

Demerbekken

Wateruitvoeringsprogramma

Bekkenbestuur 11 juni 2025

Samen werken aan water

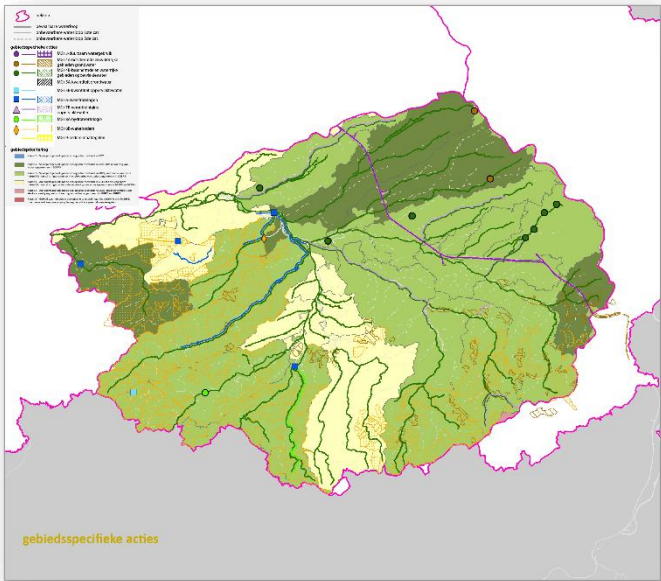
Integraal Waterbeleid
Demerbekken



Met het **wateruitvoeringsprogramma** voor het **Demerbekken** leggen de partners binnen het bekken de **prioritering** incl. **timing** vast voor de **uitvoering** van de **gebiedsspecifieke acties** die nodig zijn om in het bekken de waterkwaliteit en ecologie te verbeteren, de structuur van de waterlopen te herstellen, de overstromings- en droogteproblematiek aan te pakken en de waterbeleving te verhogen.

De uitvoering van het actieprogramma van het bekken specifiek deel [Demerbekken](#) van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 vormt de basis van het uitvoeringsprogramma, aangevuld met andere acties en projecten, die bijdragen aan de te halen toestand.

Naast de gebiedsspecifieke acties is het belangrijk dat ook de [generieke acties \(Vlaams deel 2022-2027\)](#) uit de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 uitvoering krijgen. Zij leveren immers een belangrijke bijdrage aan het halen van de doelstellingen.



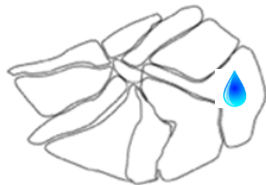
Figuur 1: [locatie gebiedsspecifieke acties opgenomen in het bekken specifiek deel Demerbekken van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027](#)

Per gebied in het bekken hebben de partners samen de te halen **doelstellingen** uitgeschreven alsook het **engagement** dat ze aangaan om bij te dragen aan het halen van die doelstellingen. Bij de verschillende initiatieven (acties/projecten) is een stand van zaken en planning opgenomen. Indien van toepassing zijn ook de knelpunten/drempels weergegeven die de realisatie van de actie of het project bemoeilijken of in de weg staan.

Demer Limburg	3
Zwarte Beek	12
De Wijers.....	17
Noord-Hagelandse Beken	31
Herk & Mombeek.....	40
Velpe	58
Vallei van de 3 Beken	69
Demerdelta	73
Demervallei	78
Getes.....	84
Melsterbeek.....	107
Albertkanaal.....	113



Demer Limburg



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Munsterbeek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. Demer I en II zijn speerpuntgebied klasse 3 en hebben enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Munsterbeek ingeschat als laag, voor Demer I en Demer II als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts meebepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Bij die zomeroverstromingen van 2021 stonden in centrum Hasselt meerdere straten en buurten (vb. Kinopolis) onder water. De overstroming komt in dit geval niet vanuit een waterloop, maar is net het ontbreken van een afvoerende waterloop, gecombineerd met verharding en riolering, die het water niet meer kan slikken, die het centrum van Hasselt onder water zet.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet.. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken ([Munsterbeek](#)) ([Demer I](#)) ([Demer II](#))

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt, samen met Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, het Integraal Project 'Demer Limburg' dat het vorige planperiode opstartte met een doorlichting van Munsterbeek & Demer I. Tot de gebiedscoalitie van dit integraal project behoren alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Watering Het Vereveld), gemeentebesturen (Riemst, Hoeselt, Bilzen, Diepenbeek, Hasselt, Genk, Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius) en middenveld (Boerenbond, Natuurpunt, Limburgs Landschap, Limburgse Milieukoepel). We prioriteerden samen een aantal concrete acties, die, met steun van VMM, verder werden uitgewerkt tot voorontwerp. Sommige acties zijn intussen al uitgevoerd, andere worden ze, in het kader van het in 2022 goedgekeurd project Water-Land-Schap tegen ten laatste 2025 gerealiseerd met dezelfde gebiedscoalitie als bij het integraal project. Acties in Bilzen worden ook meegenomen in de werking van het Nationaal Park Hoge Kempen.

Demer II en een deel van Demer I vallen buiten de scope van dit waterlandschapsproject, maar worden wel in dit integraal project opgevolgd. Naast de activiteit rond de hoofdwaterloop van de Demer zijn hier ook de noordelijke zijlopen van de Demer belangrijk, die worden opgevolgd in het integraal project van 'De Wijers' (zie verder).

 **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

KLIMAATROBUUST BEEK- EN LANDSCHAPSHERSTEL MUNSTERBEEK

➡ Herstel meanderpatroon van de Munsterbeek aan de Appelboomgaardstraat

Provincie Limburg versterkt de ecologische waarde van de Munsterbeek in het open gebied stroomafwaarts van de Appelboomgaardstraat. Het **herstel van de natuurlijke loop van de Munsterbeek** stimuleert niet alleen de ontwikkeling van natte natuur, het zorgt er ook voor dat water beter kan worden vastgehouden en dat heel wat soorten in het gebied kans krijgen om zich te ontwikkelen. Het herwaarderingstraject bestaat uit het actief uitgraven en terug inschakelen van oude **meanders**, de creatie van **micromeanders** en het inbrengen van natuurlijke materialen zoals **dood hout** en stenen. Dit creëert verschillen in stroomsnelheden in de waterloop en in het materiaal op de bodem van de beek. Het project werd voorbereid binnen het integraal project en zal gerealiseerd worden met steun van de **Blue-Dealoproep lokale hefboomprojecten Natte Natuur**. Het project, dat kadert in actie [4B B 0318](#), is in voorjaar van 2024 uitgevoerd met in het najaar nog enige afwerking, o.a. beekbegeleidende aanplant van streekeigen bo(o)m(soort)en.



➡ Water-Land-Schap Munsterbeek

Op het integraal project bepaalden we samen de prioritaire acties, die we, ondersteund door VMM lieten uitwerken tot een concreet uitvoerbaar voorontwerp-niveau. De uitvoering (van de acties [4B B 0310](#) en [4B B 0318](#)) wordt ondersteund met Blue-Dealmiddelen en via het in 2022

goedgekeurde 'Water-Land-Schap Munsterbeek'. Alle acties van dit Water-Land-Schapproject zijn momenteel in voorbereiding en moeten in principe **tegen ten laatste 1 juli 2026 uitgevoerd** zijn, met name ...

Actie graslanden : Deze actie bestaat uit 2 deelacties. Een eerste deelactie is een studie rond de mogelijkheden voor natuur inclusieve landbouw in Herk en Mombeek en Munsterbeek regio in relatie tot graslanden. Deze actie kadert ook in de LNE-projectoproep landbouw en natuur. De studie werd aanbesteed begin 2024 en is direct daarna van start gegaan. Voor beide regio's werd een desktopanalyse uitgevoerd waarbij kans hebbende bedrijven werden gedetecteerd. Een 10-tal bedrijven werden kort geïnterviewd, waaruit dan een selectie gemaakt werd voor meer diepgaande interviews. Een 5-tal bedrijven kwamen hiervoor in aanmerking. Met deze bedrijven zal verder gewerkt worden in het kader van Weerbaar Waterlandschap Herk en Mombeek om rond verdienmodellen met extensief grasland te werken. Verder werd ingezoomd op 2 kleinere focusgebieden waar we concreet op zoek wilden gaan naar mogelijke demobedrijven voor natuur inclusieve maatregelen. De focuszones zijn omgeving Hoefaert voor Munsterbeek en Alken Valley voor Herk en Mombeek. Voor deze zones werden visies opgemaakt over welke maatregelen wenselijk zouden zijn in het licht van een sponslandschap op basis van nature based maatregelen met een ecologische meerwaarde. De visies zijn opgemaakt en een van de landbouwers in de deelgebieden gaf aan hier verder aan mee te willen werken. Ook dit wordt verder opgepakt binnen Weerbaar Waterlandschap. De studie is afgerond. De tweede deelactie bestaat uit experimenten met vergoedingen voor graslandeigenaars voor behoud van graslanden in combinatie met een actieve vernattingsmaatregel. Met VLM werd een akkoord bereikt over de experimentele vergoedingen. In het voorjaar van 2025 worden de eerste overeenkomsten afgesloten. De bedoeling is om deze vergoedingen uit te testen in 2025 en 2026.

Actie begeleiding van landbouwbedrijven m.b.t. waterbeheer



Landbouwbegeleidingsstudie is lopende met voor WLS Munsterbeek hoofdzakelijk focus op het voorbereiden en toepassen van waterscans bij land- en tuinbouwbedrijven maar

daarnaast ook een gerichte analyse in functie van detecteren (en op kaart zetten) van kansrijke locaties, enerzijds voor alternatieve 'waterreservoirs' voor land- en tuinbouw(bedrijven) en anderzijds ter verhoging infiltratie of meer tegen-/bijhouden van (afstromend) water op percelen in landbouwgebruik.



afspraken gemaakt om tot uitvoering over te kunnen na het bekomen van een omgevingsvergunning. Uitvoering vermoedelijk in 2025.

Actie samenvloeiing Demer Munsterbeek (Slagmolen)



Gesprekken rond grondverwerving zijn in 2024 gevoerd maar spijtig genoeg op niets uitgedraaid. Alternatieven t.o.v. de voorontwerpplannen die geen (of veel minder) grondverwerving vergen zijn nu in onderzoek en er is al wel een bepaald voorkeursscenario in beeld. Daar zal van vertrokken worden voor verder onderzoek om er na een (nieuw) voorontwerp uit te werken en te bespreken binnen de gebiedscoalitie.



Actie Weerstandspad – Oude Beekstraat

Deze actie omvat verschillende deelacties.

(1) Een eerste deelactie betreft de omlegging van de Zutendaalbeek doorheen het Munsterbos, van het Weerstandspad naar de Oude Beekstraat. Het voorontwerpplan werd aangepast in 2023/ 2024. Met de grondeigenaar worden momenteel (2024)

Gedeelte nieuwe omleiding Zutendaalbeek doorheen Munsterbos

(2) Beekstructuurherstel van de Munsterbeek: dit betreft zowel een beekbodemverhoging als een beperkte hermeandering, waarbij tegelijkertijd zorg gedragen wordt dat vrije vismigratie mogelijk blijft. Dit zal kunnen uitgevoerd worden zonder verdere grondverwerving. Uitvoering vanaf verkrijgen omgevingsvergunning, vermoedelijk in 2025. De vergunningsaanvraag voor de subdelen (1) en (2), alsook aanzet tot (4), is momenteel volop in uitwerking. Bijkomende terreinopmetingen zijn uitgevoerd, ontwerpplannen zitten in laatste rechte lijn, erfdiensbaarheidsakte voor (mogen) uitvoeren van werken op privé-eigendom is in opmaak, weldra starten ook de besprekingen met advies verlenende instanties en ook de eerste aanzet tot opstellen van een bestek is bezig.

(3) Omlegging Wilderbeek: de voorontwerpplannen werden aangepast om de Wilderbeek via een alternatief tracé te kunnen omleggen en hierbij nog extra ruimte voor water te kunnen creëren. Tegelijk wordt de drainerende werking van de huidige Wilderbeek verminderd. Met Aquafin is in 2023-2024 overleg gepleegd over hoe de kruising met de bestaande collector technisch best kan worden uitgevoerd. Natuurpunt voert momenteel voor dit deelgebied de onderhandelingen inzake grondverwerving maar verloopt erg stroef. Uitvoering vanaf verkrijgen omgevingsvergunning, maar zal zeker na 2025 zijn, ten vroegste (pas) in 2026.



Op te heffen traject Wilderbeek

(4) Omlegging Elsterbeek en vernatting omliggende gronden (in eigendom van Natuurpunt). Uitvoering vanaf verkrijgen omgevingsvergunning, vermoedelijk in 2025. Deze deelactie wordt bij voorkeur gelijktijdig met deelactie (3) gerealiseerd maar is geen

‘must’. Zeker nu vooral deelactie (3) de beperkende factor blijkt, worden eerder zelfs de aspecten van deelactie 4 waar reeds op kan geanticipeerd worden meegenomen bij de concrete uitwerking van deelacties (1) en (2).

➡ Omgeving Hoefaert

Ten noorden van het kanaal, in de omgeving rond natuurgebied de Hoefaert, zijn verschillende initiatieven lopende. De stad Bilzen heeft een actie om de rabatstructuren in de hoger gelegen bossen in eigendom van de stad, deels te dempen zodat het drainerend effect ervan sterk gereduceerd wordt en de infiltratiecapaciteit in deze bossen vergroot. In 2024 zijn enkele terreinbezoeken gedaan om te kijken waar welke ingrepen het best uitgevoerd worden. Op basis van het digitaal hoogtemodel en deze terreinbezoeken met mensen met kennis van zaken, wordt de actie nu verder uitgewerkt. Het is de bedoeling deze actie in 2025 uit te voeren. Verder werd in 2024 een samenkomst georganiseerd met alle betrokken partijen actief in het gebied (Orchis, provincie Limburg, Vlaamse Waterweg, ANB, stad Bilzen, lokale landbouwer) om enkele uitdagingen te bespreken. Talrijke beverdammen op de Munsterbeek zorgen voor een grote druk op de dijken van enkele vijvers, veel water dat het graslandgebied in landbouwgebruik instroomt en mogelijk een bedreiging voor de geïsoleerde populatie beekprik op dat traject (vismigratiekelpunten net ten noorden en zuiden van het kanaal). Momenteel worden middelen gezocht om de problemen aan de monniken van de vijvers op te lossen. Ook wordt bekeken hoe stagnerend water op de graslanden in de winter kan vermeden worden.



BEEK- EN VALLEIHERSTEL DEMER I

➡ Benedenstrooms structuurherstel voor het afstroomgebied van Demer II

Inzake de **visdoorgang aan de Renfortmolen** zorgde de VMM voor een **aanbesteding in 2023 om in 2024 tot uitvoering** van het opheffen van het vismigratiekelpunt over te gaan. (in kader van actie [4B_B_0317](#)).

BEEK- EN VALLEIHERSTEL DEMER II

➡ Acties van de stad Genk in het kader van het project rond de Stiemer

(zie bespreking gebied 'De Wijers')

➡ Caetswijers

(zie bespreking gebied 'De Wijers')

KLIMAATADAPTATIE EN ONTHARDING IN STEDELIJK GEBIED

➡ Hasselt onthardt de Banneuxwijk

De stad Hasselt pakt 6 uiteenlopende locaties aan in de wijk Banneux om er een onthardingsgolf te creëren. De speelplaatsen van kindercampus Mozaïek, Kindsheid Jesu en vzw KIDS worden groenblauw ingericht. Het bedrijventerrein Corda Campus legt een groenblauwe verbinding met de wijk aan en de stad zorgt voor een groenblauwe herinrichting van het openbaar domein. Als zesde deelproject wil Hasselt de wijkbewoners aansporen om hun (voor)tuin te ontharden. De ontharding op al deze locaties samen is goed voor 4080 m². In deze projecten gaat er veel aandacht aan waterinfiltratie via het aanbrengen van beplanting, wadi's en begroeide infiltratiestroken. Er wordt gekozen voor inheemse kruiden en struiken met aandacht voor bestuiversvriendelijke beplanting. Met deze extra stadsnatuur komt er een groenere verbinding tussen twee bestaande groenpolen. De uitvoering van deze actie, die kadert in de projectoproep 'groenblauwe parels', is **gestart in 2023 en loopt tot 2026 en bevat volgende locaties:**

1: *Kindercampus Mozaïek – vergroenen speelplaats*

2: *Kindsheid Jesu – vergroenen speelplaats*

3: *vzw KIDS – vergroenen speelplaats*

4: *Corda Campus – verbinding naar Banneuxwijk*

5: *openbaar domein Banneuxwijk*

6: *private tuinen Banneuxwijk*



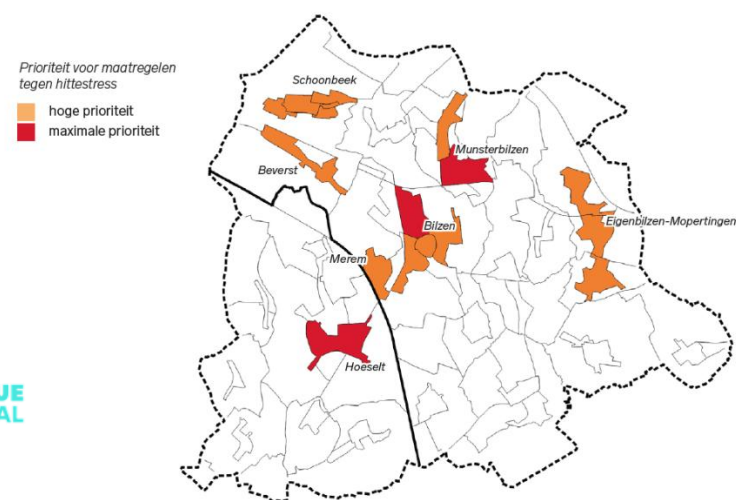


➡ Klimaatadaptatiescan in Bilzen-Hoeselt

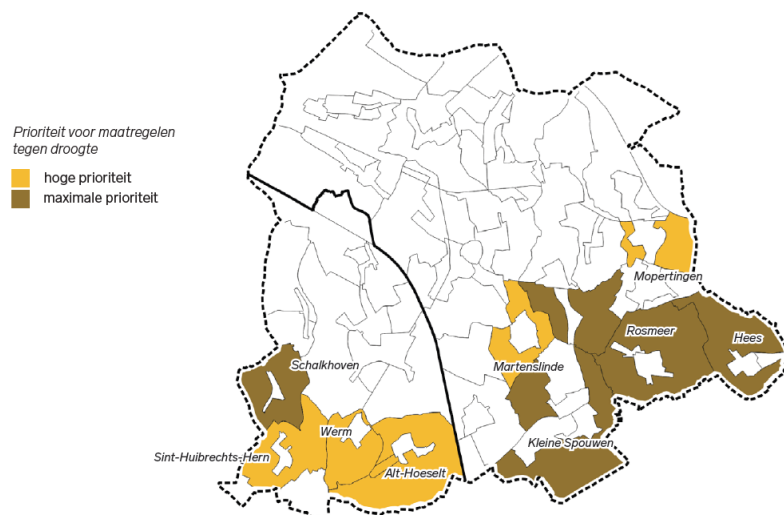
In 2024 vonden de eerste drie klimaatadaptatiescans in Vlaanderen plaats. Dit is een studie, gefinancierd door de VMM, waarbij er gedurende 9 maanden een traject loopt samen met één of meerdere lokale besturen binnen één projectgebied. De inhoudelijke uitwerking van de studie gebeurt door een studiebureau, maar er wordt ook input van de lokale ambtenaren gevraagd. In het afstroomgebied van de Demer vond er afgelopen jaar één van de drie klimaatadaptatiescans plaats, namelijk in Bilzen-Hoeselt (toen nog 2 afzonderlijke lokale besturen). Een klimaatadaptatiescan helpt lokale besturen om zich voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, droogte en wateroverlast. Met een gedetailleerde data-analyse brengt de scan de kwetsbaarheden van een regio in kaart. Daarnaast analyseert ze het milderend potentieel van lokale, ruimtelijke ingrepen. In dialoog met het lokaal bestuur resulteert dit in een concreet actieprogramma met maatregelen en strategieën om de leefomgeving klimaatbestendiger te maken. Met de klimaatadaptatietools van VMM worden kwetsbaarheden geanalyseerd en maatregelen voorgesteld om de impact tegen 2050 te beperken. Dit rapport bevat de belangrijkste inzichten en aanbevelingen om Bilzen-Hoeselt beter voor te bereiden op de

toekomst. Het bestaat uit een ruimtelijke lezing van het studiegebied, een risico- en scenario-analyse en een ontwerpend onderzoek. Het eindrapport van deze studie kan men terugvinden via: <https://vmm.vlaanderen.be/publicaties/eindrapport-klimaatadaptatiescan-bilzen-hoeselt>. Eén van de belangrijkste figuren uit de klimaatadaptatiescan is het overzicht van de wijken met de hoogste prioriteit, weergegeven per thema (hitte, droogte en pluviale wateroverlast). Per thema is daar de impact het grootste en dus bijgevolg ook de opgave naar klimaatbestendigheid.

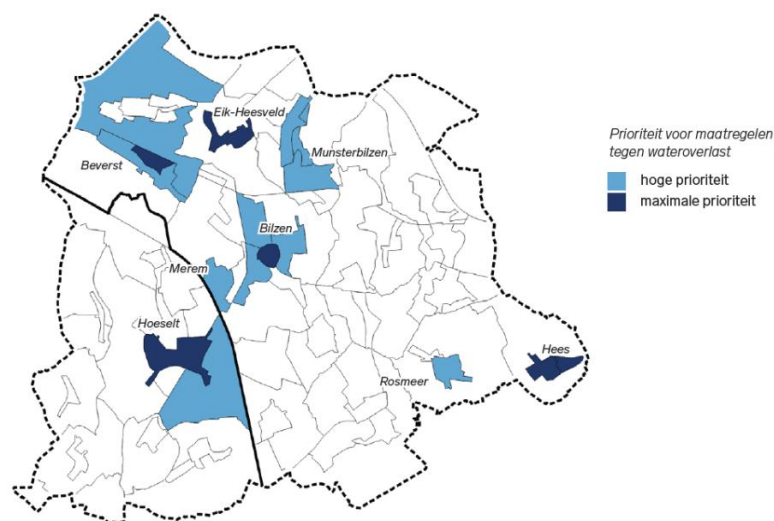
Prioritaire wijken voor hitte



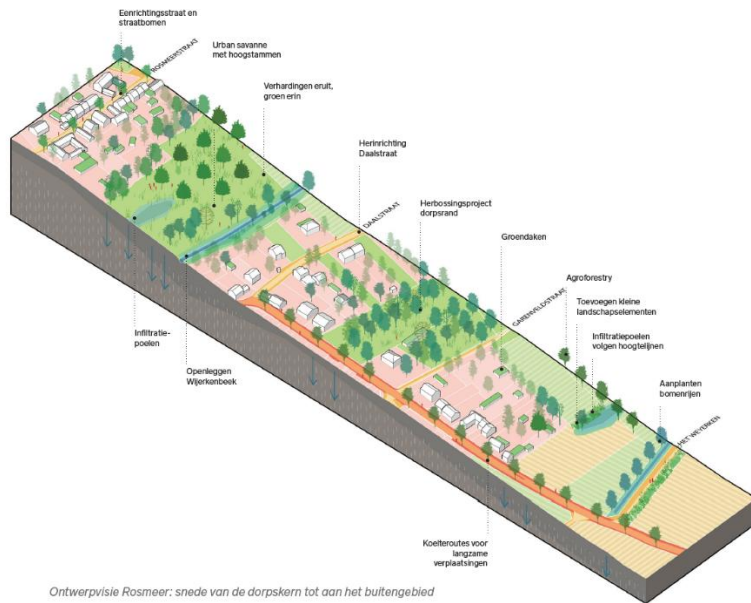
Prioritaire wijken voor droogte



Prioritaire wijken voor wateroverlast



Als laatste stap van de klimaatadaptatiescan werden er een aantal voorbeeldprojecten uitgewerkt en een actietabel opgesteld. Er werden zowel projecten uitgewerkt in de verstedelijkte kernen, als in het buitengebied. Deze voorbeeldprojecten dienen enerzijds om een beeld te geven van wat een klimaatbestendige leefomgeving zou kunnen zijn voor Bilzen-Hoeselt, en anderzijds om plannen van toekomstige projecten te toetsen aan hun klimaatbestendigheid aan de hand van de PROJECT-tool. Zo wordt er telkens gekeken per voorbeeldproject welke problematieken er spelen en welk maatregelenpakket noodzakelijk is om de impact van de klimaatverandering te milderen. Bij een aantal voorbeeldprojecten werd er heel lokaal gekeken, terwijl bij anderen naar het totale landschap werd gekeken. Een voorbeeld hiervan was bijvoorbeeld Rosmeer, een hellend landschap met bebouwing afgewisseld door natuur, boomgaarden en akkers. In de woonkern was het noodzakelijk om te ontharden, groendaken aan te leggen en bomen te planten in functie van de hitte-problematiek. Voor de vergroening in deze woonkern werd er gebruik gemaakt van inzichten rond stedelijke savanne en stedelijke bossen uit het onderzoek van Eva Beele (KUL, 2024). Overdag kunnen de bewoners verkoeling vinden in eigen tuin en in de stedelijke bossen die grenzen aan de bebouwing. 's Nachts zorgt het savanne landschap in de woonkern er dan weer voor dat warme lucht zich kan verplaatsen en koele lucht kan aangevoerd worden, dit in combinatie met het verminderde stedelijk hitte-eiland effect door de ontharding, resulteert in verkoeling doorheen de nacht. Ook voor pluviale wateroverlast en droogte werden er heel wat maatregelen ingetekend. Zo stelt het studiebureau voor om de Wijerkenbeek opnieuw open te leggen, infiltratiepoelen te voorzien in de boomgaarden en akkers, en wadi's aan te leggen in de woonkern. Na het voorstel van het studiebureau, in samenspraak met de ambtenaren, is het nu aan het bestuur van Bilzen-Hoeselt om te bekijken welke zaken zij ook daadwerkelijk willen/zullen uitvoeren.



KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

✎ - In het kader van WATERLANDSCHAP MUNSTERBEEK worden belangrijke deelprojecten aangepakt voor het gebied van de Munsterbeek, die eerder in het kader van integraal project en dienstenbestek werden voorbereid. Er zijn echter nog meer opportuniteiten inzake beek- en valleierstel, zowel in het gebied van de Munsterbeek als voor Demer I en II die best zouden worden aangepakt, maar waarvoor er niet voldoende mankracht beschikbaar is (middelen mogelijk wel via nieuwe projectaanvragen, maar die zijn niet realistisch zonder de nodige mankracht). Waterlandschap Munsterbeek loopt ook af tegen medio 2026. In het kader van Waterlandschap is een beperkte ondersteuning in mankracht voorzien, die neerkomt op een ondersteuning van één werkracht 2 dagen per week gedurende het project. In 2026 stopt de ondersteuning.

✎ Voor wat het benedenstroomse gebied van Demer I en II betreft zijn er ook grote opportuniteiten inzake beek- en valleierstel. Voor een aantal van deze deelprojecten werd al de nodige voorbereiding gedaan in het kader van het signaalgebied Diepenbeek en de compensaties voor de Spartacus tramlijn. Doordat Spartacus intussen niet meer op de agenda staat zijn deze projecten voorlopig 'on hold', al wordt er geprobeerd om ze toch terug op te nemen. Voor het ruimere benedenstroomse gebied van Demer I en Demer II is er nood aan een grondige ecohydrologische studie en de nodige modellering om op een gefundeerde wijze aan valleierstel te doen in een win-win voor droogte- en waterlastaanpak, biodiversiteit en waterkwaliteit (door structuurherstel). Hiervoor zijn echter momenteel geen mensen of middelen beschikbaar.

Zwarte Beek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

Het Zwarte Beek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Zwarte Beek ingeschat als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor de Zwarte Beek geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve



invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'. Vanuit het bekkensecretariaat proberen we tot een totaalbenadering van het veengebied van de Zwarte Beek te komen om de problematieken van watertekort, wateroverlast, veenherstel, klimaatmitigatie en biodiversiteit aan te pakken.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het **Integraal Project Zwarte Beek** dat betrekking heeft op het volledige afstroomgebied van de Zwarte Beek. In het integraal project zijn alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Watering Schulensbroek), gemeentebesturen (Beringen, Heusden-Zolder, Lummen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland, Limburgs landschap en Limburgse milieukoepel) en het Regionaal Landschap Lage Kempen betrokken. We werken hierbij intensief samen met **natuurinrichting Zwarte Beek** (trekker ANB/VLM) en Interegproject **Care Peat** (trekker Natuurland) rond veenherstel. Met een samenwerkingsovereenkomst probeert het bekkensecretariaat, op vraag van 'care peat' de verschillende partners voor het gehele gebied meer te laten samenwerken rond veenherstel en integraal waterbeleid. Op 11 september 2023 organiseerde het bekkensecretariaat de **10de Demerdag in Beringen rond dat thema veenherstel en het gebied van de Zwarte Beek**.



Tijdens de 10de Demerdag, op 11 september 2023 in Beringen, stond een heel specifiek type van sponslandschap in de spotlights: het veengebied van de Zwarte Beek. In dit

prachtig water- veen- en natuurgebied zijn de voorbije jaren heel wat projecten uitgevoerd en staat nog heel wat op stapel.



Willy Vanlook, grondlegger van het behoud, herstel en de ontwikkeling van de Zwarte Beek, gaf de aftrap. Daarop volgden boeiende excursies en uiteenzettingen over het natuurinrichtingsproject van ANB en VLM, het internationaal project Care Peat van Natuurland en de hermeandering in de benedenloop door VMM.

Na het overzicht van de tien integrale projecten in het Demerbekken en een toelichting over de waterkwaliteit in de Zwarte Beek sloot professor Gert Verstraeten af met een boeiende toelichting over het belang van veenherstel in de Zwarte Beek en het Demerbekken.

Deze jubileumeditie was een organisatie van het bekkensecretariaat Demerbekken, in samenwerking met Natuurland, de stad Beringen, VMM, VLM en ANB.

De [presentaties](#) kan je raadplegen op de site van het Demerbekken.

Het bekkensecretariaat sprak met de verschillende stakeholders in het veenverhaal van de Zwarte Beek om problemen te detecteren en opportuniteiten aan te boren. Hierover in meer in volgende wateruitvoeringsprogramma's.



Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)





HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

VEENHERSTEL EN VALLEI- EN BEEKHERSTEL HAND IN HAND

➡ Natuurinrichting Zwarte Beek in volle uitvoering

In de loop van de volgende jaren worden deze werken verder uitgevoerd, waardoor in totaal meer dan 4 km Oude Beek verondiept wordt en meerdere tientallen hectare veengebied hersteld. Hiermee wordt in sterke mate bijgedragen tot het realiseren van actie 4B_I_0005 uit het SGBP.

Het projectuitvoeringsplan van 'natuurinrichting Zwarte Beek' omvat een veelheid van werken die worden gerealiseerd in verschillende fases. De eerste **uitvoeringen** werden **opgestart in de zomer van 2022** en zullen doorlopen tot begin 2027. Deze werken omvatten ondermeer het **herstel van de historische meander** aan de Zwarte beek ter hoogte van de Kraaienstraat, een heraanleg van bruggen over Oude en Zwarte Beek op het Melkpad op dit fietspad en een heraanleg van de oude beek in functie van het herstellen van de meer optimale waterhuishouding in dit veengebied. Dit gebeurt door het **verondiepen van de Oude beek**, het plaatsen van damwanden en het **herprofiëren van de beekbedding en aanliggende oevers**. Daarmee wordt vermeden dat water afkomstig uit landbouwgebied het natuurgebied invloeit en er voor verrijking van de vegetatie zou zorgen. Met de **aanleg van een kavelsloot**, aangetakt op de Winterbeek, wordt vermeden dat water afkomstig uit landbouwgebied het natuurgebied invloeit. Voormalige **weekendvijvers werden heringericht** tot meer ecologische waterpartijen. Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, Natuurpunt vzw, stad Beringen en provincie Limburg zorgen samen voor de uitvoering van de verschillende deelprojecten.

Meer info in het 📄 Projectuitvoeringsplan Zwarte Beek



[Animatiefilmpje veenherstel](#)

➡ Care Peat in Middenloop Zwarte Beek



Het Interreg-project Care-Peat herstelt in vijf Europese landen het veengebied, zodat dat opnieuw koolstof opslaat in de bodem in plaats van het vrij te laten in de atmosfeer. Het partnerschap bestaat uit zeven kennisinstellingen en vijf natuurorganisaties uit België, Frankrijk, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, waaronder Natuurpunt. In Vlaanderen diende en dient de vallei van de Zwarte Beek als focusgebied. Met carepeat werd afgesproken om de gebiedsgerichte werking ervan mee te integreren in het integraal project 'Zwarte Beek'. Meer info op <https://www.natuurpunt.be/pagina/care-peat-veen-als-natuurlijk-reservoir-van-koolstof>

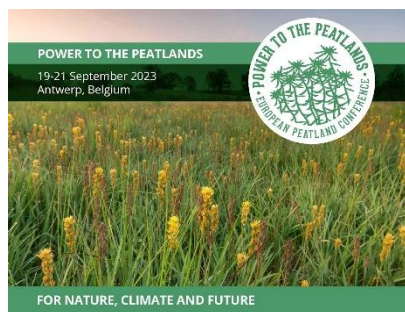


[Carepeat in beeld](#)

[Het carepeat project liep af in december 2023](#). Binnen dit project werd dus 230 hectare hydrologisch hersteld in middenstroom zwarte beek. Daarvoor werd 15km aan perceelgrachtjes gedempt en 2.7km aan waterlopen verondiept tot 20cm onder maaiveld. In de loop van 2024 /2025 staat ook de verontdieping van ongeveer 1km waterloop en het dempen van een aantal vijvers op het programma.

Het beekherstel kadert in de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Zwarte Beek', waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Zwarte Beek ([4B_B_0315](#)).

In september 2023 werd in Antwerpen, in het kader van het carepeat project de internationale conferentie 'Power to the Peatlands' georganiseerd als afsluiting van het project, maar ook op de Demerdag (zie hiervoor) werden de resultaten voorgesteld.



In het kader van het afgelopen project stonden in **2023/2024** nog **verdere werken op het programma** : een demping van een **tweetal greppels** en **verdere verondieping** (stroomopwaarts Vloedgracht V2 en Bakelbeek), afhankelijk van de verkregen vergunningen. Daarnaast wordt er ook vele hectaren (131 ha) met rupsmaaier gemaaid, om de **waardevolle Kleine zeggevegetatie** te herstellen.

➡ Opmaken gebiedsvisie voor gebied 'De Motten' aan de Helderbeek

De bluedeal coördinator analyseert de kansen voor water in het kader van een gebiedsplan voor de zone 'De Motten' in Beringen (Motstraat).

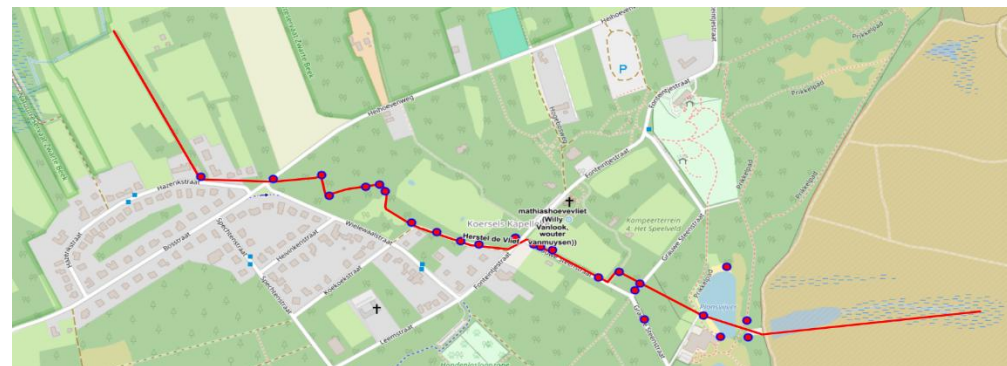


Overleg/participatie met actoren startten in najaar 2024. In samenspraak met de provincie wordt er momenteel bekeken hoe dat veenherstel en het behoud van ecologisch waardevolle graslanden hand in hand kunnen gaan met een inkleding van de recreatiezone en integratie van de Helderbeek in het gebied.

Een student groenmanagement ondersteund het RL in visie – en planopmaak.

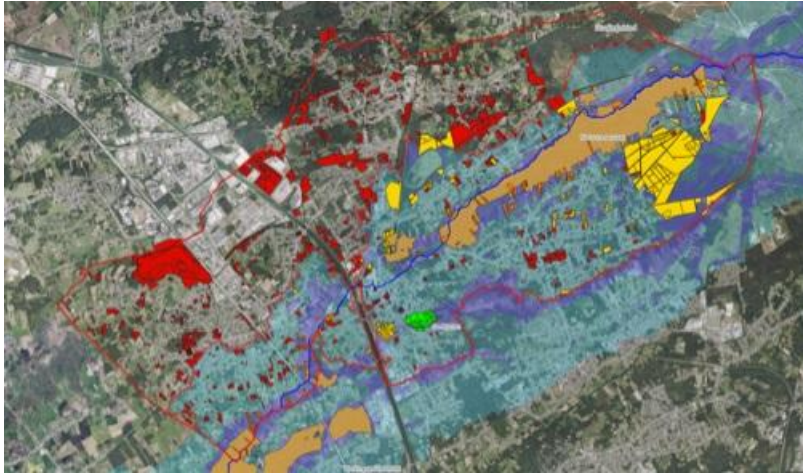
➡ Kansen voor water aan de Vliet in Beringen

Regionaal Landschap Lage Kempen maakt een gebiedsvisie voor het gebied van de plonsvijver tot aan de monding in de Oude Beek, samen met de betrokken partners en inwoners van Beringen. Het RL heeft hiervoor, in samenspraak met de VLM en het ANB, een provinciale biodiversiteitssubsidie aangevraagd. Dit voor een pragmatische eco-hydrologische studie met een klein budget voor quick-wins. Dit is nodig doordat er een grote afwijking is in het grondwatermodel op deze locatie en aldus geen conclusies kunnen gemaakt worden.



➡ Kansen voor veen en graslanden in de vallei van de Zwarte Beek

Regionaal Landschap Lage Kempen maakt momenteel in samenwerking met de PXL 2 kansenkaarten op voor de vallei van de Zwarte Beek met specifieke focus op grondgebied Beringen. 1 kansenkaart focust op veenherstel buiten het kerngebied van de Zwarte beek maar echter wel binnen het afstromingsgebied. In het kerngebied loopt reeds een studie van het ANB, dit onderzoek zal hier op aansluiten. De andere kansenkaart focust zich op het behoud van ecologisch waardevolle graslanden. Deze kunnen een rol spelen in het langer vasthouden van regenwater en erosie voorkomen. Dit in combinatie met biodiversiteitsbehoud, verbinding en versterking van de regio.



KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ✎ - Er wordt hard gewerkt in dit gebied aan watersysteem- en veensysteemherstel, wat ook belangrijk is in het kader van de klimaatmitigatie, want verdrogend veen stoot veel CO2 uit. In de praktijk blijkt echter dat er naar de toekomst toe nog veel meer dient te gebeuren en dat uitvoeringsdossiers in de praktijk een moeilijk en tijdrovend vergunningsparcours moeten afleggen. Vanuit het (aflopend) project Care Peat werd gevraagd om in het kader het overleg tussen de verschillende partners verder te zetten in het kader van het 'integraal project Zwarte Beek', dat door het bekkensecretariaat wordt georganiseerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst en mogelijk verdere toekomstige stappen om het project verder te kunnen zetten.
- ✎ Het bekkensecretariaat heeft een gesprek gehad met de verschillende actoren in het gebied van de Zwarte Beek. In het kader van nieuwe beleidsaccenten ivm veenbescherming zien we hier zeker een aantal mogelijkheden, maar het is afwachten op de juiste beleidscontext om hier verder op in te spelen.

De Wijers

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Mangelbeek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. Het gebied van 'De Wijers' omvat ook het noordelijk afstroomgebied (de zijlopen) van Demer II en Demer III, speerpuntgebied klasse 3, die enkel nog natuurlijk herstel nodig hebben om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. Naast genoemde waterlopen bevat het watersysteem van 'De Wijers' ook een groot aantal vijvers ('stilstaande waterlichamen') en de noordelijke zijlopen van het gebied van Demer Limburg (zie ook daar).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Mangelbeek ingeschat als laag, voor Demer I en Demer II als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en

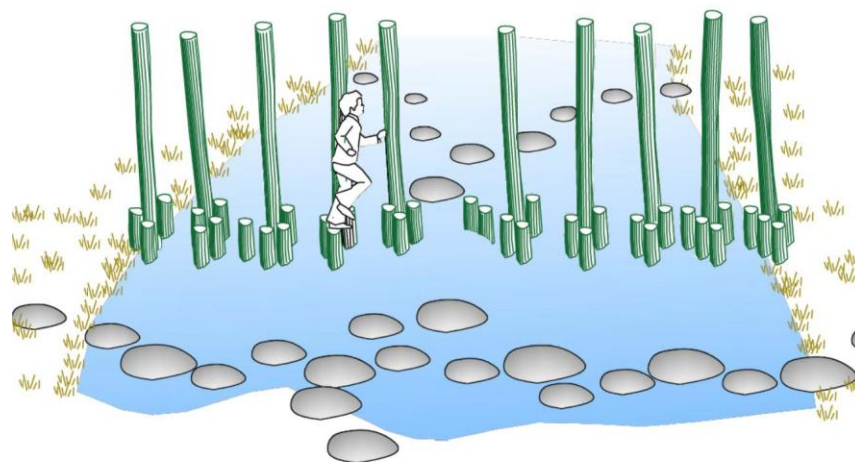


wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Waterbeleving in natte natuur project Laambeek in Kelchterhoef.



Meer info: bekkenspecifiek deel [Dembekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat werkt verder aan het Integraal Project 'De Wijers', in nauwe samenwerking met de **Stuurgroep van de Wijers** en organiseert, samen met Dep. Omgeving, de VLM en provincie Limburg het **Waterplatform van de Wijers**. Ook met de recent opgestarte **landinrichtings**projecten van de Wijers en het Masterplan **Stiemervallei** Genk wordt intens samengewerkt. Voor de **Mangelbeek** maakt het bekkensecretariaat een doorlichting en startte het een specifiek integraal project op. Met al deze, met elkaar verbonden projecten, organiseren we het integraal waterbeleid in dit gebied van vijvers en afstroomgebieden naar de Demer. Participanten in het project zijn alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Wateringen), gemeente- en stadsbesturen (Hasselt, Genk, Zonhoven, Houthalen-Hechteren, Diepenbeek, Heusden-Zolder, Lummen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland, limburgs landschap, landelijk Vlaanderen) en de Regionale Landschappen 'Lage Kempen' en 'Kempen en Maasland', toerisme Limburg en domein Bokrijk

Kandidatuur De Wijers voor Unesco Biosfeergebied: aandacht voor water in balans

De partners van De Wijers bereiden op dit moment ook de kandidatuur voor om een Unesco Biosfeergebied te worden. Het behalen van het Unescolabel biedt heel wat voordelen voor De Wijers:

- Door de geïntegreerde aanpak van behoud en ontwikkeling met focus op duurzaamheid draagt een Biosfeergebied bij aan de verbetering van de levenskwaliteit door het creëren van een gezondere omgeving.
- (Inter)Nationale erkenning die een gebied geniet als voorbeeld of laboratorium voor duurzame ontwikkeling
- Keurmerk dat een belangrijke bijdrage zal leveren aan het 'op de kaart zetten' van De Wijers: toerisme, streekproducten, ...
- De erkenning werkt ook als vliegwiel bij subsidieaanvragen en fondsenwerving.
- Erkenning voor het jarenlange werk dat verschillende stakeholders onophoudelijk in het gebied hebben geleverd
- Een grotere betrokkenheid en een sterkere streek trots zorgen bij inwoners, overheden en ondernemers om zich in te zetten voor het beheer en duurzaam gebruik van hun leefomgeving.
- Deel van het wereldwijde Biosfeer-netwerk: uitwisselen van kennis en expertise

- Stimulans aan toegepast wetenschappelijk onderzoek, monitoring en educatie om de uit te voeren acties te begeleiden en zorgt ook op deze manier voor een economische impuls.

Een onderdeel van dit traject is de opmaak van een nieuw Masterplan voor De Wijers. In 2024 worden tijdens werksessies met alle partners en stakeholders in De Wijers de bouwstenen voor het nieuwe Masterplan en daaraan gekoppelde Onderzoeksplan verzameld. Hierbij is veel aandacht voor hoe we het water in De Wijers in balans kunnen krijgen, wat er nodig is voor een goede waterhuishouding en waterverdeling, welke bijkomende kennis en onderzoek hiervoor nodig is en welke acties oplossingen kunnen bieden voor natuur, recreatie, landbouw, ... gelet op de klimaatimpact (problematiek van droogte en wateroverlast), problematieken rond waterhuishouding en waterverdeling, mijnverzakkingsproblematiek, enz.

➡ **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en bekkenspecifiek deel [Demerbekken](#)

➡ **Meer info op** <https://www.dewijers.be/>

➡ **Meer info over het Unesco Biosfeertraject van De Wijers:**
<https://www.dewijers.be/biosfeer>

➡  [De Wijers in beeld](#)

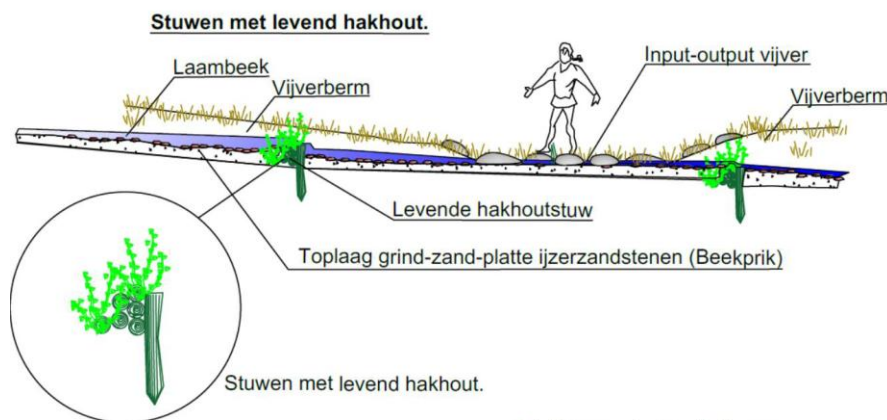


➡

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

NATTE NATUUR ALS BASISPRINCIPE VAN DE WIJERS

⇒ Hefboomproject voor natte natuur aan de Laambeek in Kelchterhoef



Stelten en stuwen beleven.

In dit Blue Dealproject (actie [4A B 0025](#)) wordt het historisch veengebied van Kelchterhoef in de Laambeekvallei hersteld. Regionaal Landschap Lage Kempen trekt, samen met de Provincie Limburg en Gemeente Houthalen-Helchteren. De **uitvoering is gepland vanaf september 2025 (vertraging wegens archeologienota en technisch verslag)**. Het project werd verlengd tot eind 2025 en zal dan ook dit lopend jaar uitgevoerd worden. Het **veengebied wordt vernat** door het **afschuinen en afgraven van de beekoevers** nabij Hoeve Mieneke en verondieping van de Laambeek door hergebruik van deze grond. We brengen een aantal **'levende stuw' elementen + stenen in de beek**, ook ten voordele van het voorkomen van de **beekprik**. Verder worden de rabatten op de linkeroever van het broekbos dichtgelegd en creëren we een **doorstroommoeras** op de rechteroever. Ook aan **waterbeleving** wordt gedacht bij het aanbrengen van **educatieve water speelelementen en infoborden**.

DE STIEMER: EEN STERK MERK !

De stad Genk lanceerde verschillende acties, die uiteraard ook kaderen in de algemene actie rond bovenstrooms structuurherstel van het waterlichaam Demer II ([actie 4B B 0320](#)) maar vooral in het **Masterplan Stiemer in Genk**. De uitstekende coördinatie van de stadsadministratie en de voorbeeldige samenwerking tussen de verschillende diensten en organisaties zorgen ervoor dat we hier snel vooruit gaan.



[Kijk hier hoe het project van de Stiemer in 2022 koninklijk bezoek ontving](#)

Van de acties, ingebracht in het nieuwe stroomgebiedbeheerplan zijn er al een groot aantal gerealiseerd of in uitvoeringsfase.. Zie de bespreking van de individuele projecten hieronder.

⇒ Klimaatrobuuste inrichting Stiemervallei Genk

Dit project van de **stad Genk** behoort tot de eerste **oproep groenblauwe dooradering**, werd **opgestart in 2022 en loopt, in meerdere fases, tot 2027 (met quick win's tegen ten laatste 2025)**. De stad Genk waardeert de Stiemervallei op tot een groenblauwe ader door de stad. Diverse **onthardings- en watermaatregelen**, die in het volledige valleigebied worden uitgevoerd, zorgen voor het **herstel van de natuurlijke vallei- en waterdynamiek**. Hierdoor kan de vallei haar **sponsfunctie** beter vervullen zodat er **meer water beschikbaar is in droge periodes**, wat ook de **biodiversiteit** versterkt.





Het **transformatieproject** moet een wijk in de vallei met **natuurgebaseerde oplossingen** **klimaatbestendig** maken. Om het overstortprobleem van de riolering naar de Stiemer terug te dringen, worden **SUDS (Sustainable Draining Systems)** uitgerold naar het voorbeeld van het pilootproject Wijwater. Met de quick wins (deels al in uitvoering) wordt er gewerkt aan een nieuwe ecologisch waardevolle waterloop in de vallei, wordt natte natuur gevrijwaard van bebouwing en worden de valleiflanken gedeeltelijk onthard.

🔄 Meten is weten: een meetnet voor de Stiemervallei

De actie over het **opzetten van een meetnet in de Stiemervallei** ([7B_H_0022](#)) werd in 2022 al afgesloten, maar wordt **verder gezet** in het kader van een doorstart van het Stiemerlab, dank zij een **samenwerkingsovereenkomst met VITO en VMM**.

(zie verder ook het 'Living Lab Stiemer')



[Kijk hier hoe dat er aan toegaat.](#)



🔄 Herstel oude meander Stiemer ,ter hoogte van het Sportin GenkPark

De actie van het **herstel van een oude meander in de Stiemervallei, ter hoogte van het Sportin GenkPark** ([4B_B_0336](#)) maakt intussen deel uit van een goedgekeurd en gesubsidieerd project groenblauwe dooradering, waarvan de **uitvoering plaatsvond begin 2025**.





➤ Uitvoering aan de Slagmolen (Stiemervallei)

Het voorontwerp voor het **bewaren en versterken van de ecologisch- hydrologische waarde van de Slagmolen (Stiemervallei)** ([4B I 0014](#)) werd goedgekeurd in 2023. Daarna zijn een MER en nog verdere studie nodig. De **uitvoering zal starten in 2026**, in het kader van landinrichting in samenwerking tussen VLM, Stad Genk, Aquafin en Fluvius. Het definitief ontwerp wordt goedgekeurd in 2025.

➤ Herstel natuurlijk watersysteem in Waterschei (Stiemervallei)

De actie van het **herstel van een meer natuurlijk watersysteem in Waterschei (Stiemervallei)** ([4B I 0015](#)) werd in 2022 al deels gerealiseerd. In 2024 werd gestart met de realisatie van de parallelle loop in Waterschei. In 2025 zal de loop tussen de Stegestraat en de Heppenzeelstraat volledige gerealiseerd worden.

➤ Hydrologisch herstel in Natuurinrichting 'De Maten'

De **hydrologische herstelmaatregelen in natuurinrichting 'De Maten' en uitvoering van maatregelen ter herstel van de waterkwaliteit en waterhuishouding** ([4B I 0017](#)) zijn **nog niet opgestart**. In het kader van de herstelmaatregelen van de PAS en binnen het goedgekeurde Stikstofdecreet werd het gebied van De Maten aangeduid als **'maatwerkgebied'**. Sinds 2023 loopt er een **voortraject** met bijkomend studiewerk dat moet leiden tot een **natuurinrichtingsproject**, getrokken door ANB en VLM, dat de uitvoering inhoudt van de actie 'Ecologische maatregelen in De Maten op basis van ecohydrologische studie ikv Natuurinrichtingsproject en IKV IP De Wijers' ([4B D 0244](#)). Verwacht wordt dat het natuurinrichtingsproject De Maten in 2024 wordt ingesteld. **Realisaties zijn voorzien vanaf 2027.**

➤ Natte graslanden en bossen hersteld in Elsenhout (Stiemervallei Genk)

In het gebied Elsenhout wordt gestreefd naar het **herstel van 7,6 ha natte natuur**, waarvan ongeveer 4,4 ha vochtige dotterbloemgraslanden en 3,2 ha Elzenbroekbossen. De graslanden in Elsenhout waren in slechte staat; **verruigd** en dreigden te verbossen en het **watersysteem was verstoord**. In de natte broekbossen kwamen heel wat **exoten** voor die de broekbossen bedreigen. Dit gebied heeft grote potentie om natte dotterbloemgraslanden te ontwikkelen met elementen van zuur laagveen. Om samen met Natuurpunt de natuurinrichtingsmaatregelen te kunnen uitvoeren en het streefbeeld in het natuurbeheerplan te bereiken kocht de stad Genk delen van het gebied aan. De actie rond het herstel van natte graslanden en bossen in Elsenhout (Stiemervallei) ([4B B 0355](#)) werd als natte natuurproject **uitgevoerd in de zomer van 2023**.





➡ Openmaken van vennen / bomkraters in de Stiemervallei

De actie van het Instellen gunstige hydrologie door ondermeer het openmaken van vennen/ bomkraters in de Stiemervallei ([4B I 0013](#)) kreeg in 2023 een vergunning en werd in **najaar 2023 als natte natuurproject uitgevoerd**.

➡ Het Kielenswen terug open gemaakt (Stiemervallei Genk)

In het gebied Kielenswen werd gestreefd naar het **herstel van 6,4 ha natte natuur**, meer bepaald **vennen, vochtige graslanden en Elzenbroekbossen**. Het gebied was dicht begroeid en de waterstructuren en vennen dreigden dicht te slibben. Het is belangrijk deze zone te versterken om de voeding van natuurgebied De Maten te blijven garanderen. Maatregelen zoals het **open maken van waterstructuren** en **slibverwijdering** zijn nodig om de vennen en de oude Stiemer-arm in ere te herstellen. De **aankoop** van een aantal bijkomende percelen, creëert één groot aaneengesloten stuk natte natuur dat efficiënt beheerd kan worden. Door enkele vennen te verbinden, ontstond een brede strook nat grasland die machinaal bewerkt kan worden. De stad Genk en de vzw Neos realiseerden

dit door percelen aan te kopen en natuurinrichtingsmaatregelen uit te voeren. De acties van het open maken van vennen in Kielenswen (Stiemervallei) ([4B B 0356](#)) werd vergund in 2023 een vergunning en **najaar 2023 als natte natuurproject uitgevoerd**.



➡ Waterrijk Waterschei

[Waterrijk Waterschei](#) (voorheen SUDS & SODA, WijWater) is één van de vier pilootprojecten binnen het Stiemerprogramma. Het project heeft als doel natuurlijke oplossingen voor lokaal waterhergebruik en decentrale regenwaterinfiltratie te demonstreren en testen in Waterschei, zowel op publiek als op privaat domein.. Het project is opgezet als een experiment voor de uitrol van de innovatieve waterstrategie opgenomen in het masterplan Stiemervallei. Het demonstreert en test natuurlijke oplossingen voor lokaal waterhergebruik en decentrale regenwaterinfiltratie in Waterschei- Noord, zowel op publiek als privaat domein. Meer info op <https://www.genk.be/waterrijk-waterschei>.



➡ Living Lab Waterrijk Waterschei

De stad stelde het consortium Waterland vzw (expertise in water en ontwerp), Breekijzer vzw (expertise in institutionele transitie in ruimtelijk ontwerp) en UHasselt (expert in participatieprocessen in ruimtelijke transitieprocessen) aan. Deze partijen organiseerden een Living Lab met een aantal Vlaamse waterstakeholders. Dit Lab had als doelstelling verbindingen te creëren tussen de verschillende ervaringen rond water van beleid, waterexperten en inwoners. Het testte verbindende strategieën om zo tot collectieve wateraanpakken te komen. Er werd gewerkt rond de overstortwerking, maar ook rond droogte, overstromingen en hergebruik, met als doel het water meer uit de riolering te halen en plaatselijk in de bodem en ondergrond te stockeren. Waar veel waterprojecten nog een zeer technische benadering hanteren, neemt dit Living Lab ook een sociaal-maatschappelijke en culturele benadering van water mee. Met het Living lab wil men de dagdagelijkse, culturele en socio-economische patronen doorbreken om collectief op een andere manier met water om te gaan. Het Living Lab liep van oktober 2021 tot december 2023, met een **slotmoment van 14 maart 2024**. In de slotconclusie wordt opgeroepen tot een gedeelde agenda, een gedeeld meetsysteem, wederzijds versterkende activiteiten, een continue communicatie en de nodige ondersteuning om een transitie in het watersysteem te kunnen realiseren. Meer informatie in de [Wateratlas](https://www.genk.be/file_uploads/49969.pdf?sc=7C14DD5563522A1B47C110775790C6E5).
https://www.genk.be/file_uploads/49969.pdf?sc=7C14DD5563522A1B47C110775790C6E5.



➡ SUDS publiek domein

Voor de implementatie op publiek domein heeft VMM Aquafin aangesteld om via het Lokaal Pact, een investeringsprogramma van Vlaanderen, dit proefproject uit te voeren voor stad Genk. Stad Genk realiseert een aanvulling op dit investeringsprogramma. Tractebel begeleidt Aquafin en stad Genk als studiebureau voor de opmaak van het ontwerp en de technische uitwerking. Volgende typologieën zullen na het bouwverlof in 2025 uitgevoerd worden: waterstraat, retrofit straat, waterpark, waterplein. Zie de brochure:



https://www.genk.be/file_uploads/49897.pdf?sc=093C1D5E06E71C21449BCC54F152D430

Stad Genk realiseerde zelf een groenblauwe zone op een voormalige bushalte in de Schoolstraat.

➡ Demosite Water

In november 2023 keurde stad Genk het ontwerp van het wijkbureau in Waterschei als demosite water goed. Het doel is een demonstratieplek om burgers te inspireren en activeren om maatregelen te nemen op privaat domein. Plant- en Houtgoed werd aangesteld om het ontwerp en de uitvoering van deze site te realiseren. Het project werd uitgevoerd in 2024 en officieel geopend op 1 juni 2024. Dit project wordt medegefinancierd door proeftuin ontharding van departement omgeving. Met de inrichting van een demosite water wil de stad Genk volgende doelstellingen realiseren:

- Realiseren van een netto ontharding van minimaal 400 m²
- Realiseren van een maximale, zichtbare en creatieve afkoppeling van hemelwater van de site van de riolering;
- Inrichten van de omgeving met maximale ruimte voor water en groen die een duidelijke ecologische en sociale meerwaarde hebben (biodiversiteit, landschap, ontmoeten, ontspannen, spelen, sporten, enz.);
- Verhogen van de verblijfskwaliteit in het wijkcentrum voor de partners en bezoekers van de site;
- Integreren van aantrekkelijke voorbeelden van SUDS privaat als demonstratie van bronmaatregelen op private percelen;
- Creëren van een educatie- en inspiratie hotspot voor verschillende leeftijden rond water, voorbeeld stellend voor Genk en Vlaanderen.



➡ Natuurinrichting Vlodropstraat- Staelengod (Stiemervallei)

In het kader van Blue Deal en natte natuurontwikkeling kocht Natuurpunt 4.5ha natuur in het Stiemerbeekvallei reservaat. Deze percelen hebben erg te lijden onder verdroging, verstoorde watertoevoer, slechte waterkwaliteit en woekerende exoten. Aan de Motruïne is een grote hoeveelheid kwel- en grondwater ter beschikking die deels kan ingezet om het gebied te vernatten, waterkwaliteit te verbeteren, ter plaatse zo'n 50.000m³ water te stockeren en te laten infiltreren of verdampen in functie van klimaat en biodiversiteit. Hiervoor moeten o.a. het vijver-cascadesysteem hersteld, de dijken onderhouden, oevers geprofileerd en slib geruimd. Verdere focus op exotenbestrijding en bosomvorming moeten de biodiversiteit en klimaatrobustheid ondersteunen. Budget geschat 200.000 euro exclusief slibafvoer. Initiatiefnemer: Natuurpunt. De vereiste aankoop vond plaats.

➡ Stedelijk waternetwerk Genk

Ter hoogte van de Motruïne in Genk, aan beide zijdes van de autosnelweg in de Stiemervallei, wordt jaarlijks zo'n 1,5 mio m³ kwelwater afgevoerd naar de Stiemerbeek. Dit betekent dat een volume van 15% van wat in Genk jaarlijks opgepompt wordt, zonder meer afgevoerd wordt en verloren gaat. Dit is een mooi voorbeeld van waarom België wereldwijd op de 18e plaats staat van landen met de hoogste waterstress; we pompen te veel op en voeren te veel aan de oppervlakte af.

De klimaatraad onderzoekt samen met het Blue Deal project Waterproof, de Watergroep, de Genkse industrie en stad Genk of dit water naar grote grondwaterverbruikers in Genk afgeleid kan worden, en of zo het grondwaterverbruik in Genk significant gereduceerd kan worden. Op dit moment loopt de haalbaarheidsstudie fase. Indien de kwaliteit van het kwelwater goed genoeg is om nuttig bruikbaar te zijn voor voldoende nabijgelegen afnemers volgt de technische fase, inclusief investeringsbudgettering, en zullen fondsen gezocht moeten worden om de leidingen en pompinstallaties aan te leggen. Initiatiefnemer: Klimaatraad Genk

➡ Actieplan water Stiemervallei

- ➡ Om de waterstrategie uit het masterplan voor de Stiemervallei om te zetten in een concrete, actiegerichte strategie, werd in 2024 gestart met de opmaak van het Actieplan Water onder begeleiding van Tractebel en UAntwerpen en in samenwerking met alle betrokken (water)partners: Natuurpunt Genk, Fluvius, Aquafin, VMM, VLM, departement Omgeving, ANB en de provincie Limburg.

Met het project 'Actieplan Water' wil stad Genk samen met alle betrokken partners komen tot:

👉 Een plan van aanpak voor de realisatie van de waterstrategie voor de volledige Stiemervallei

👉 (van kern tot flanken) ter herstel van de natuurlijke valleidynamiek

👉 Een governance model met bijhorende overlegstructuur

👉 Een financieringsstrategie voor de langetermijn-implementatie van het Actieplan Water

Het Actieplan Water zal in 2025 afgerond worden.

➡ Landschapsverbinding Centrum - Kattevennen

Stad Genk werkt aan de verbinding tussen het Centrum en Kattevennen. Het landschap tussen een recreatieve stadspool met een grote diversiteit aan buitensporten, planetarium

en een bovenregionale poort tot het Nationaal Park Hoge Kempen, is een van de dragers met voldoende potentieel om een betekenisvolle verbinding te worden. De opdracht bestaat eruit deze verbinding in de context van de klimaattransities en van een toekomstgerichte kijk op de rol van stadscentra en de kwaliteit van leven in een stedelijke omgeving in een samenhangende ruimtelijke visie en toekomstgericht landschapsplan te vatten. Momenteel wordt de visie uitgewerkt door Overlant. Daarin staat de Dorpsbeek centraal, met water als ruggengraat van deze verbinding.

De doelstelling in verband met water zijn meervoudig, met elk hun strategie:

👉 connecteren: barrières in loop wegwerken, natuurlijke oevers laten doorlopen, fauna laten migreren

👉 vernatten: waar kan de vallei natter maken (zeldzame ecotopen) en droogtes te overbruggen

👉 vertragen: dit is een bovenloop en daar moet de nadruk liggen op vertragen van het water om grondwatertafels aan te vullen en overstromingen benedenstrooms te voorkomen. In de droogdalen en op hellingen richten we ons op infiltratie, in de vallei op bufferen

👉 zuiveren: water dat van wegen afstroomt op natuurlijke manier zuiveren, verdamping koolwaterstoffen, via zand en vegetatie zuiveren. Ook lozingen van vuil huisvuilwater moeten afgesloten worden.

SYSTEMATISCH HERSTEL VOOR DE ACHT BEEKVALLEIEN VAN DE WIJERS

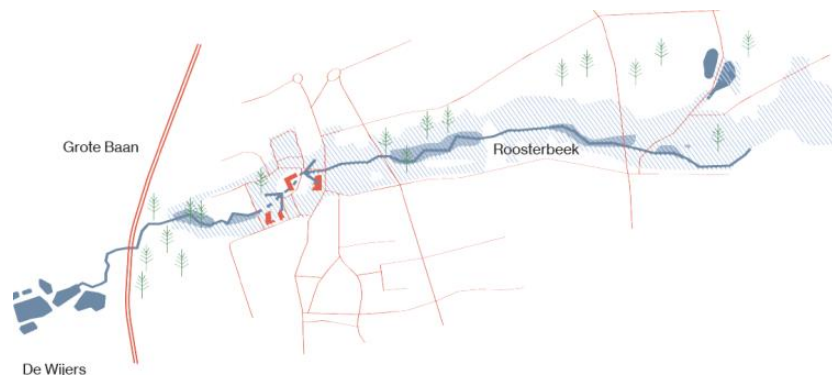
➡ Roosterbeek: Limburgse Noord-Zuid verbinding aanleiding voor droogteaanpak

Ter voorbereiding van de realisatie van het complex project [Noord-Zuid Limburg](#) pakt een gebiedscoalitie, ondersteund door de [Lokale Gebiedsdeals Droogte](#) de droogteproblematiek in de regio aanpakken met concrete realisaties, die worden **uitgevoerd tussen 2023 en 2026**. Het openleggen van de Roosterbeek in Zonhoven startte al in 2023. **Water, droogteproblematiek en kwalitatieve ruimtelijke inrichting worden in**



een keer samen aangepakt in de [Vallei Roosterbeek te Zonhoven](#) en aan de [Groenstraatbeek/Roodebeek te Houthalen-Helchteren](#). Het vismigatieknelpunt 'Bookmolen' moet nog worden aangepakt.

Bij het **deelproject 'Vallei Roosterbeek'** wordt de **vallei van de Roosterbeek in het centrum** als stroomopwaarts door een gecombineerde inzet op **ontharding, buffering, infiltratie en groenblauwe dooradering**.

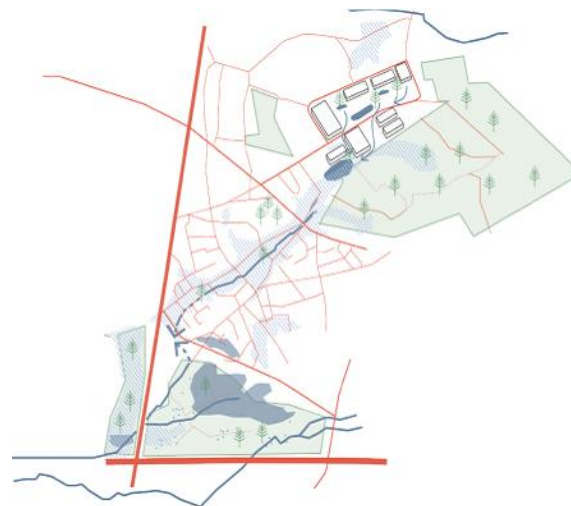


Doortochtproject Roosterbeek / vergroening dorpshart Zonhoven



Houthalen-Helchteren zet in op het herstel van de Groenstraatbeek/Roodebeek. De acties binnen dit project gaan over het herinrichten van een **bedrijventerrein** zodat ruimte

voor **infiltratie en opvang** ontstaat, het **openleggen van de Groenstraatbeek** en **aanpassen van een bekken** zodat ingrepen op het bedrijventerrein zo optimaal mogelijk het **beekstelsysteem voeden** en zorgen voor de verdere **vernatting van Brelaarheide**. Momenteel is er eerst nood aan een verdere afstemming inzake de waterkwaliteit. De zichtbaarheid en de mogelijkheid op het **(be)leven** van de projecten is een meerwaarde. Studie werd uitgevoerd, uitbreiding werd aangevraagd om betere inzichten te verwerven op de huidige watersystemen en impact van de geplande werken.



Watersysteemherstel stroomgebied Groenstraatbeek-Rodebeek in Houthalen

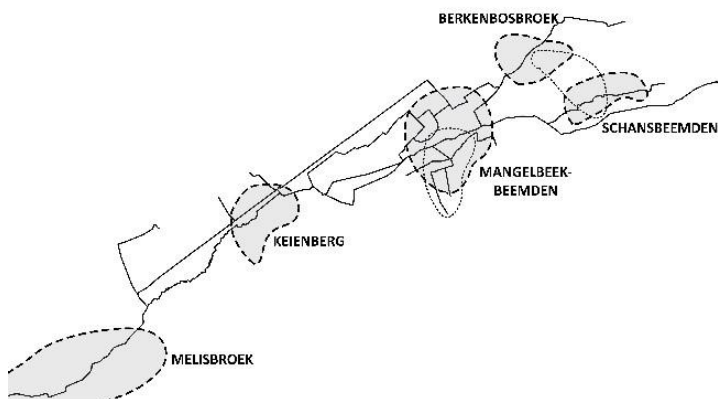
➡ Waterconservering voor de Zusterkloosterbeek

De **voorbereidende ecohydrologische studie**, die tot maatregelen moet leiden voor waterconservering in het SBZ in actie [4B B 0329](#) **liep van 2022 tot 2024**. Op basis van deze studie worden verdere acties uitgewerkt in het kader van het goedgekeurde Natuurinrichtingsproject Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit (zie verder).

➡ Hydrologisch herstel voor de Mangelbeekvallei

Om de natuurlijke waterhuishouding te herstellen werd in 2022 een ecohydrologische studie afgerond, die het grondwatersysteem en de effecten van de mijnpompen in kaart bracht en een aantal duurzame scenario's en inrichtingsvoorstellen onderzocht voor een meer natuurlijke Mangelbeekvallei op lange termijn. De studie werd intussen

geconcretiseerd naar een **lijst van herstelmaatregelen (inrichtingsplan)** voor de zes natuurkerngebieden in de vallei.



Dit is de uitvoering van de actie 'hydrologische herstelmaatregelen op basis van onderzoek naar de verbetering van de waterkwaliteit en de structuur van de Mangelbeek' i.k.v. IP De Wijers' ([4B D 0247](#)) en 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Mangelbeek, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project De Wijers' ([4B B 0307](#)). Momenteel schrijft de VLM aan een projectvoorstel voor een nieuw LIFE+ project voor de financiering van een nog op te maken LIP Mijn Mangelbeek fase 2 – valleierstel. Binnen dit op te maken LIP zullen de uitgewerkte herstelmaatregelen in de zes natuurkernen worden gerealiseerd. De planning is om een goedgekeurd LIFE+ project te hebben in 2025 en **in uitvoering te kunnen gaan in 2026/2027**.

Regionaal Landschap Lage Kempen overlegt met lokale particulieren i.v.m. het vasthouden van water op private terreinen in de Mangelbeekvallei ter hoogte van de Schansbeek. Momenteel loopt er afstemming met 1 particulier waarbij een opmeting werd gedaan in samenwerking met het ANB in het kader van de inrichting van de Noord-Zuid en omleidingsweg. Kansen worden onderzocht voor extra buffering en betere doorstroming onder de Europarklaan om op termijn het valleisysteem te kunnen herstellen.

De partners in het project wachten intussen niet om toch al de nodige maatregelen en voorbereidingen te treffen in de vallei van de Mangelbeek. Zo heeft de **gemeente Heusden-Zolder** projectsubsidie gevraagd en gekregen in het kader van de **projectoproep natte natuur**, die ze gebruikt om gronden aan te kopen in de vallei. Omwille van de strategische ligging van de percelen in functie van het landinrichtingsplan Mijn Mangelbeek is het van belang om deze gronden in het beheer van de gemeente te krijgen.

Het project zal de **waterhuishouding in het gebied verbeteren, de natuur vernatten en de debieten van de pompen in het mijnverzakkingsgebied verlagen**. Op korte termijn worden reeds **exoten verwijderd** en de vegetatie voor natte natuur aangepast. Nadien worden op basis van de ecohydrologische studie de gepaste maatregelen uitgevoerd.

➡ **Natuurinrichting Vijvercomplex Bokrijk - Kiewit**

Voor de actie 'Uitvoering van de acties binnen natuurinrichting Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit, kaderend in Integraal Project De Wijers' ([4B I 0012](#)) werd in 2022: een ecohydrologische studie opgestart die tot maatregelen moet leiden voor waterconservering in het SBZ. Hierbij worden ook de verschillende relevante partners in het integraal waterbeleid betrokken. De **ecohydrologische studie wordt in 2025 afgerond**.

Het projectrapport Natuurinrichting werd goedgekeurd door de Vlaamse regering. Momenteel worden de eerste uitvoeringsdossiers van het NIP Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit samengesteld. De bedoeling is om de **eerste werken te starten in 2026/2027**.

Ondertussen is ook een Blue Deal project Craenevenne goedgekeurd door de Vlaamse regering. In dit project zal Fluvius Limburg een voorzuivering- en waterbuffering voorzien in het oostelijk deel van Craenevenne als deel van een afkoppelingsproject van Boxbergheide (Genk). **De realisatie van dit project is voorzien in 2025/2026**.

➡ **Slangbeek als beleefbare natte natuurverbinding**

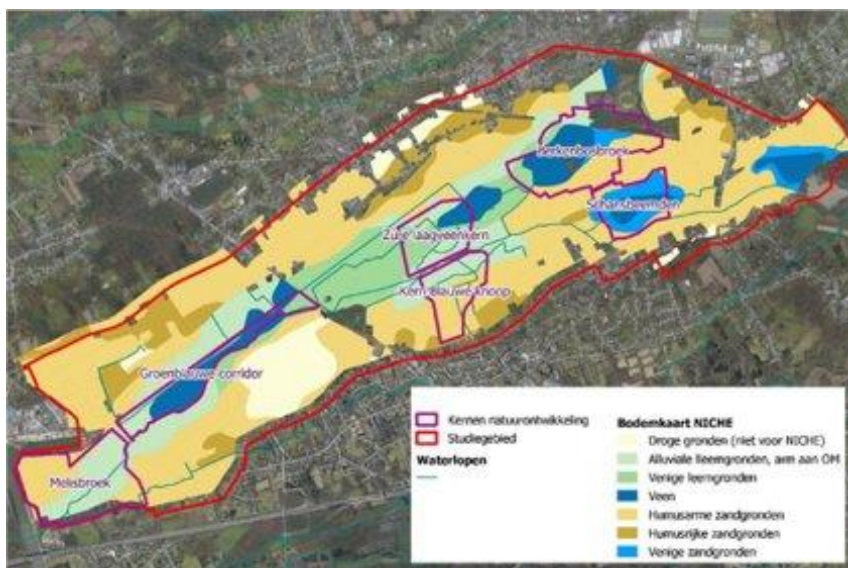
De Slangbeekvallei is een van de structurerende parallelle beekvalleien die de 'ladderstructuur' van De Wijers vormen en is aangeduid als een provinciale natte natuurverbinding. Binnen het project 'De Wijers', maar ook binnen het beheer van de 2de en 3de categorie waterlopen, wordt ernaar gestreefd om voor elk van die waterlopen (slangbeek, roosterbeek, stiemer, ...) tot herstel van het watersysteem en versterking van de blauwgroene ader te komen. Zie verder ook bij de beschrijving van de andere acties.

Die blauwgroene aders speelden ook historisch een cruciale rol in de ontwikkeling van De Wijers. Het voorgestelde project op de slangbeek **versterkt de waterloop in die rol**, noodzakelijk voor het in stand houden van een aantal bedreigde soorten. Het creëert **natuurlijke stapstenen en verbindingen** tussen de belangrijke SBZ-gebieden om zo de soorten gemakkelijker te laten migreren en de genetische dispersie te bevorderen. De actie om van de slangbeek een **beleefbare natte natuurverbinding** te maken (op grondgebied Zonhoven en Hasselt) werd mogelijk dank zij de oproep natte natuur.

Dit alles kadert in de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van Demer II, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Demer Limburg' ([4B_B_0320](#))

➡ Mijn Mangelbeek (Landinrichtingsproject)

In 2022 startte de VLM de uitvoering van het landinrichtingsplan 'Mijn Mangelbeek', dat op 25 september 2020 door Vlaamse minister van Omgeving, Zuhal Demir werd vastgesteld. Het projectgebied omvat de **Mangelbeekvallei tussen de Kolenhaven van Lummen en de Schacht (voormalige mijnsite van Zolder)** en heeft als ambitie om de Mangelbeekvallei een glansrol geven als centrale plek tussen Heusden en Zolder met een eigen herkenbare identiteit gelinkt aan het mijnverleden. Om dit te bereiken zetten VLM en partners (gemeenten Heusden-Zolder en Lummen, de provincie Limburg, Limburgs Landschap vzw, het Agentschap Wegen en Verkeer, ...) in op de **kernkwaliteiten van de Mangelbeekvallei: water en natuur**, trage wegen, mijnvergoed en ontmoeting.



De uitvoering van het dossier 'trage wegen' wordt **uitgevoerd in het voorjaar van 2024**.

Een 10tal kilometer bestaande paden worden gerenoveerd. In de natste zones worden enkele honderden meters als knuppelpad aangelegd. Naast deze bestaande verbindingen leggen we ook nieuwe paden aan. Meestal gebeurt dat door het aanleggen van een halfverharding met betonpuin. Ten noorden van Domein Meylandt komt er een **nieuwe**

wandel- en fietsbrug over de Mangelbeek. Voor water en natuur streven we naar een meer natuurlijke beekvallei op lange termijn.

➡ Landinrichting Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven opgestart

Het landinrichtingsproject 'Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers' ([4B_I_0004](#)).



De **ontharding en herinrichting** van de Kauwbosstraat-Boekrakelaan inclusief het realiseren van een natuurcorridor en poel langs de Kauwbosstraat is **afgerond in het voorjaar van 2024**. De voorziene herverkaveling is in opstart voor onder meer de realisatie van de overstromingszone Slangbeek. Daarnaast verwerven de provincie Limburg en de VLM ook gronden voor de realisatie hiervan.

Op basis van de contacten op de infomarkt over de herverkaveling heeft Regionaal Landschap Lage Kempen verschillende contacten gelegd met privé eigenaren voor de inrichting van poelen. Hierbij wordt er momenteel bij 1 particulier een project uitgewerkt voor de aanleg van een biodiversiteitspoel. Dit zit momenteel in de vergunningsfase. Uitvoer +/- September 2025.

➡ Landinrichting Dauteweyers uitgevoerd

Het landinrichtingsproject 'Dauteweyers' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers' ([4B_I_0004](#)). In een

laatste fase werd in 2024 de inrichting van de Heidestraat (doorheen de vijvers) afgerond. Daarnaast werden ook de parking van de Sint Servatiusstaat en de parking aan de Havenlaan/Diepenbekerbos heringericht via landinrichting.



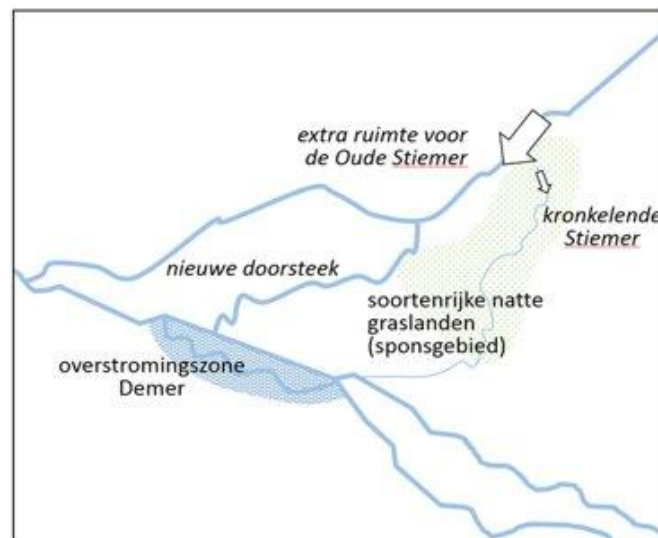
➡ Uitvoering Project Caetsweyers herstelt uniek cascadesysteem

Natuurvereniging Limburgs Landschap werken in 2024-2026 met steun van Blue Deal in het natuurgebied Caetsweyers, een historisch cascadesysteem van vijvers. Het vervuild slib wordt uit de vijvers verwijderd en het systeem om de vijvers te vullen en te ledigen wordt hersteld. De vijvers krijgen schuinere oevers en de dijken worden verstevigd. Hierdoor kan het vijversysteem meer water opslaan en verbetert de waterkwaliteit. Ook de waardevolle natuur in en om de vijvers krijgt meer kansen. De natuurvereniging Limburgs Landschap staat ook in voor het beheer van de Caetsweyers. De **werken werden opgestart in 2024**.

➡ Landinrichting Oude en Nieuwe Stiemer (Diepenbeek)



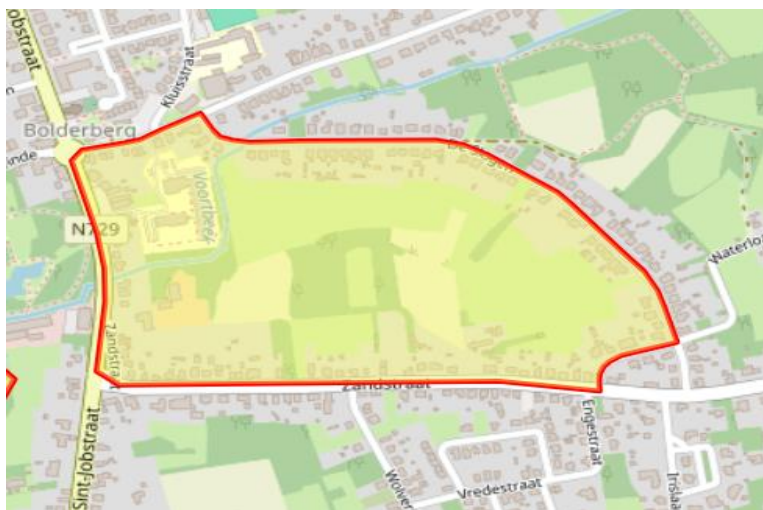
Het landinrichtingsproject 'Oude en nieuwe Stiemer' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers ([4B I 0004](#)). In 2024 loopt de hydrologische ontwerpstudie af. Het planontwerp werd ondertussen heropgestart om tegen eind 2025 een ontwerp landinrichtingsproject klaar te hebben. De **realisatie van dit plan is voorzien in 2026/2027**. De **ontwerpstudie** over het openleggen van de oude Stiemer, met realisatie nieuwe bypass en verondiepen van de nieuwe Stiemer tot een minder drainerende, kronkelende waterloop, gaat **tegen zomer 2024** zijn afgerond. Voor de uitvoering ervan wordt een Levend Waterproject ingediend door de provincie Limburg in 2024.





➤ Ecohydrologisch herstel signaalgebied 'De Slogen'

Regionaal Landschap Lage Kempen doet een kansanalyse voor vernatting en hydrologisch systeemherstel in het WORG - gebied: 'De Slogen' in Heusden - Zolder. De kanskaart zal nadien verder gecommuniceerd worden naar burgers en aangelanden.



Het betreft hier verdere acties naar **uitvoering** toe, **vanaf najaar 2024** in één van de **signaalgebieden**, onlangs tot WORG en in opvolging van het provinciaal biodiversiteitsproject, dat liep tot midden 2024. Met een participatieproject in de buurt worden particulieren aangezocht om aan ecohydrologisch herstel te werken.

Vanuit het biodiversiteitsproject voor de Slogen (2022-2024) werden een aantal acties uitgevoerd, waaronder een aantal participatiemomenten en terreinbezoeken. Voor het gebied bleek de medewerking van de eigenaars miniem waardoor de ontwikkeling van een kanskaart nog niet aan de orde is. Vanuit de participatie momenten kwamen namelijk slechts 2 geïnteresseerden voor minimale ingrepen. Hierrond zal dus eerst een visie uitgeschreven worden om in de toekomst rond verder te werken. Een kanskaart of quickwins blijken niet haalbaar op dit moment.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

➤ Voor het gebied van 'De Wijers' worden momenteel een aangepaste, vernieuwde visie en actieplan opgemaakt, in het kader van zowel de opmaak van een nieuw masterplan als van de kandidatuur van De Wijers als UNESCO biosphere gebied. Water krijgt daarbij (uiteraard) een belangrijke, cruciale rol. Als 'gebiedscoalitie' is het gebied van de Wijers goed georganiseerd en de suggestie om voor dit gebied een vergelijkbare oefening als bij Living Lab Herk & Mombeek uit te voeren, kaderend in het geheel van het Demerbekken, moet zeker worden onderzocht wanneer de opportuniteit en beleidscontext zich voordoet. De actieve rol van de stad Genk in het integraal waterbeleid rond de Stiemer moet daarbij zeker ook worden gevaloriseerd.

Noord-Hagelandse Beken

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Winge is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. De Begijnebeek is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Begijnebeek en Winge ingeschat als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Begijnebeek en zeker ook de Winge en de Motte staan in nauw contact met de benedenloop van de Demer bij overstromingsmomenten en beïnvloeden elkaar.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Uit die analyse bleek dat, typisch voor het gebied van de Winge, de overstromingen later opduiken dan op andere plaatsen. De investeringen uit het verleden hebben gefunctioneerd, maar toch was er wateroverlast vanuit de Winge en Grote Loting, Tielt-Winge, Holsbeek en vooral in Rotselaar (17 juli). Daar was er ongeveer overal wateroverlast waar men die verwacht: het gebied Wingepark en Kwade Hoek liggen in een kom waardoor het water hier verzameld. Dit is een structureel probleem dat enkel kan worden opgelost door bijkomende stroomopwaartse maatregelen van waterspreiding en vertraging. Het bekkensecretariaat heeft terzake ook initiatief genomen, waarvoor echter wel de nodige middelen en mankracht nodig zullen zijn. Het is de bedoeling om die met de blue deal coördinator van regionaal landschap Noord-Hageland mee uit te werken.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken ([Winge](#)) ([Begijnebeek](#))

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het Integraal Project Noord-Hagelandse Beken, dat het in de vorige planperiode opstartte met een doorlichting van Winge en Begijnenbeek. Om praktische redenen worden het overleg rond de Winge en de Begijnenbeek apart georganiseerd. Ook het afstroomgebied van de Motte behoort tot dit gebied, maar zowel Motte, Begijnenbeek als Winge monden uit in het gebied dat verder beschreven staat als het gebied 'Demervallei'. Het integraal project wordt , getrokken door het bekkensecretariaat, actoren in het overleg zijn de betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Watering De Molenbeek), gemeentebesturen (Rotselaar, Holsbeek, Lubbeek en Tielt-Winge (Winge), Bekkevoort en stad Diest (Begijnenbeek), stad Aarschot (Grote Motte), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin / Fluvijs), middenveld (boerenbond, natuurland), Regionaal Landschap Noord-Hageland. Voor de acties Motte verwijzen we ook naar het gebied van Integraal Project Demervallei.

 **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

VAN UITVOERING NAAR UITVOERING VOOR DE BEGIJNEBEEK

➡ Meer waterberging en natte natuur in de vallei van de Begijnebeek

Voorbij jaren voerde VMM graafwerken uit in het gecontroleerd overstromingsgebied van Assent (Bekkevoort). Hierdoor worden piekdebieten stroomafwaarts afgetopt waardoor er minder overtopping (met nutriëntenrijk water en sediment) is naar het afwaarts gelegen natuurreservaat Papenbroek en de afwaarts gelegen overstromingsgevoelige Speelhofwijk. Na het verwijderen van de aanwezige beplanting (struikgewas zoals bramen en wilgen), zorgde een zeefinstallatie ervoor dat de afgegraven grond (puin en andere materialen) werd gesorteerd en afzonderlijk afgevoerd. In totaal werd zo'n 11.000 m³ aan materiaal afgegraven. In een latere fase volgt nog een bodemsanering waarbij het resterende puin wordt verwijderd.



Door een aantal waterminnende bomen en struiken te planten op de natte gronden bij het gecontroleerd overstromingsgebied wordt ervoor gezorgd dat de ganse vallei van de Begijnebeek een aaneensluitend groen geheel vormt. Tegelijk werkt het overstromingsgebied als slibvang zodat afwaartse aanzanding beperkt wordt. Het afstroomgebied van Begijnebeek is sterk erosiegevoelig door de hellingen tot tegen de Begijnebeek of zijlopen, waardoor de slibvang goed onderhouden dient te worden om optimaal te werken.

Het project kadert in de **Blue Deal**, het ambitieuze programma van de Vlaamse Regering om **waterschaarste en droogte** in Vlaanderen aan te pakken. Het **herstel van gebieden die van nature water vasthouden, zoals de vallei van de Begijnebeek**, is één van de cruciale doelstellingen. Door de ondergrond opnieuw als een spons te laten functioneren kan de

natte natuur heropleven. Zo kunnen we het water dat tijdens natte perioden valt vasthouden zodat het beschikbaar is in droge perioden. Dit alles kadert in de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Begijnenbeek, 1ste categorie in het kader van integraal project Noord-Hagelandse Beken' ([4B B 0298](#)).



In het kader van het beek- en valleierherstel voor de Begijnenbeek, 1ste categorie (actie [4B B 0298](#)), zorgt de **VMM** voor een verdere **voorbereiding** van het project, met opmaak van vergunning en bestek. Dit betreft volgende deelprojecten:

➡ Structuurherstel tussen de Tulpenstraat en de onderdoorgang van de Omer Vanaudenhovenlaan van de Begijnebeek in Diest.

De waterloop ligt hier nagenoeg volledig ingesloten tussen bebouwing en tuinen en plaatselijk is ze zelfs overwelfd, de hydromorfologische kwaliteit is ondermaats en het zelf zuiverende vermogen beperkt. Omwille van deze kunstmatige situatie en de ingesloten ligging is de belevingswaarde van de waterloop zeer beperkt. Hoewel er weinig tot geen ruimte is voor een natuurlijke waterloofdynamiek, dienen de mogelijkheden voor een algemene opwaardering van de waterloop onderzocht te worden. Het gaat zowel om

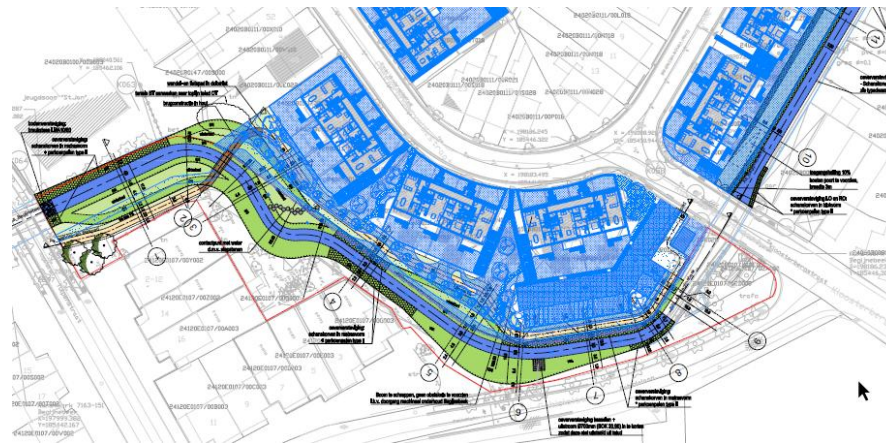
maatregelen op vlak van ecologische inrichting, maar ook op vlak van belevingswaarde, zichtbaarheid en bereikbaarheid en ter verbetering van de waterkwaliteit.



Algemeen beeld van de gebetonneerde bedding van de Begijnbeek tussen de Tulpenstraat en de Omer Vanaudenhovenlaan

In 2022-2023 hebben bekkensecretariaat, VMM en studiebureau het terrein bezocht, met betrokkenen, een **ontwerp** opgemaakt, dat werd afgestemd met de plannen van stad Diest en de huisvestingsmaatschappij Diest Uitbreiding (momenteel KANVAZ). In **2024** werd dit **ontwerp verder verfijnd**. Voor het deel tussen Montgomerystraat en Tulpenstraat is herinrichting van de bedding van de Begijnbeek en de aanpalende gronden in eigendom van stad Diest/KANVAZ afgestemd op de vernieuwing van de woningen langs de Emile Vanderveldestraat. In 2024 zijn de renovatiewerken aan de huizen opgestart. **Uitvoering** van het deel langsheen de Begijnbeek zal aansluitend uitgevoerd worden in **2025 (en mogelijk nog 2026)**.

Dit deelproject kadert in de actie 'beek- en valleierherstel voor de Begijnbeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)).



Beeld van ontwerpplan voor herinrichting van de bedding en aanpalende gronden van de Begijnbeek tussen de Tulpenstraat en de Omer Vanaudenhovenlaan

➡ **Structuurherstel van de Begijnbeek ter hoogte van de Speelhofwijk in Diest.**

De Begijnbeek heeft onder andere in september 1998 en juni 2018 veel problemen van wateroverlast veroorzaakt in de Speelhofwijk in Diest. Naar aanleiding hiervan werk(t)en waterbeheerders en diverse overheden op diverse vlakken maatregelen uit om gelijkaardige problemen in de toekomst te voorkomen of te beperken. Het betreft opwaartse afleiding, buffering en infiltratie maar evenzeer lokale maatregelen in de Speelhofwijk en omliggende straten zoals aanleg van dijkes of ophogen van deurdrempels.

Daarnaast kent de Begijnbeek tussen de Reustraet en de Tulpenstraat een ecologisch weinig interessante structuur. De waterloop (1e cat) is hier diep ingesneden en heeft steile oevers. Nochtans stroomt de Begijnbeek tussen de Reustraet en de Tulpenstraat doorheen een open onbebouwde ruimte. Zowel op linker- als rechteroever grenzen er hier geen huizen of tuinen tot vlak tegen de Begijnbeek (stroomafwaarts de Tulpenstraat is de Begijnbeek wel ingesloten tussen huizen en tuinen). Deze open ruimte is voor een groot deel in eigendom en beheer door overheidsinstanties of VZW's. Dit betekent dat

tussen de Reustraart en de Tulpenstraat er enige ruimte is om de Begijnenbeek ecologisch op te waarderen.



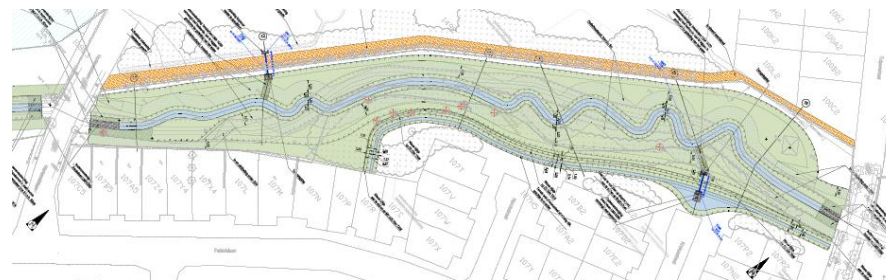
situering van Begijnenbeek tussen Reustraart en Tulpenstraat te Diest

Doelstelling van voorliggend geval is een herinrichting van de Begijnenbeek tussen de Reustraart en Tulpenstraat te Diest zodanig dat de Begijnenbeek enerzijds een ecologisch interessantere structuur bevat (minder steile oevers, meer variatie in bedding) en anderzijds hydrologisch een extra bergingscapaciteit heeft bij hogere waterdebieten. De herprofilering mag geenszins aanleiding geven tot bijkomende wateroverlast.

In **2023** werkten waterbeheerders, bekkensecretariaat en studiebureau een voorstel van ontwerpplannen uit en stemden dit af **met de betrokkenen** (Diest Uitbreiding, stad Diest, ANB). Het betreft aanleg van een breed winterbed waarbinnen de Begijnenbeek in een zomerbed bij normale debieten kan meanderen. In **2024** werden **ontwerpplannen verder verfijnd**, werden milieutechnische boringen en archeologisch onderzoek uitgevoerd en werden de ontwerpplannen hydrologisch gemodelleerd. In 2025 dienen de plannen

worden gefinaliseerd, en gezien de schaalgrootte van het project dient een gefaseerde uitvoering in komende jaren worden overwogen.

Dit deelproject kadert in de actie 'beek- en valleierstel voor de Begijnenbeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)).



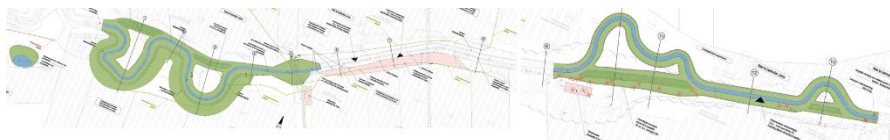
Beeld van ontwerpplan voor herinrichting van de bedding en aanpalende gronden van de Begijnenbeek tussen de Reustraart en Tulpenstraat

➡ **Structuurherstel aan van de Begijnenbeek ter hoogte van het Papenbroek.**

Stroomafwaarts de uitlaat (met regelbare stuwklep) van het recent aangelegde overstromingsgebied thv de Zandstraat (Bekkevoort) begint het natuurreservaat van Papenbroek. Dit reservaat is gelegen in de vallei van de Begijnenbeek; onbevaarbare waterloop 1e cat. Het reservaat is grotendeels in eigendom en beheer door Natuurpunt en ANB. In het reservaat hebben delen van de Begijnenbeek een goede en actieve hydromorfologische structuur. Er zijn echter in het verleden meerdere meanders afgesneden. Heraansluiting van de meanders, verwijderen van de laatste resterende drainagebuizen en het heractiveren van een natuurlijk meanderingsproces zou de structuur en dus ook de ecologische toestand van de Begijnenbeek een gewenste duw in de rug geven. Tegelijkertijd zouden deze maatregelen versnelde afvoer van oppervlaktewater kunnen tegengaan.

In **2022** deden bekkensecretariaat, studiebureau en VMM een **terreinbezoek** met Natuurpunt en werd gestart met de **opmaak van het ontwerp en de afstemming daarvan met de natuurbeheerplannen**. In **2023** werd dit **verder verfijnd**. In **2024** volgden nog milieuhygiënische en archeologische **boringen** en hydrologische modelleringen met het oog op het aanvragen van omgevingsvergunning. In 2025 zal de vergunningsaanvraag worden ingediend en mogelijk al aanbesteed worden. **Uitvoer ten vroegste 2026**. Dit deelproject kadert in de actie 'beek- en valleierstel voor de Begijnenbeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)).

Parallel aan deze werken wordt er door Natuurpunt een project rond graslandherstel uitgevoerd in het Papenbroek. Daarbij wordt beoogd om de natte graslandvegetatie te herstellen en de gele gracht, die in het gebied ontspringt en parallel met de Begijnenbeek stroomt stilaan terug om te vormen naar een doorstroommoeras met laagveenvegetatie. Dit zal maximaal kwelwater vasthouden in het gebied en fungeren als buffer tijdens droogte maar ook het gebied beschermen tegen overstromingen met eutroof beekwater en daarbovenop bijdragen aan koolstofopslag. Dit project wordt gefinancierd via een Projectsubsidie Natuur van het Agentschap Natuur en Bos. De restfinanciering wordt via een duurzaam biodiversiteitsproject van de provincie Vlaams-Brabant afgedekt.



Voorstel van maatregelen voor de Begijnenbeek thv Papenbroek (ontwerpplannen in opbouw).

➡ Beek- en valleierstel voor de bovenstroomse Begijnenbeek en zijlopen

Studiebureau Sweeco bereidt, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**. Dit in het kader van het beek- en valleierstel voor de Begijnenbeek, 2de en 3de categorie (actie [4B B 0297](#)).

DE WINGE: EEN WATERLOOP DIE VEEL AANDACHT VRAAGT

➡ Dijkwerken tegen wateroverlast aan de Winge afgerond

De Wingevallei heeft regelmatig te kampen met wateroverlast. Een van de knelpunten bij hoog water in de Wingevallei ligt ter hoogte van het industrieterrein Wingevalpark en omgeving. Zo moest de steenweg op Holsbeek al verscheidene malen worden afgesloten en kwamen enkele gebouwen onder water tijdens de hevige regenperiode van juli 2021. Voor het knelpunt ter hoogte van Industrieterrein Wingevalpark werd opwaartse berging onderzocht maar niet weerhouden omdat het maar weinig winst zou opleveren door de specifieke kenmerken van het valleigebied. De actie [6 H 0047](#) Aanleg van dijken langs de Winge ter hoogte van het industriegebied is afgerond. Deze werken hebben de

wateroverlast thv het industriegebied en thv de huizen langs de Steenweg op Holsbeek zeer sterk verbeterd.

➡ Beek- en valleierstel voor de (benedenstroomse) Winge

In het kader van het beek- en valleierstel voor de Winge, 1ste categorie (actie [4B B 0314](#)) zorgde de **VMM** in **2023 en 2024** voor een uitvoering van het project voor de **inrichting van de oeverzone**. Studiebureau Sweco bereidde daarnaast, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**.

➡ Structuurherstel en inrichting oeverzone tussen de E314 en de Demer

VMM verwierf langs de Winge tussen de E314 en de monding in de Demer een oeverzone met variabele breedte. Deze oeverzone flankiert bijna 6 km van de Winge en heeft een totale oppervlakte van 16,6 ha. Uit scenarioberekeningen vanuit de VMM blijkt dat door een gepaste inrichting van de oeverzone de afvoercapaciteit bij hoogwater in belangrijke mate versterkt kan worden én dat dit een positieve impact heeft op de kans op overstromingsschade.

De bedoeling was om de volledige oeverzone zodanig in te richten dat naast een afname van de kans op overstromingsschade deze oeverzone haar functies optimaal kan vervullen, nl. het bekomen van een goede hydromorfologische toestand van de Winge, het bufferen van negatieve invloed op de waterloop vanuit het omliggend landgebruik, een natuurverbindende en landschappelijke functie, ...





Impressies van herinrichting van de oeverzone Winge 1e categorie (afschuinen oevers, verwijderen oeverversteving, aanleg winterbed, vrijmaken beheerstroom).

In **2023 en 2024** werden de **herinrichtingswerken volledig uitgevoerd**. Voor meer info: zie <https://www.vmm.be/nieuws/archief/waterloop-de-winge-en-oeverzone-krijgen-ecologische-opsteker>.

Deze deelactie valt onder de actie **4B B 0314**: Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Winge, 1ste categorie in het kader van integraal project Noord-Hagelandse Beken.

➡ **Visdoorgang aan de Uithemmolen Rotselaar**

De Uithemmolen is één van de twee resterende vismigratieknelpunten op de Winge 1ste categorie. Het molengebouw is in gebruik als woning, maar de moleninrichting is nog gedeeltelijk aanwezig: een metalen middenslag waterwiel en bedienbare schuiven.

In het kader van deze opdracht wordt gevraagd een ontwerp uit te werken voor een nevengeul die stroomopwaarts van de Winge aftakt. Er is overleg geweest met Natuurpunt die hier terreinen in eigendom en beheer hebben om een meanderende nevengeul op hun terrein aan te leggen langsheen een site met voormalig buitenverblijf annex vijver.

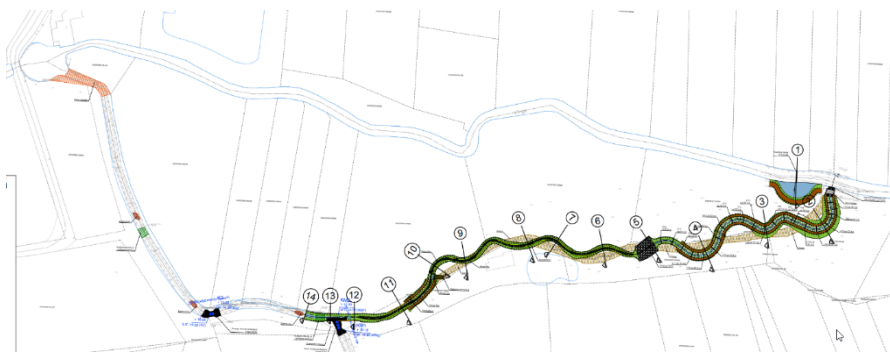
Een belangrijk uitgangspunt voor het ontwerp is het bekomen van een goede debietverdeling tussen de watermolen en de nevengeul, op een manier dat vismigratie jaarrond mogelijk is. Een instroomopening van de nevengeul met debietbegrenzer en een

optimalisatie van de lokstroom binnen de woelkom zullen daarbij nodig zijn. De nevengeul wordt bij voorkeur zo natuurlijk mogelijk ingericht zodat deze behalve als visdoorgang ook als leefgebied kan fungeren voor stroom minnende vissoorten.



Zicht op de stroomafwaartse kant van de Uithemmolen. Rechts in beeld mondt een naamloze niet-geklasseerde gracht uit in de woelkom.

In **2023 en 2024** werden de **ontwerpplannen opgesteld en besproken** : een ontwerp van bypass op grond van natuurpunt met aansluiting op bestaande waterloop (in beheer bij watering). In 2024 vonden ook de noodzakelijke boringen plaats met het oog op het **aanvragen van een omgevingsvergunning (gepland in de eerste helft van 2024)**.



Ontwerpplannen (in opbouw) voor aanleg van een meanderende bypass om het val thv de molen vispasseerbaar te maken.

➤ Beek- en valleierherstel voor de bovenstroomse Winge en zijlopen

Studiebureau Sweco bereidt, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**. Dit in het kader van het beek- en valleierherstel voor de Winge, 2de en 3de categorie (actie [4B B 0313](#)).

Daarnaast nam het **bekkensecretariaat, naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021**, waarbij geconstateerd werd dat er bovenstrooms de Winge te weinig water werd vertraagd en geïnfiltreerd, het **initiatief om zelf een aantal mogelijke acties voor te stellen** en die voor te leggen aan de waterbeheerders en het ruimere integrale project. **Conclusie tot nu toe is dat er niet voldoende mensen en middelen zijn om deze nochtans belangrijke projecten aan te pakken.** We werken hiervoor samen met de blue deal coördinator van Regionaal Landschap Noord Hageland. In 2025 worden in het sponslandschap van de Kraaiwinkelbeek projecten verder uitgewerkt. Dit gebeurt in samenwerking met de gemeente Lubbeek en de provincie Vlaams-Brabant. Deze projecten kunnen variëren van de aanplant van beekbegeleidende beplanting, aanleg van poelen/wadi's en het toepassen van micor-meandering waar mogelijk.

Verder wordt ook gekeken met een privé(kasteel)eigenaar om een oude meander van de Winge in Lubbeek terug op te maken en aan te sluiten.

Ook wordt in Lubbeek bekeken of er watervertragende maatregelen op particuliere grond gerealiseerd kunnen worden bij de riolering- en heraanleg van de Bollenberg en de vallei van de Herendaalbeek.

In Holsbeek kijkt het Regionaal Landschap Noord-Hageland samen met de watering de Molenbeek en natuurpunt om de ingebuisde Loop 1 terug open te maken en te laten meanderen (micor-meandering) in het weiland. Hiervoor wordt momenteel gekeken naar subsidiemogelijkheden en de cofinanciering van dit project.

➤ Structuurherstel ter hoogte van Het Spicht

Deze deelopdracht kadert in de actie 'beek- en valleierherstel voor de Winge, 2de en 3de categorie' (actie [4B B 0313](#)). De Winge-Molenbeek (verder afwaarts Winge genoemd), is een van de laatste grootschalig rechtgetrokken waterlopen (1973). Maar ook vroeger werden kortere tracés rechtgetrokken in functie van landgebruik (molens, landbouw, bebouwing,...). In Lubbeek ter hoogte van het zogenaamde 'Spicht' is Natuurpunt eigenaar van een aanzienlijk aantal kwelrijke percelen langs de Molenbeek, met ontwikkeling van 'natte' natuur, o.a. mesotrofe veenvegetaties. Deze staan nog steeds onder druk omdat de afkoppeling van het vervuilde rioleringswater nog niet volledig gerealiseerd is en in de waterloop terecht komt. Op oudere kaarten is te zien hoe sterk meanderend de beek was. Doel van het deelproject is te bekijken wat de mogelijkheden tot herstel van meanders zijn met inachtneming van de huidige randvoorwaarden: vegetatie, bereikbaarheid, verleggen wandelpad e.a. Dit in overleg met de plaatselijke afdeling van Natuurpunt. In 2023 werd gestart met de **opmaak van ontwerpplannen en afstemming met provincie en Natuurpunt**. In 2024 werden de plannen gefinaliseerd en werden opmetingen op terrein gedaan. Tegelijkertijd worden door de rioolbeheerders diverse gemeentelijke en bovengemeentelijke rioleringsprojecten uitgevoerd (ook 2025-2026) zodat waterkwaliteit van Molenbeek/Winge in natuurgebied verbeterd.



Huidige loop van de Molenbeek en de loop volgens de Popp-kaart

EROSIEBESTRIJDING

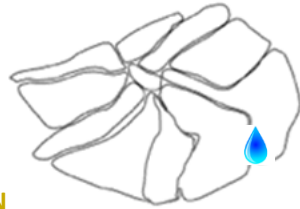
➡ Erosiebestrijding aan de Noord Hagelandse beken

In het stroomgebied van Noord Hagelandse beken werden ook in 2024 erosiemaatregelen uitgevoerd: voor uitvoering van de werken verwijzen we naar Databank Ondergrond Vlaanderen en erosiecoördinatoren. In Holsbeek werd alvast een ontwerp afgewerkt betreffende een project aan de Lindestraat / Meidries met een erosiepoel (1200m³), houthakseldam (35m) en geprofileerde grasstrook.

➡ KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ✎ - Naar aanleiding van de zware zomeroverstromingen van 2021 bleek het belang aan bovenstroomse acties om het water te vertragen en te infiltreren voor de Wingevallei. Het bekkensecretariaat maakte een 30tal voorstellen en organiseerde daarover overleg met zowel de waterbeheerders (provincie, watering) als met de ruimere groep van het integraal project. Conclusie tot nu toe is dat die acties zinvol zijn, maar dat er te weinig middelen en vooral te weinig mensen zijn om de projecten uit te werken. Voor dit gebied beschikken we niet over een extra vehikel als een waterlandschapsproject, maar er wordt hierover wel samengewerkt met de blue deal coordinator van regionaal landschap Noord Hageland. Ook zijn er in het kader van het dienstenbestek een aantal grotere structuurherstelprojecten uitgevoerd en in wording, grotendeels op 1ste categorie van Begijnebeek en Winge. Als de mogelijkheden en projectmiddelen kunnen gevonden worden is dit zeker een gebied om (meer dan) een tandje bij te steken.

Herk & Mombeek



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Herk-Kleine Herk en de Mombeek zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Mombeek ingeschat als laag, voor Herk-Kleine Herk als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Het centrum van Stevoort stond vanaf 15 juli 2021 onder water, onder invloed van de Herk. Ook in Alken was er plaatselijk wateroverlast vanuit Kleine Herk en Herk. De nieuwe steenweg N80 (Hasselt- Sint-Truiden) stond eveneens enige tijd onder water. In de praktijk vormt ze een dam in de vallei van de Mombeek, die als natuurlijk overstromingsgebied veel water buffert en zo voorkomt dat benedenstrooms huizen onder water komen te staan.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor het gebied van Herk en Mombeek geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken ([Herk-Kleine Herk](#)) ([Mombeek](#))

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

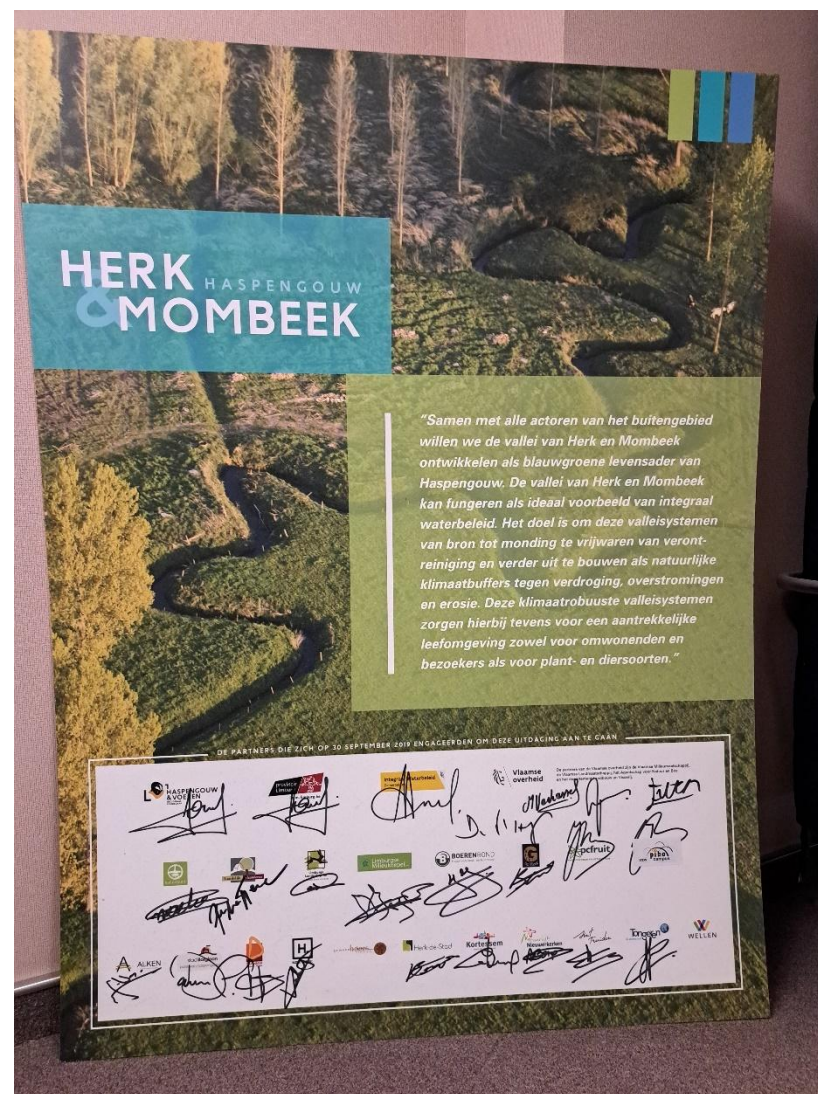
Het bekkensecretariaat trekt samen Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren verder het Integraal Project Herk en Mombeek, dat, in overleg en door deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van de Herk en de Mombeek realiseert. Dat gebeurt tevens in de context van twee waterlandschapsprojecten: Herk & Mombeek en Graslanden en Moerassen in Herk & Mombeek. Integraal project Herk & Mombeek en deze hieraan gelinkte projecten creëren een draagvlak voor het integraal waterbeleid in het gebied. Naast de trekkers Bekkenssecretariaat en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren participeren in dit gebiedsgericht overleg alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Watering De Herk), gemeentebesturen (Alken, Borgloon, Diepenbeek, Hasselt, Heers, Kortesseem, Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Tongeren, Wellen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin en Fluvius), het middenveld (Boerenbond, Natuurpunt, Limburgs Landschap, Limburgse Milieukoepel), PC Fruit, CCBV, en PIBO Campus Tongeren. Bekkenssecretariaat en Regionaal landschap werken voor dit project ook samen met het onderzoeksproject Future Floodplains van KUL, INBO, SCK en Natuurpunt Studie en met het Landschapspark 'Hart van Haspengouw', dat de realisatie van natuurlijke waterlopen en valleien en de ontwikkeling van sponslandschappen bij zijn hoofddoelstellingen telt. Het Living Lab 'Herk & Mombeek' probeert de principes van het advies weerbaar waterland om te zetten in het gebied. Daarover in volgende wateruitvoeringsprogramma's meer.

➤ Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en bekkenspecifiek deel [Demerbekken](#)

➤  [De biodiversiteit van de mombeek in beeld:](#)

➤  Animatiefilmpje over de historiek van Herk en Mombeek ([deel 1](#) en [deel 2](#))

➤  Living Lab Herk & Mombeek : [link](#)



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

DE HERK: VEEL GEREALISEERD, MEER VALLEIHERSTEL ONDERWEG

➡ Beek- & valleierherstel voor benedenstroomse Herk en Kleine Herk door VMM

Voor het Beek- en valleierherstel voor het benedenstrooms gebied van Herk en Kleine Herk (actie [4B_B_0303](#)) zorgt de VMM voor de **opmaak van een bestek ontwerp** opdracht, wat moet leiden tot een **voorontwerp**. Qua timing zal dit vermoedelijk niet voor 2025 kunnen opgestart worden. Het betreft hier het onderzoeken van een hele resem aan te onderzoeken deelprojecten, waaronder

- hermeandering van de Herk tussen Herkermolen en Zwarte winterbeek (Schulen)
- terug watervoerend maken Oude Herk (Schulen),
- oplossen vispassages (Herkermolen, Nieuwe Molen, Elsaertmolen, Dorpsmolen en Nieuwmolen in Stevoort, Wellenmolen in Wellen, watermolen Herten, oude molen Pexters), beek- en valleierherstel in overstromingsgebied Stevoort met natuurlijkere inrichting Kleine Herk,
- project in centrum Alken (Groenmolen, Dorpsmolen, inrichting Kleine Herk als bypass vismigratie Groenmolen-Dorpsmolen met verbetering zichtbaarheid waterloop en verbinding Herk - Kleine Herk opwaarts de Dorpsmolen, geïntegreerd als waterbeleving/speelelement in recreatiedomein De Alk. Openleggen stukken overwelfde Herk naar open meanderende bedding. Voor dit deelproject is de inrichting ter hoogte van domein De Alk wel al aanbesteed en momenteel (2025) in uitvoering (openleggen overwelfing Herk, meanderen Oude Herk, deel oplossing vismigratie ter hoogte van Dorpsmolen (maar nog niet Groenmolen)
- Kleine Herk, afwaarts Groenmolen uit de sifon halen en afwaarts rechtstreeks in Herk laten uitmonden.
- Kleine Herk & Herk tussen monding Mombeek en doorgang onder spoor samenvoegen tot 1 meanderende bedding

➡ Beek- en valleierherstel voor de bovenstroomse Herk en Kleine Herk en zijlopen door de provincie Limburg

De prioriteiten voor het gebied werden in de loop van de voorbije jaren vastgelegd in het integraal project 'Herk & Mombeek'. VMM ondersteunde het studiebureau Antea om voor

geselecteerde deelprojecten een voorstudie en voorontwerp te maken, om zo sneller tot uitvoering van de deelprojecten over te gaan. Voor de uitvoering en verdere afwerking, binnen een ruimer kader, werd een Water-Land-Schapproject Herk & Mombeek ingediend en goedgekeurd. Onder deze actie vallen meerdere deelacties, die hier verder worden besproken en allen deel uitmaken van actie [4B_B_0304](#).

➡ Beek- en valleierherstel in Hoenshoven

Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). De werken in Hoenshoven (overstromingsgebied, structuurherstel, grasland- en moerasherstel) zijn grotendeels **uitgevoerd**. Wel stelt er zich nog een ernstig **waterkwaliteitsprobleem** in Helshoven. In hetzelfde gebied vond eerder ook een hermeandering van de Herk plaats. Momenteel wordt bekeken of hierop een vervolgproject mogelijk is, een fase 2. Er wordt o.a. nagedacht om stroomopwaarts van de Romeinse Kassei in de toekomst het water meer op te houden, af te remmen en natuurlijk te laten overstromen.

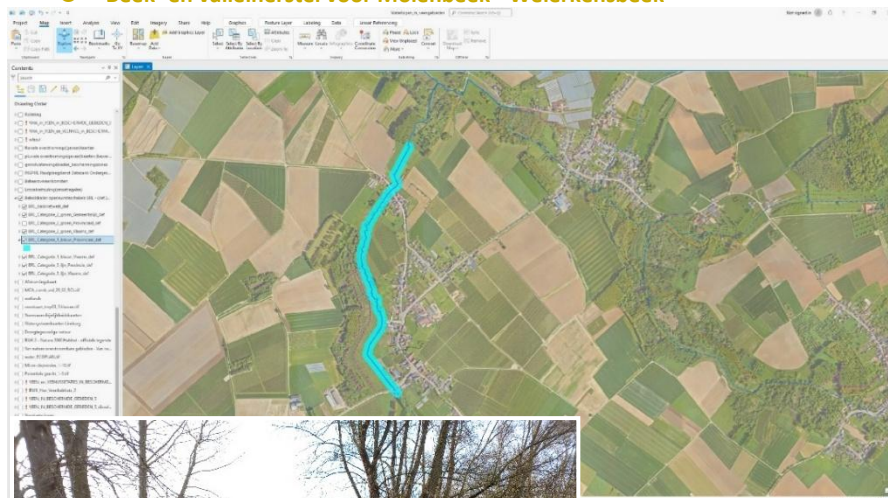


➡ Beek- en valleierherstel in Mettekoven- Klein Gelmen

Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). Een **voorontwerp** (voor de Herk) werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt ... maar (nog) niet voor de meest interessante zone, nl. voor de Beek stroomopwaarts van de Schildstraat tot aan de Veulenstraat. Het overstort/pompstation Groen(e)schild wordt hier door Aquafin bemonsterd. Globaal

gezien is de kwaliteit van het water er redelijk goed, maar het gebied en de waterloop hebben wel last van droogte: zelfs in de wateroverlastzomer 2021 bevatte de beek bijna geen water. Structuurherstelmaatregelen zoals het weghalen van de ruimingswal en verondieping zijn aangewezen, maar **verder overleg** is nuttig om de **actie concreet op te kunnen starten** in een samenwerking van provincie Limburg en regionaal landschap Haspengouw en Voeren (2025). Samen werd er al op terrein gegaan om een eerste indruk te hebben maar om de echte mogelijkheden in kaart te brengen is een opvolgingsterreinbezoek nodig.

Beek- en valleierstel voor Molenbeek - Weierkensbeek



Onderdeel van actie [4B B 0304](#). Een **voorstudie** werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt ... maar naderhand niet verder uitgewerkt tot een voorontwerp. Er zijn hier, in Gutschoven, mogelijkheden voor een **hele hoop kleinere maatregelen, die ook passen in het uitbouwen van een sponslandschap. De mogelijkheden om dit op te**

starten worden verder bekeken met provincie Limburg en Regionaal Landschap

Haspengouw en Voeren in 2025. In het beleidsplan Ruimte Limburg “Ruimtepact 2040” werd dit gebied aangeduid als belangrijke blauwe ader van provinciaal niveau. Samen met de Herkebeek zal de Molenbeek gemonsterd in 2025, resp. 2026 om na te gaan of de waterkwaliteit gunstig geëvolueerd is n.a.v. recent uitgevoerde rioleringsprojecten.

Voor de geselecteerde blauwe ader Molenbeek - ruwweg het traject vanaf Weierkensbeek tot Herkebeek - start in uitvoering van het beleidskader ‘Openruimteschakels’ uit het “Ruimtepact 2040” de opmaak van een gebiedsvisie.

Beek- en valleierstel aan de Rijsbeek

Onderdeel van actie [4B B 0304](#). In het dienstenbestek werd een **voorontwerp opgemaakt**, waarvoor ook geld werd gezocht in het kader van een niet toegekend Life-project. In het goedgekeurde **Hemelwater- en Droogteplan van Hasselt** krijgt de zone de nodige aandacht. Er is in deze omgeving nog veel riolering gepland en verder te plannen. Verder te onderzoeken is ook de wateroverlastproblematiek t.h.v. de Wijerstraat-Oudestraat en mogelijke (diffuse) vervuiling vanuit het omliggende landbouwgebied. De omgeving van het Zusterkloosterbos is een goede case voor structuurherstel en inrichting sponslandschap. **VLM voorziet sinds 2025 landbouwbegeleiding voor de Water-Land-Schapsprojecten, voor Herk & Mombeek wordt o.a. toegespitst op dit gebied en worden de mogelijkheden tot structuur- en waterkwaliteitsverbetering van de Rijsbeek nader onderzocht.** PIBO Campus en PC Fruit zijn opdrachtgever. Zij onderzoeken het draagvlak bij de lokale landbouwers voor de voorgestelde maatregelen. In het (spons)actieplan van Weerbaar Water-Land-Schap zijn alvast middelen voor uitvoering voorzien (al zal de effectieve realisatie waarschijnlijk eerder voor 2029/2030 zijn).

Beek- & valleierstel Grondelingebeek, Batsheersebeemd, Overbroek/ Egoven



Onderdeel van actie [4B B 0304](#). Op de **Grondelingebeek** werd de voorbije jaren al sterk ingezet op beekherstel. Een vervolgproject van de provincie Limburg werd **in 2024 uitgevoerd**, waarbij de beek sterk verondiept werd!

Voor ... en na uitvoering

Verder opwaarts bevindt zich een **oude stortplaats** in eigendom van de gemeente. De beek stroomt hier onder de Achterstraat door een zeer **diepliggende buis**. De mogelijkheid om een nieuwe, ondieper gelegen, evt. ook wat kleinere buis te steken, alsook het hoger brengen van de beekbodem, wordt nog bekeken.

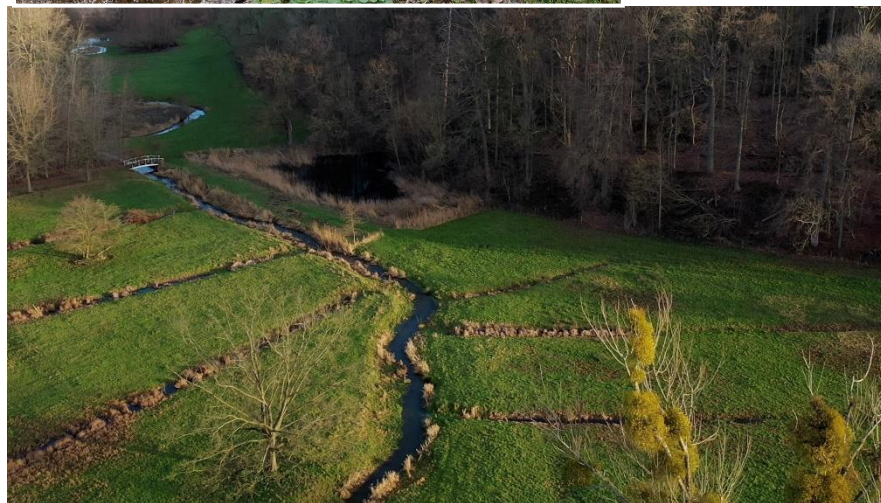
In de zone stroomopwaarts van de Overbroekstraat zit structuurherstel in de Herkvallei ter hoogte van Overbroek/Egooven (Sint-Truiden) in de pijplijn.

Vanaf de monding van de Fonteinbeek, in stroomafwaartse richting, is het de bedoeling om de diepgelegen/-ingesneden Herk op te gaan stuwen door bijv. het intensief inbrengen van dood hout en het aanleggen van micromeanders. Nog wat verder afwaarts waar de Herk ingebuisd is, wordt deze best zo veel mogelijk weer opengelegd. Opwaarts de Overbroekstraat duikt de Herk in een betonnen koker, stroomt onder enkele bebouwde percelen, een stukje wei en de (Overbroek)straat om aan de overkant na in totaal ± 65 m weer vrij te komen.

Het is een optie om dit het hele tracé (opwaarts de Overbroekstraat) open te leggen. Dan zullen er ook wel toegangen voorzien moeten worden voor de woningen die op de linkeroever zijn gesitueerd. In een minimum scenario zou de openlegging zich ook kunnen beperken tot enkel het stuk weiland (18 m).

Naar aanleiding van een recent uitgevoerd rioleringsproject t.h.v. de Overbroekstraat ligt er inmiddels een hemelwaterbufferbekken in het weiland dat gesitueerd is aan de linkerzijde van de (ingebuisde) Herk net voor de kruising met de Overbroekstraat. Voorheen was er de idee om ook de oude loop van de Herk weer trachten te koppelen aan de Herk via dit weiland. In hoeverre het nu nog mogelijk is om de oude loop van de Herk hier opnieuw watervoerend te maken / in te schakelen zal weloverwogen moeten herbekeken worden. Indien nog steeds opportuun, dan zal voor het oorspronkelijke concept een alternatieve uitvoering bedacht en ontworpen worden.

➡ Beek- en valleierstel voor Motbeek en Herkebeek / kalkmoeras Sassenbroek



Onderdeel van actie [4B B 0304](#). Fase 1 van dit project werd **gerealiseerd**, met o.a. een **dijkverlaging** waardoor het kasteeldomein van Voort intussen een **volledig natuurlijk overstromingsgebied** is geworden. Opwaarts Sassenbroek, op het domein van de graaf van Heks is er ecologisch een grote opportuniteit tot de realisatie van een **kalkmoeras op veen**! Deze actie is opgenomen in een ruimer natuurbeheerplan voor het kasteeldomein

van Heks. Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren volgt dit verder op in het kader van het sponsactieplan 'Weerbaar Water-Land-Schap', waarin ook uitvoeringsmiddelen zijn voorzien.

Gecombineerd met herwaardering van hogervermeld kalkmoeras-/veengebied voorziet provincie Limburg eveneens verruwing en beekstructuurherstel van de Sassenbroekbeek. Daarmee worden dan meteen twee vliegen in één klap geslagen: 'upgrade' van de hydromorfologie en een verminderde (grond)waterafvoer met positief effect op de grondwaterhuishouding in het veengebied.

De Sassenbroekbeek is een kleine zijtak van de Herkebeek. De Herkebeek is ergens in de jaren '60-'70 naar de vallei herlegd omdat de molen die door de opgeleide Herkebeek bediend werd uit gebruik genomen en ontmanteld werd. Het tracé stroomafwaarts van de molen is behouden gebleven als bedding van de Sassenbroekbeek. Door die Sassenbroekbeek stroomt vrij zuiver, helder (bron)water.

. De **Fase 2 werken op de Motbeek werden tot nu toe uitgesteld, in samenspraak tussen de provincie en het regionaal landschap Haspengouw en Voeren, wegens slechte waterkwaliteit**. Intussen zijn al een aantal rioleringswerken in het stroomgebied van de Motbeek uitgevoerd (dorp Hendrieken is gerioleerd), maar er is nog meer nodig. Ook in de omgeving van Vechmaal en Heks **dienen nog rioleringswerken te worden uitgevoerd ter verbetering van de waterkwaliteit van de Herkebeek**.

➡ Overstromingszone op de Simsebeek

Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). In de loop van 2024-2025 wilde de provincie Limburg, in overleg met Watering De Herk en Gemeente Alken, aan de Simsebeek een overstromingszone aanleggen, maar het **project staat voorlopig nog even on hold (wegens aanslepende grondverwerving)**. De ontwerpplannen zijn al wel volledig klaar. Zodra zich het juiste moment voordoet kan de omgevingsvergunningaanvraag gebeuren.

DE MOMBEEK: ECOLOGISCHE VEENHOTOSPOT IN VERDROGEND GEBIED

Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap, VMM en provincie Limburg waren de voorbije jaren de drijvende kracht achter de uitwerking van een aantal deelprojecten, die in het kader van de dienstopdracht, gefinancierd door VMM. In de loop van het traject bleek duidelijk dat het **ecologisch en het veenaspect van het gebied** in het verleden te vaak onderbelicht waren geweest. Om die reden startte ANB in 2023 een uitgebreid **ecohydrologisch onderzoek**, dat de tijdelijk de uitvoering van een aantal deelprojecten vertraagt, maar uiteindelijk tot een integralere, ecologischere en meer gedragen uitvoering zal leiden.

➡ Ecohydrologische Studie ANB voor Herk en Mombeek

De ecohydrologische studie voor de Mombeek werd **opgestart in september 2022 en loopt tot september 2025**. Het meetnet werd in 2023 voltooid en de eerste stuurgroepvergaderingen werden georganiseerd en het INBO werkt aan de nodige inventarisaties.

In het kader van de ecohydrologische studie voor de Herk werd een meetnet mee opgenomen in raamovereenkomst ANB INBO (2023). De studie zelf zal worden opgestart op basis van de meetresultaten, maar over de datum is er nog geen duidelijkheid.

➡ Beek en valleierstel voor de benedenstroomse Mombeek door de VMM

De VMM gunde in 2024 voor de actie rond het beek- en valleierstel voor de benedenstroomse Mombeek (actie [4B_B_0309](#)) een **opdracht voor opmaak van een voorontwerp, omgevingsvergunningaanvraag en uitvoeringsdossier**. Voor de Mombeekvallei tussen N80 en de N76 is het de bedoeling is om een integrale aanpak voor hydrologisch herstel, beter gespreide waterberging, ecologisch beekherstel en vismigratie uit te werken door :

- o *Opnieuw watervoerend maken van de oorspronkelijke beddingen daar waar de Mombeek historisch verlegd werd.*
- o *Hermeanderen en/of verondiepen van rechtgetrokken en uitgediepte waterlooptrajecten i.f.v. beperken van drainage en meer gespreide waterberging*
- o *Herinrichten van verlegde trajecten van de Mombeek tot hoogwatergeulen.*

De vismigratieknelpunten aan de Mombeekmolen en de Luimertingenmolen worden onder de loep genomen. Waar mogelijk worden deze vismigratieknelpunten op een natuurlijke manier opgelost door het opnieuw in gebruik nemen van de historische bedding van de Mombeek.

Voor de uitvoering van dit project wordt nauw samengewerkt met de ecohydrologische studie van de Mombeek (zie hiervoor).

➡ Beek- en valleierstel voor de bovenstroomse Mombeek en zijlopen door de provincie Limburg

Prioritaire deelacties voor het gebied werden in de loop van de voorbije jaren vastgelegd in het integraal project 'Herk & Mombeek'. VMM ondersteunde het studiebureau Antea om voor geselecteerde deelprojecten een voorstudie en voorontwerp te maken, om zo sneller tot uitvoering van de deelprojecten over te gaan. Voor de uitvoering en verdere afwerking, binnen een ruimer kader, werd een waterlandschapsproject Herk & Mombeek ingediend en goedgekeurd, dat ondermeer de volgende acties bevat, die overeenkomen met de acties ... en ... van het nieuwe stroomgebiedbeheerplan. **Het merendeel van deze acties staat momenteel on hold omdat de intussen opgestarte ecohydrologische studie van ANB de ecologische win-win en kwetsbaarheden van deze gebieden onder de loep neemt.** Het opstarten van die studie kende enige vertraging, maar intussen verloopt de studie op volle snelheid. Hierna volgen de verschillende deelprojecten en hun status. De verschillende deelacties kaderen in actie [4B B 0308](#).

➡ Beek- en valleierstel Zammelen

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Voor dit gebied staan er veel rioleringsprojecten op het programma en in uitvoering. Op basis van de verbetering van de waterkwaliteit hierdoor en de resultaten van de ecohydrologische studie zullen verdere afspraken gemaakt worden met natuurland, eigenaar en beheerder van het gebied, op basis van het ontwerp van het dienstenbestek.

➡ Beek- en valleierstel Herkwinning

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Herkwinning: Het ontwerp vanuit het dienstenbestek werd doorgesproken met ANB (eigenaar – beheerder van het gebied) en de provincie. Verdere uitwerking in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierstel Marmolbeek

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Limburgs Landschap draagt hier zorg voor in het kader van een natuurbeheerplan. Provincie Limburg en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren werken vanaf 2025 hier samen met Limburgs Landschap een project van beek- en valleierstel uit en ook dit kadert in het sponsactieplan van Weerbaar Water-Landschap Herk & Mombeek.

Net stroomafwaarts van de N79 - Tongersesteenweg in Borgloon stroomt de Marmolbeek in een vrij diepe bedding tegen de rechterdalfank langsheen enkele percelen in eigendom van Provincie Limburg en beheerd door Limburgs Landschap vzw.

Deze (eigendoms)situatie geeft mogelijkheden om de Marmolbeek te verondiepen en/of te verleggen en alzo de plaatselijke hydrologie te herstellen. Met deze herinrichtingswerken) van de beek kan in een stukje van de vallei de hydrologie hersteld / verbeterd worden, aanvullend aan een eerder project van VLM meer stroomafwaarts i.k.v. een ruilverkaveling. De geplande inrichting heeft als voornaamste doelen: vernatting i.f.v. bosvorming/broekbosontwikkeling, vertraagde waterafvoer, buffering oppervlaktewater, ecologische opwaardering door verruwing beekprofiel rekening houdend met de waterkwaliteit, vismigratie en overstromingskans

➡ Beek- en valleierstel Mombeek aan Jongenbos

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Jongenbos: Het ontwerp vanuit het dienstenbestek werd doorgesproken met ANB (eigenaar – beheerder van het gebied). Verdere uitwerking zal gebeuren in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierstel Mombeek tussen Daeleindestraat Kortesseem en monding van de Lerebeek in de Mombeek

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Een voorontwerp werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt, dat een aantal maatregelen van kleinschalig herstel voorstelt. Verdere uitwerking zal gebeuren in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierstel voor de Mombeek ter hoogte van Wintershoven en rood kasteel Kortesseem

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Uit de eerste resultaten van de ecohydrologische studie blijkt dat zich hier belangrijke veenpakketten bevinden. Wordt verder onderzocht.

➡ Beek- en valleierstel Fonteinbeek in Kolmont en Haren.

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Fonteinbeek in Kolmont en Haren: Verder te bekijken in functie van resultaten ecohydrologische studie ANB. Tevens actie ANB ([7B-H 0023](#)): Fonteinbeek, Mombeek, Brikbeek, Harenbeek

Steven vult aan

➡ Opheffen 3 vismigratieknelpunten Kortesseem met lange bypass op privédomein

Onderdeel van actie [4B_B_0308](#). Bij de uitwerking van het voorontwerp door dienstenbestek was er hier hoop op een zeer waardevol project voor zowel structuurherstel als de opheffing in 1 project van 3 vismigratieknelpunten. Zeer vermoedelijk bevinden zich hier ook belangrijke veenpakketten en een zeer groot ecologisch potentieel in de vallei, waarvoor de resultaten van de ecohydrologische studie moeten worden afgewacht. Een puur technische oplossing van elk vismigratieknelpunt werd ook onderzocht in het dienstenbestek, maar het geniet de voorkeur om hier te streven naar een verruiming van het project tot de vallei (met instrumenten als aankoop en / of natuurbeheersplan). **Moet na het aflopen van de ecohydrologische studie terug opgepakt worden en bekeken worden in functie van de samenhang met het beekherstel op de Mombeek 1ste categorie door VMM**

➡ Beek- en valleierherstel aan de Lerebeek

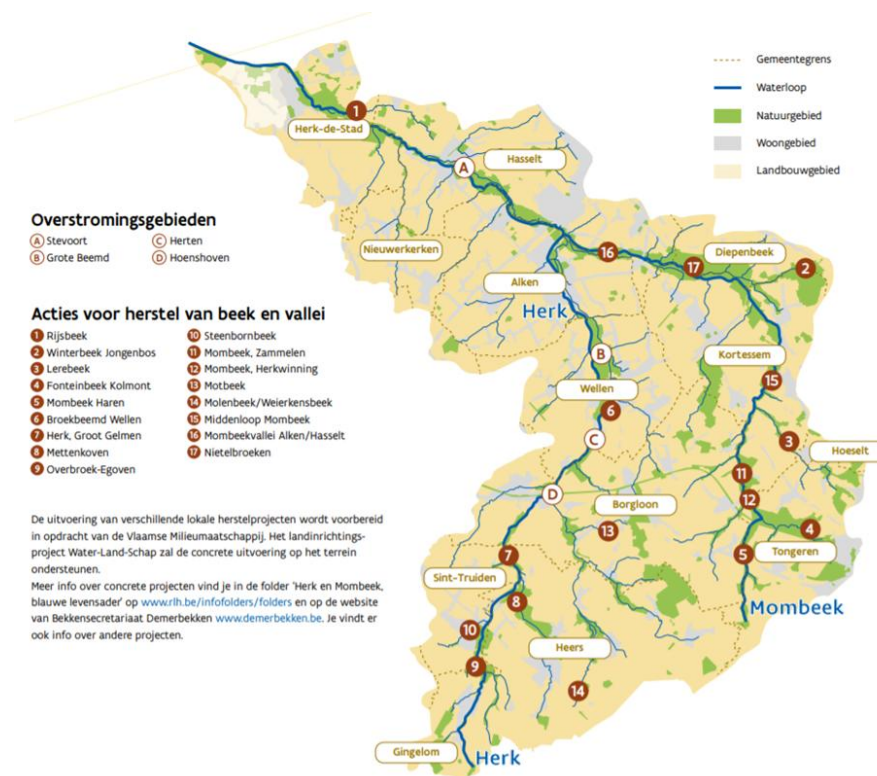
Onderdeel van actie [4B_B_0308](#). Een voorontwerp werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt. De vergunning werd in 2024 afgeleverd en de planning is dat het bestek voor uitvoering in mei 2025 aan de provincieraad voorgelegd wordt, met bedoeling om het uit te voeren tegen eind 2025 – begin 2026

GRENSVERLEGGEND WATERLANDSCHAP

➡ Water-Land-Schap Herk & Mombeek

De Uitvoering van de acties binnen [Water-Land-Schap Herk en Mombeek](#) (actie [4B_B_0334](#)) is volop bezig en situeert zich rond vier Demoprojecten: (1) Grasland, (2) Biodiverse randen aan fruitplantages, (3) akkerbiodiversiteit en infiltratie en (4) Beekstructuurherstel.

De invulling van de laatste demo beekstructuurherstel werd voorbereid in een dienstenopdracht, ondersteund door VMM en valt grotendeels samen met de hiervoor besproken structuurherstelacties op de bovenlopen van Herk-Kleine Herk en Mombeek en wordt elders in dit document besproken.



➡ Waterlandschap 'graslanden en moerassen' in Herk en Mombeek

In de Haspengouwse beekvalleien komen nog relatief veel waardevolle graslanden en moerassen voor. Dit waterlandschapsproject ['graslanden en moerassen in de valleien van Herk en Mombeek'](#), getrokken door Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren werd opgestart in 2023 onderzoekt het behoud en herstel van de historische graslanden en moerassen in de vallei van de Herk en de Mombeek. Het project richt zich op de wetenschappelijke onderbouwing van de klimaatrobustheid van biodiverse graslanden en moerassen, een optimaal beheer van deze percelen door landbouwers, private eigenaars en gemeentebesturen, de aanstelling van ambassadeurs en de samenwerking met overheden voor beheer en bescherming van graslanden en moerassen. Hierbij is er ook aandacht voor het bevorderen van de biodiversiteit. Dit waterlandschapsproject sluit

aan bij het andere Waterlandschapsproject in het deelgebied Herk & Mombeek (actie [4B B 0334](#)).

In dit project werden experimenten uitgevoerd rond nieuwe vergoedingspakketten voor het behoud van graslanden voor landbouwers en particulieren. In totaal werden dergelijke voor een 200 tal ha afgesloten. Het vergoedingssysteem is gebaseerd op een eenvoudige classificatie van de graslanden, waarop vervolgens het bedrag van de vergoeding wordt bepaalt.

Door de PXL Hogeschool werd een studie uitgevoerd naar het belang van de graslanden in de regio Herk en Mombeek in relatie tot hun capaciteit voor de opslag van koolstof. Veelal wordt gekeken naar bossen als belangrijke C-opslaggebieden, maar uit het onderzoek bleek dat onze graslanden gemiddeld gezien hier niet voor moeten onderdoen. Uit de studie kwamen eveneens aanwijzingen naar voor dat natte graslanden en graslanden met een langdurig constant beheer (natuurgraslanden) de types waren die de grootste opslagcapaciteit hadden.

In het kader van dit project werd eveneens een werkgroep graslanden opgericht met vertegenwoordigers vanuit verschillende beleidsdomeinen (natuur, landbouw, waterbeheer, erfgoed, onderzoeksinstituten). Deze werkgroep kwam verschillende keren samen om te werken rond oplossingen voor knelpunten rond behoud en beheer van graslanden. Vanuit de praktijkervaringen van RLHV werden typische cases toegelicht waar graslanden bedreigd worden (bebossing van waardevolle graslanden, achterstallig beheer, ontoereikend instrumentarium, gebrekkige bescherming, enz.). Vanuit deze cases werd gewerkt rond oplossingen op verschillende vlakken zoals aanpassing van huidig instrumentarium, maar ook ten aanzien van het zoeken naar nieuwe verdienmodellen voor extensieve veeteelt. Al deze ervaringen werden in samenwerking met Mieco-effect, die een opdracht voor RLHV uitvoerde, gebundeld in een synthesesnota, die de basis zal vormen voor de beleidsaanbevelingen rond graslanden, een laagdrempelige infobrochure over het belang van graslanden en een charter voor het behoud van graslanden, dat alle leden van de werkgroep zullen ondertekenen.



➡ Weerbaar Water+Land+Schap / Living Lab Herk en Mombeek



Onder de bestaande waterlandschapsprojecten in Vlaanderen werd gekeken in welke gebieden men, inzake gebiedscoalitie, ver genoeg staat om naar een opschaling van de bestaande proefprojecten te gaan, gekaderd in de methodiek van het rapport 'Weerbaar Waterland'. Vier coalities werden hiervoor geselecteerd, waarvan twee in het Demerbekken: Herk & Mombeek en Getes.

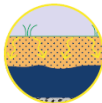
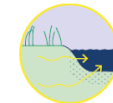
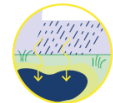
De voorbije twee jaar is in het kader van het Living Lab Herk & Mombeek hard gewerkt om enerzijds te komen tot een visie, die neerkomt op een gedetailleerd toepassen van de principes van het advies 'weerbaar waterland' op het gebied van Herk & Mombeek en anderzijds op het uitwerken van een actieplan, enerzijds op basis van het uitvoeringsbudget van 'weerbaar waterlandschap' als eerste stap, anderzijds ook naar de verdere toekomst toe.

Herk en Mombeek sponsactieplan

De Herk en Mombeek vallei bevindt zich op 'het dak van de Demer'. De brongebieden van alle waterlopen die uiteindelijk in de Herk en de Mombeek terecht komen, bevinden zich in het projectgebied. We kiezen er dan ook voor om zeer sterk in te zetten op brongerichte maatregelen, van boven op de plateaus tot aan de waterloop, van aan de bron verder afwaarts richting de monding in de Demer.

Uit het intensieve traject dat de gebiedscoalitie aflegde met de modelleerders en experts zijn concrete waterdoelen voor Herk en Mombeek naar voor gekomen, gebaseerd op enerzijds een gezamenlijk bepaalde onaanvaardbare schadegrens (hier willen we niet boven gaan), en anderzijds de doorgerekende effecten van de verwachte

klimaatverandering (hoog-impact scenario). Deze doelen situeren zich in 3 categorieën: infiltratiecapaciteit vergroten, drainagebasis verhogen en water bufferen.

DOELEN PER TYPE MAATREGEL		
 Infiltrerende maatregelen op 15.000 ha (Zoals infiltratiepoelen, microdepressies, erosiebestrijdingsmaatregelen die water kunnen vasthouden, verhogen van koolstof in de bodem,...), ook in stedelijk gebied! Bv. infiltratiepoel van 375 m²/ha van 0,20 m diep	 7.200 ha opgestuwd (Drainagebasis verhogen via stuwtjes, verondiepen, dempen grachten, verwijderen actieve drainage,...)	 1.500.000 m³ bijkomende buffering (Ruimte voor water om ons te weren voor piekdebieten in een T20)

Figuur doelen per maatregel

Na het bepalen van deze concrete doelen boog de coalitie zich over de 'hoe-vraag': volgens welke basisprincipes willen we aan de slag gaan om deze doelen te realiseren? Dit resulteerde in volgende 4 strategische doelstellingen:

Werken waar de druppel valt

Doelen rond te infiltreren, te vertragen, te bufferen water in een bepaalde deelstroomgebied kunnen niet afgewenteld worden op of doorgeschoven worden naar een ander deelstroomgebied. De inspanningen zullen bijgevolg bestaan uit vele kleine, wijd verspreide maatregelen in zowel landbouwgebied, natuurgebied, bebouwde zones en openbare terreinen.

Prioriteit aan koppelkansen

De nodige transformatie zal fors zijn, waardoor we moeten zoeken naar investeringen die meervoudig rendement hebben door op verschillende koppelkansen in te zetten. Acties die inzetten op waterkwaliteit, biodiversiteit, erosiewering, bodemkwaliteit, economische winst,... krijgen prioriteit in het actieplan. Op die manier werken we niet enkel aan waterkwantiteitsdoelstellingen, maar wordt er ook maximaal de link gelegd naar andere doelstellingen voor het gebied.

Collectieve benadering

De onderlinge afhankelijkheid in een gebiedsbenadering is groot. Risicobeheersing en weerbaarheid gaan het individueel vermogen en eigenbelang te boven. De weerbaarheid van het landschap is afhankelijk van de inspanningen van elk deelafstroomgebied en dus is een afstemming tussen de deelafstroomgebieden en een benadering op schaal van Herk en Mombeek noodzakelijk. Daarnaast gaat het om veel kleinschalige, maar gelijkaardige maatregelen, en kunnen we zoeken naar schaalrendement (in beheer, gedeelde machines, overeenkomsten, groepsaankopen, samenwerking,...).

We blijven paraat

We transformeren ons landschap om weerbaar te zijn voor droogte en overstromingen met een jaarlijkse voorkomingskans van 1 op 20. Daarnaast blijven extreme weersomstandigheden mogelijk en onvoorspelbaar. We bereiden ons als waterweerbare samenleving voor op onvermijdelijke gebeurtenissen (zoals overstromingen met een voorkomingskans van 1 op 1000) en zijn ook veerkrachtig en waterbewust in de omgang met extreme weersomstandigheden, door bijvoorbeeld de kennis rond actuele en toekomstige risico's te verhogen en het zuinig omgaan met water te stimuleren.

Operationele doelstellingen

De gebiedscoalitie heeft volgende 4 operationele doelstellingen bepaald:

Infiltratiecapaciteit vergroten

We moeten het vochthoudend vermogen van onze bodem maximaliseren en de grondwatertafel aanvullen. Volgens de praktische doelen moeten er infiltrerende maatregelen landen op 15.000 ha, wat ongeveer op de helft van het hele gebied is (30.000 ha).

Drainagebasis verhogen

De grondwatertafel moet verhoogd worden naar het gewenste niveau, bijvoorbeeld -40 cm voor bepaalde natuurtypes (dottergraslanden). Daarnaast moet onze bodem langer water vasthouden, en dus niet versneld afvoeren. Volgens de praktische doelen moet 7.200 ha, of ongeveer een kwart van het hele gebied, opgestuwd worden.

Buffercapaciteit vergroten

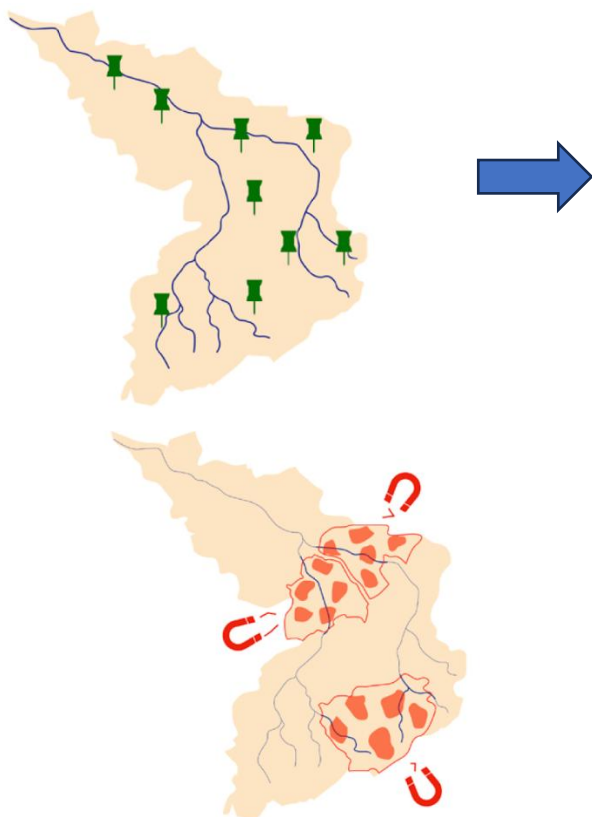
We richten de vallei in als vrij overstroombare vallei waar het kan en beschermen kritieke punten waar nodig. Voor een terugkeerperiode van 1 keer om de 20 jaar, komt dit neer op een bijkomende buffering van 1.500.000 m3.

Vochtvaag reduceren

Tijdens droge periodes, wanneer het herstel van de waterbalans niet voldoende is om ons te weren, passen we onze ambities aan. De vochtvaag reduceren kan op verschillende manieren gebeuren, bijvoorbeeld door de aanleg van irrigatiebekkens om de bestaande teelten te behouden, of de omvorming van bestaande teelten.

Van puntsgewijze acties ...

Vandaag lopen er al tal van projecten in het gebied van de Herk en Mombeek, zoals de acties binnen Water+Land+Schap 1.0 en 2.0. Vaak gaat het hierbij om puntsgewijze maatregelen, gericht op een specifiek landgebruik en actoren aan zet, zoals acties in en rond de waterlopen of demomaatregelen op akkers en op fruitpercelen. Deze gebeuren veelal in een testomgeving. Door die verspreiding van deze acties is het moeilijk cumulatieve effecten te observeren waarbij verschillende maatregelen elkaar positief beïnvloeden. Er is ook te weinig kennis om in te schatten wat de impact van een maatregel is en hoeveel ervan nodig zijn om schade te vermijden. Deze puntsgewijze acties zijn nog druppels op een hete plaat. Bovendien zijn ze wat betreft maatregelen op landbouwpercelen, vaak in samenwerking met enkele 'koplopers', landbouwers die open staan voor het verhaal van sponsmaatregelen, en 'hun nek durven en willen uitsteken' om nieuwe maatregelen uit te proberen op hun terreinen. Verdere opschaling ontbreekt dus nog.



... naar geïntegreerde veldlabo's...

Om impact te hebben op terrein en de doelen te behalen, is er echter een geïntegreerde aanpak nodig en moeten we naar de opzet van verschillende veldlabo's. Een veldlabo is een specifieke zone waar verschillende coalitiepartners, vanuit diverse sectoren, zich samen engageren om een hoge densiteit aan concrete maatregelen met de lokale stakeholders uit te werken en te realiseren met de beschikbare middelen. In een veldlabo wordt een combinatie van een set aan maatregelen over de thema's heen opgezet, van in de waterloop, over de flanken tot op het plateau. Deze gebieden staan symbool voor de

integratie van maatregelen, de complementariteit ervan en het cumulatief effect op waterbeheer, robuuste landbouw en biodiversiteit.

Voor de veldlabo's zal er voor de maatregelen op landbouwpercelen nauw samengewerkt worden met PIBO Campus, PC Fruit en Boerennatuur Vlaanderen. Maar ook natuurverenigingen, zoals Limburgs Landschap, en waterloopbeheerders, zoals de Provinciale dienst Waterlopen, zullen acties opnemen in de veldlabo's, alsook de lokale besturen op openbare eigendom. Het is dan ook in deze gebieden dat demonstraties prioritair uitgerold en getest worden.

... en experimenteerruimtes ...

Naast de veldlabo's, wordt ook ingezet op experimenteerruimtes. Deze zijn gebiedsdekkend om zo te kunnen inspelen op de opportuniteiten en kansen die zich bottom-up aandienen, gezien de afhankelijk van de bereidwilligheid van akkerbouwers, fruitteilers en veeteeltbedrijven voor de uitwerking/realisatie van de acties (koplopers/pioniers). De focus in deze experimenteerruimtes

ligt op het uitwerken van rendabele bedrijfsmodellen voor het ondersteunen van traditionele

grondgebonden teelten via klimaatbestendige en regeneratieve landbouwpraktijken. Aangepaste teeltmethodes en beheer hebben als doel het bekomen van een leefbaar bedrijf met een levende bodem, klimaatrobuuste landbouw en het versterken van landbouw biodiversiteit. Daarnaast kunnen binnen de experimenteerruimtes pioniers de ruimte krijgen om verregaande, innovatieve maatregelen uit te testen.

Aangezien we hier aangewezen zijn op onze 'koplopers', willen we dergelijke kansen die over het ganse projectgebied kunnen opduiken, valoriseren binnen de experimenteerruimtes. Een voorbeeld van dergelijke maatregelen is een fruitteiler die bij de heraanplant van een fruitperceel verregaande aanpassingen aan het ontwerp of design wil doen om maximaal bijdrage te kunnen leveren aan het behalen van de doelen, uiteraard steeds rekening houdend met de leefbaarheid

en rendabiliteit van het bedrijf. Er zijn ook nog lopende initiatieven binnen Herk en Mombeek die buiten de veldlabo's gelegen zijn en waar mogelijk interessante kansen uit

naar boven kunnen komen. Zo loopt er momenteel een landbouwbegeleidingsstudie in het kader van Waterlandschap 2.0. PIBO Campus en PC Fruit zijn de opdrachthouders. Zij focussen onder andere op de zone rond de Rijsbeek, afwaarts van het veldlabo Alken-Wellen, waar zij kansen zullen detecteren voor maatregelen op landbouwpercelen grenzend aan de waterloop (concept

oeverzones). Als hier interessante opportuniteiten uit voortkomen, willen we die mee kunnen opnemen in ons sponsactieplan. De provincie Limburg reserveert alvast een budget om acties te kunnen realiseren.

... richting een sponslandschap

Ervaringen in de veldlabo's en de experimenteerruimtes kunnen inspirerend zijn voor verdere uitbreiding naar het volledige deelafstroomgebied. Modellen die werken, kunnen uitmonden in beleidsaanbevelingen en meer aandacht en middelen krijgen. Knelpunten die de uitrol van bepaalde maatregelen tegenhouden of de verdere ontwikkeling van bepaalde interessante

pistes tegenhoudt, worden naar de oppervlakte gebracht zodat hier rond gewerkt kan worden. Dit proces kan ook inspelen op trends, bijvoorbeeld uit de landbouwsector (opkomst van de teelt van biobased bouwmaterialen, inkrimpen van laagstamfruitteelt, etc). Op lange termijn is het de bedoeling de veldlabo's met elkaar te verbinden en het project uit te rollen over het gehele gebied, inclusief de verschillende experimenteerruimtes, om zo het landschap te transformeren naar een weerbaar sponslandschap. Hierbij hanteren we verschillende tijdshorizonten, met een eerste actieplan dat gericht is op de periode 2025-2030

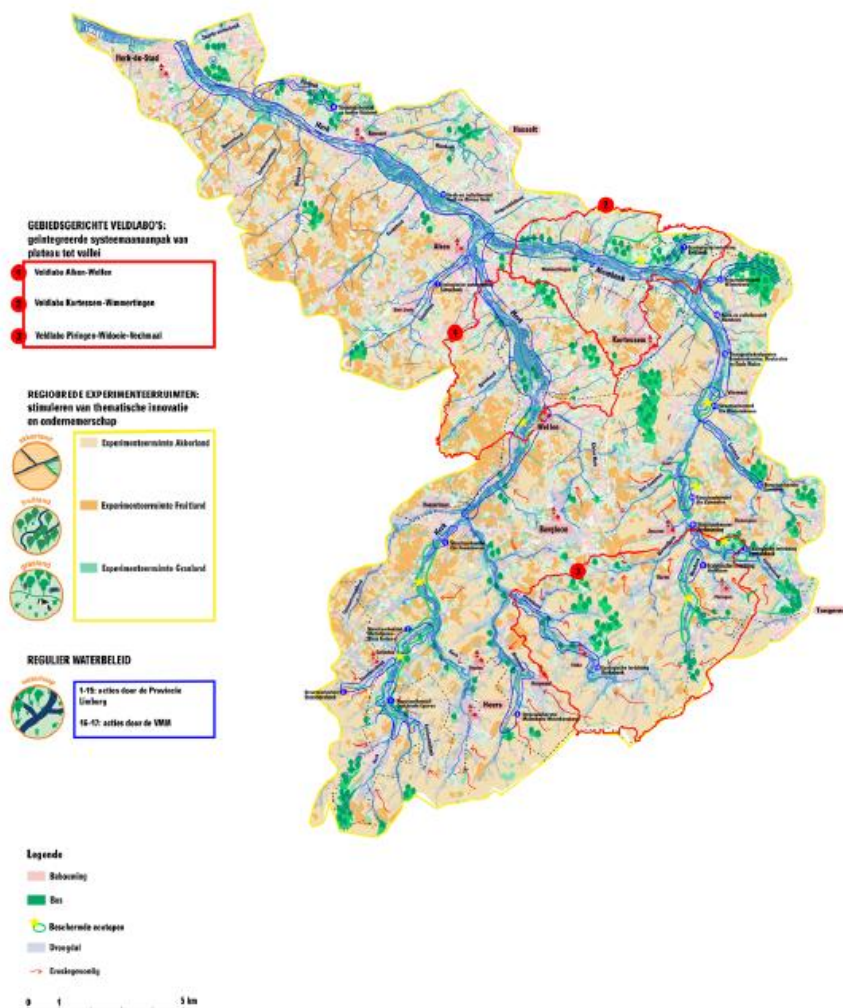
(zie volgend hoofdstuk). Daarna gaan we stapsgewijs verder en richten we ons op de periodes 2030-2035, 2035-2040, 2040-2045 en 2045-2050. Dit zorgt niet alleen voor een territoriaal groeipad (namelijk de uitbreiding van de veldlabo's), maar ook voor een verhoging van het ambitieniveau in de uitvoering.

Actieplan 2025 – 2030

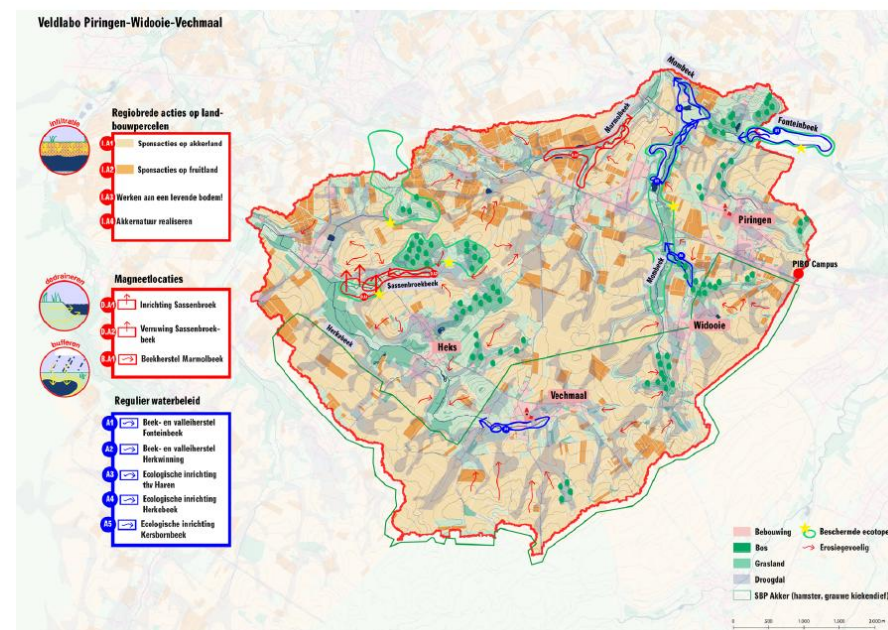
Met de voorziene 1 miljoen € subsidie zal de gebiedscoalitie de komende jaren volgende acties uitvoeren (zie tabel hieronder). De acties zullen voornamelijk geconcentreerd zijn in de veldlabo's Piringen-Widooie-Vechmaal in droog-Haspengouw en Alken-Wellen in vochtig-Haspengouw. Het Veldlabo Kortessem-Wimmertingen wordt binnen dit actieplan 2025-2030 niet als prioriteit naar voren geschoven. Er zijn echter enkele magneten, zoals het ecohydrologisch herstel van de Mombeek en de knijpnabij de N80, die mogelijkheden bieden om hier al een eerste verkenning te doen. In een volgende tijdshorizon kan dit veldlabo verder worden geactiveerd.

Onderstaande figuren geven de algemene situering van de veldlabo's weer, alsook meer in detail de situering van de verschillende acties in beide veldlabo's.

Draft ACTIEPLAN Living Lab Herk en Mombeek			Totale kortings		Waarvan middelen WVLB		Waarvan co-financiering		Co-financiering vanuit		Regelgeving acties door...	
			€	€	€	€	€	€	€	€		
VELDLABO PIRINGEN			€ 275.950,00	€ 402.700,00	€ 214.650,00	€ 276.000,00						
001	We moeten het vochthoudend vermogen van onze bodem maximaliseren en de grondwaterafval aanuilen		€ 275.950,00	€ 214.650,00	€ 276.000,00	€ 276.000,00						
A1	Sponsacties realiseren op akkerpercelen		€ 127.500,00	€ 102.000,00	€ 25.500,00					LSP3	SWO PIBO Campus	
A1B	vergoedingen nieuwe bufferstroken op akkers		€ 8.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00					LSP3	SWO PIBO Campus	
A1C	Monitoring sponsacties op akkers binnen gebied Piringen-Widooie-Vechmaal		€ 60.450,00	€ 48.360,00	€ 12.090,00					PIBO Campus	SWO PIBO Campus	
A2	Sponsacties realiseren op fruitpercelen binnen gebied Piringen-Widooie-Vechmaal		€ 30.000,00	€ 24.000,00	€ 6.000,00					LSP3	SWO PC Fruit	
A3	Opvullen van landbouwers omschakeling naar levende bodems		€ 35.000,00	€ 28.000,00	€ 7.000,00					LSP2	SWO Agrosymbio	
A5	Akkersmaai realiseren binnen gebied Piringen-Widooie-Vechmaal		€ -	€ -	€ -					PIL Hogeschool en Boeren natuur Vlaanderen		
A6	Landinrichtingsproject Piringen		€ -	€ -	€ -							
A7	Kruidentrui grasland op graslandakkers		€ 10.000,00	€ 8.000,00	€ 2.000,00					LSP3	SWO Boeren natuur	
002	De grondwaterafval moet verhoogd worden naar het gewenste niveau		€ 326.000,00	€ 128.800,00	€ 296.500,00							
A1	Inrichting Sassenbroek: veenherstel en ontwikkeling kalkmoeras		€ 200.000,00	€ 20.000,00	€ 180.000,00					PSN	RLHV	
A2	Verruiming Sassenbroek i.k.v. een breder valleiherstelproject in Sassenbroek op de grens Heers - (Tongeren-Borgloon)		€ 36.000,00	€ 28.800,00	€ 7.200,00					Provincie Limburg	SWO Provincie Limburg	
A3	Opneming Herkbeek centrum Vechmaal		€ -	€ -	€ -					Heers	SWO Gemeenten	
A4	Structuurherstel in de Herkvallei ter hoogte van Overbroek/Egoven (Sint-Truiden)		€ 90.000,00	€ 72.000,00	€ 18.000,00					Provincie Limburg	SWO Provincie Limburg	
A5	Herstel bijloop Karsbombeek		€ -	€ -	€ -					Provincie Limburg	SWO Provincie Limburg	
003	Herstelling als vrije vallei naar het kan		€ 84.000,00	€ 67.200,00	€ 16.800,00							
A1	Beekherstel Mombeek met waterbuffering		€ 84.000,00	€ 67.200,00	€ 16.800,00					Provincie Limburg	SWO Provincie Limburg	
004	We passen onze ambities aan bij droge en natte periodes		€ -	€ -	€ -							
VELDLABO ALKEN-WELLEN			€ 323.750,00	€ 382.750,00	€ 382.750,00	€ 355.950,00						
001	We moeten het vochthoudend vermogen van onze bodem maximaliseren en de grondwaterafval aanuilen		€ 323.750,00	€ 259.000,00	€ 64.750,00							
A1	Sponsacties realiseren op fruitpercelen binnen gebied Alken-Wellen (bv aansluitend op gebied thv manage Alken)		€ 125.000,00	€ 100.000,00	€ 25.000,00					LSP3	SWO PC Fruit	
A2	Sponsacties realiseren op akkers binnen gebied Alken-Wellen (bv thv gebied aan de manage Alken)		€ 15.000,00	€ 12.000,00	€ 3.000,00					LSP3	SWO PIBO Campus	
A3	Opvullen van landbouwers omschakeling naar levende bodems		€ 30.000,00	€ 24.000,00	€ 6.000,00					LSP3	SWO Agrosymbio	
A4	Kruidentrui grasland op graslandakkers		€ 70.000,00	€ 56.000,00	€ 14.000,00					LSP3	SWO Boeren natuur	
A5	Ontheringproject Wellen		€ 40.000,00	€ 32.000,00	€ 8.000,00					Wellen	SWO Gemeenten	
A6	Veenherstel bij particuliere eigenaars		€ 43.750,00	€ 35.000,00	€ 8.750,00					RLHV		



VELDLABO PIRINGEN-WIDOOIE-VECHMAAL



Het veldlabo Piringen-Widoöie-Vechmaal situeert zich in Droog Haspengouw, in het bovenstroomse (bron) gebied van alle waterlopen die in de Herk en de Mombeek uitmonden. Het gebied heeft een sterk glooiend landschap met een vruchtbare leembodem waaronder zich een goed infiltreerbare krijtlaag bevindt. Het glooiende landschap is doorsneden met steile en smalle beekvalleien. Deze valleien herbergen nog waardevolle gras- en moerasvegetaties, in sommige gevallen op een veenlaag. Op de plateaus wordt er aan (intensieve) akkerbouw gedaan, op de flanken is er een mix van akkerbouw en fruitteelt. De graslanden zijn het meest terug te vinden in de valleien.

De krijtbodem onder de leemlaag heeft een hoge infiltratiecapaciteit, waardoor hier potentie ligt om grondwaterlagen aan te vullen. Het meer doordringbaar maken van de lemige bodemlaag, en dus het doorbreken van de bodemcompactie, is daarom een groot aandachtspunt. Verder kampt het gebied met grote uitdagingen rond te snelle afstroom van water op de hellingen en daaraan gekoppeld de erosieproblematiek.

Het vertragen van de afstroom is daarom belangrijk. Verder liggen er kansen om de drainage in de beekvalleien te reduceren. Hierdoor zal kostbaar grondwater langer

vastgehouden worden en kunnen de aanwezige veenpakketten hersteld worden en hun sponswerking geoptimaliseerd worden. Een verhoogde kweldruk in de kwetsbare vegetaties in de valleien zal de negatieve impact van eventuele overstromingen op deze vegetaties vermoedelijk ook verminderen. Het vertragen van de afstroom kan ook helpen om de inspoeling van nutriënten vanop de landbouwpercelen naar de beekvalleien vermijden.

Magneten:

- Inzetten op verhoogde infiltrerbaarheid op de (akker-) plateaus
- Vertragen van de afstroom van water naar de beekvalleien
- Verminderen/vermijden van erosie op de hellende flanken
- Vernatten van de beekvalleien door de drainage te verminderen
- Herstel van veen in de beekvalleien

VELDLABO ALKEN-WELLEN

Het veldlabo Alken-Wellen is gelegen in Vochtig Haspengouw. Deze zone wordt gekenmerkt door een minder uitgesproken glooiend landschap in vergelijking met droog Haspengouw. De bodem is minder doorlatend voor water door de aanwezigheid van een ondoordringbare kleilaag vrij ondiep in de bodem. Aangezien we hier al meer afwaarts in het stroomgebied gesitueerd zijn, is de uitdaging rond ruimte voor water een belangrijk aandachtspunt. Dit veldlabo omvat in vergelijking met Piringen-Widooie-Vechmaal ook meer bebouwde delen, zoals de woonkernen Alken en Wellen. Zeker de zone rond Alken, waar de Herk en de Mombeek samen komen, is een kritiek punt. Daarnaast is droogte eveneens een aandachtspunt. Aangelegde drainagesystemen en diep gelegen rechte waterlopen zorgen voor een snelle afvoer van water waardoor er weinig beschikbaar is in langdurige droge periodes. De valleien worden vaak gekenmerkt door graslanden of voormalige graslanden opgeplant met populier. De aanwezige natuurwaarde situeert zich ook veelal in de valleien, met onder andere waardevolle veenvegetaties of hoog potentieel voor de ontwikkeling ervan (kalkmoeras) en waardevolle graslanden. Op de flanken vinden we vaak fruitteelt, laagstamplantages alsook kappenteelt.

Magneten:

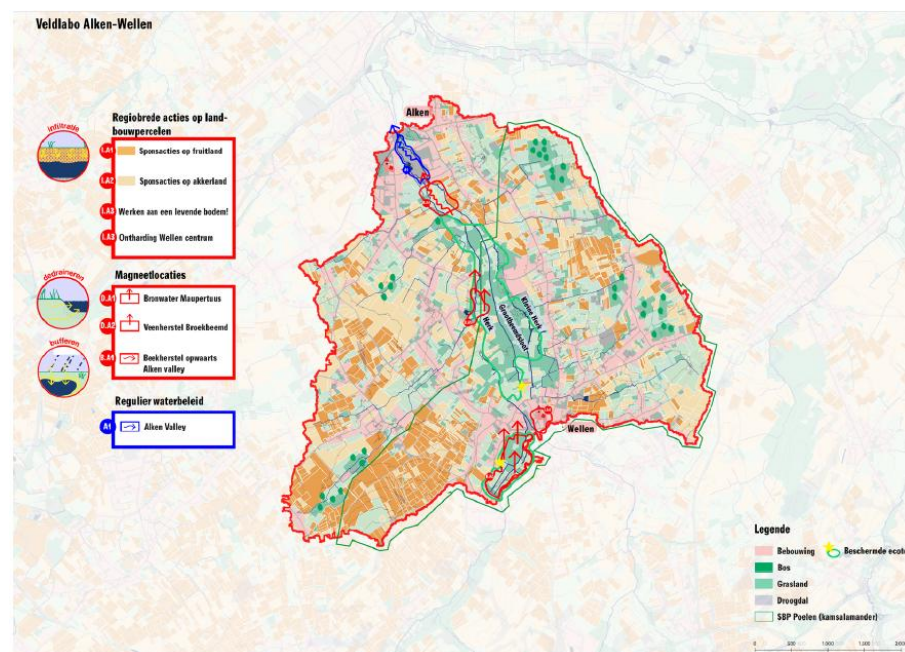
— Meer inzetten op het verhogen van de drainagebasis en creëren van ruimte voor water, minder op infiltratiecapaciteit vergroten (is moeilijker hier in Vochtig Haspengouw)

— Fruitteelt is in dit veldlabo sterk vertegenwoordigd, dus grote aandacht naar maatregelen op fruitpercelen: vermijden van runoff (vertragen afvoer water + vermijden van uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen), verbeteren van de bodemstructuur, efficiënter (minder) waterverbruik

— Natuurherstel in combinatie met veenherstel (vermindering drainage) en mogelijkheden voor ruimte voor water

— Vermijden dat bronwater van krachtige bronnen onmiddellijk wegstroomt via de waterloop

— Verondiepen van waterlopen om de drainage van de omgeving te verminderen



EXPERIMENTEERRUIMTES

Experimenteerruimtes zijn de ruimtes buiten de veldlabo's volgens de verschillende thema's (akkerland, fruitland, grasland, waterlopen en openbare domeinen). De bedoeling van experimenteerruimtes is om de mogelijkheid te hebben te kunnen ingaan op uitzonderlijke kansen die zich voordoen buiten de veldlabo's. Zo kan er zich een landbouwer aanmelden die op zijn percelen erg verregaande sponsmaatregelen wil toepassen, of kan een buiten WWLS geplande sponsactie in een natuurgebied erg gebaat zijn bij sponsmaatregelen op de aanpalende landbouwpercelen die iets hogerop liggen. In de experimenteerruimtes kunnen de coalitiepartners op dergelijke kansen ingaan. De hoofdfocus blijft weliswaar binnen de veldlabo's om de dichtheid aan sponsmaatregelen daar zo hoog mogelijk te verkrijgen.

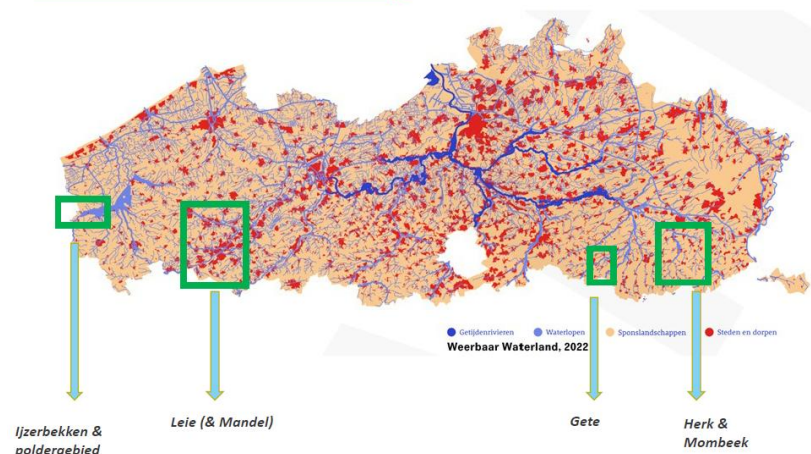
ALGEMENE COMMUNICATIE ROND SPONSLANDSCHAPPEN

HERK EN MOMBEEK

Communicatie, educatie en sensibilisering zijn naast de concrete terreinrealisaties eveneens een belangrijk onderdeel van dit actieplan. Uiteraard zullen partners communiceren over hun acties, maar we willen ook overkoepelend een boodschap rond het werken aan een sponslandschap uitdragen. Het LSP Haspengouw is hier uitstekend voor geplaatst. Het Herk en Mombeek stroomgebied ligt binnen het LSP en alle partners uit de gebiedscoalitie Herk en Mombeek zijn ook vertegenwoordigd in het LSP. In de Mastergroep van het LSP ontmoeten deze partners elkaar op regelmatige basis, blijven op de hoogte van elkaars acties en ontstaan nieuwe ideeën en samenwerkingen. In aparte themagroepen wordt dit dan verder uitgewerkt. Rond communicatie zal een dergelijke themagroep actief zijn. Sponslandschap is een van de thema's die aan bod zullen komen en waar rond acties uitgewerkt.



Weerbaar Water+Land+schap



VERNIEUWENDE AANPAK VAN WATER IN DE DORPSKERN IN ALKEN

➡ Groenblauwe ader van de Herk in de dorpskern van Alken

Als lokaal bestuur speelt Alken maximaal in op het Blue Dealbeleid van de Vlaamse regering en van Vlaams minister van Omgeving.

Zo heeft Alken na de Vlaamse oproep 'Groenblauwe dooradering 2.0' een gunstige beslissing gekregen voor de betoelaging van onder meer het weer openleggen van de Herk aan het Laagdorp en het omvormen van het recreatiedomein De Alk tot een valleipark.

Dit nieuwe voorstel sluit zoals gezegd, nauw aan bij het project Alken Vallei 2030 dat volgende programma's omvat:

- De uitbouw van een volwaardig valleipark met onder meer ruimte voor de Herk, die in de dorpskern weer wordt opengelegd.

- De site-ontwikkeling van De Molen aan de Herk; deze site moet de toegang worden voor het valleipark, de vallei Herk en Mombeek, én mogelijk voor het Landschapspark Hart van Haspengouw.

De waterlopen de Herk en de Kleine Herk lopen parallel doorheen het dorpscentrum van Alken. Tussen deze waterlopen ligt het sport- en recreatiedomein de Alk. Het hele domein ligt in overstroomingsgevoelig gebied. Met het masterplan "Alken Vallei 2030 wil de gemeente deze omgeving omvormen tot een langgerekt valleipark met ruimte voor water, (vallei)natuur, sport en recreatie.. Hierbij zullen stukken van de Grote Herk worden opengelegd en ingericht met zachte oevers. De Kleine Herk zal op bepaalde locaties opnieuw ruimte krijgen om te meanderen en daardoor meer water te bergen. Lager gelegen delen naast vijvers en poelen zullen dienen als bufferbekken zodat het gebied als een spons in het hartje van Alken kan fungeren. De eerste stap van in dit masterplan wordt via dit groenblauwe dooraderingsproject uitgevoerd. De werken, ondersteund in het kader van het project groenblauwe dooradering worden door de gemeente Alken uitgevoerd in samenwerking met VMM, Fluvius, Aquafin, provincie Limburg, natuurverenigingen, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Molenzorg Zuid-Limburg en Watering De Herk worden gestart in 2023 en lopen drie jaar.



GOEDGEKEURD LANDSCHAPSPARK HART VAN HASPENGOUW

➡ Masterplan met veel aandacht voor water



De goedkeuring van het [landschapspark 'Hart van Haspengouw'](#), met een Masterplan, waarin het integraal waterbeleid een zeer belangrijke rol speelt, geeft extra mogelijkheden voor het waterbeleid in het gebied. De eerste strategische doelstelling in het opgemaakte masterplan, 'het versterken van de structurerende beekvalleien en vruchtbare plateaus van het natuurlijk glooiend Haspengouw' focust zowel op het volledig herstel van de beekvalleien van Herk en Mombeek als op het terug 'sponslandschap' maken van de plateaus. Dit is geen aparte actie, maar in het Masterplan worden de aspecten beek- en valleierstel en herstel van het sponslandschap sterk benadrukt. Meer informatie in de [landschapsbiografie](#) van het gebied, het [masterplan](#) en het [operationeel plan](#). Er wordt een sterke koppeling gemaakt met (het sponsactieplan van) Weerbaar Water-Land-Schap Herk & Mombeek.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ↳ - Het integraal project 'Herk en Mombeek', dat enkele jaren geleden samen werd opgestart door bekkensecretariaat Demerbekken en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, is een begrip geworden in het integraal waterbeleid. In het verleden werden hier al talloze hermeanderingsprojecten gerealiseerd en in het kader van de dienstenopdracht, ondersteund door VMM, werden een groot aantal nieuwe deelprojecten uitgewerkt. Tegelijkertijd worden in het gebied de nieuwe horizonten van weerbaar waterland en natte (veen)natuur verkend. Dit gebeurt ook in nauwe samenwerking en met ondersteuning van waterlandschap. Herk & Mombeek (De Fruitstreek) was ook één van de drie focusgebieden van het project Waterproof, waar ook de relatie van water en landbouw wordt onderzocht. Het gebied werd intussen erkend als Landschapspark, En dan was er nog weerbaar waterlandschap : het Living Lab Herk & Mombeek.

- ↳ - Gevolg van dit succes is dat er heel veel projecten tegelijk bezig zijn en dat er heel veel gebeurt, met ondersteuning, maar toch nog steeds met een beperkt aantal mensen, bij meerdere actoren in het gebied (regionaal landschap, provincie Limburg, VMM, Bekkensecretariaat) die instaan voor de realisatie van een hele hoop al deels ontwikkelde uitvoeringsprojecten. Dikwijls gaat het om sterke projecten, die echter complex zijn, ook in hun uitvoering, omdat er veel betrokken partijen zijn. De beschikbaarheid aan mankracht de komende jaren zal de crux zijn die de uitvoering bepaalt.

- ↳ Het Living Lab Herk & Mombeek, waarbij de gebiedscoalitie van Herk & Mombeek, ondersteund door modellering de principes van het advies 'weerbaar waterland' uitwerkte tot een concreet actieplan wordt momenteel gezien als een voorbeeld hoe je gebiedsgericht en gedragen het watersysteem moet herstellen. Aanpak en actieplan waren inderdaad zeer geslaagd, maar het zal er in de komende jaren wel op neerkomen om deze acties ook tot uitvoering te brengen. Daarvoor zullen naast (veel) mensen ook (veel) middelen nodig zijn. Het resultaat zal dus mede afhangen van de beschikbaarheid van die middelen.

Velpe

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Velpe is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Velpe ingeschat als hoog. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. In het samenvloeiingsgebied van Herk, Gete, Velpe en Demer komt een groot deel van het water uit het Demerbekken samen. De gecontroleerde overstromingsgebieden, (binnenbekken) Schulensbroek en Webbekomsbroek, werden in juli 2021 maximaal benut maar ook het buitenbekken van Schulensbroek stond onder water. Herk de Stad kreeg te maken met plaatselijke wateroverlast en dijkdoorbraken. Halen centrum stond onder water, onder invloed van Gete en Velpe. Om verdere wateroverlast te voorkomen werd op 16 juli de Getedijk doorgestoken. Neveneffect van deze 9 doorbraak was dat twee perenplantages, op grondgebied Herk-de-Stad, onder water kwamen te staan. Ook hier is duidelijk dat structurele maatregelen nodig zijn. Die worden ook ten volle aangeboord in het project Waterlandschap Velpe dat Regionaal Landschap Zuid-Hageland indiene op vraag van het Demerbekken en het integraal project Velpe.



watertekort



De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau. In het waterlandschapsproject wordt hier veel aandacht besteed (zie verder). Zo werd er ook op 16 juni 2024 een **Velpepicknick** georganiseerd met meerdere infostanden van waterbeheerders, rioolbeheerders en terreinbeheerders uit de Velpevallei.



Sfeerbeeld bij de Velpe Picknick op 4 juni 2023 (Regionaal Landschap Zuid Hageland)

Meer info: [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)



SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder het Integraal Project Velpe, dat het in de vorige planperiode opstartte met een doorlichting van de Velpe. Intussen werd, op vraag van het bekkensecretariaat, een project **waterlandschap** ingediend, dat werd goedgekeurd en opgestart in 2023. In dit waterlandschapsproject, getrokken door Regionaal Landschap Zuid Hageland, met steun van het bekkensecretariaat participeren dezelfde stakeholders als bij het integraal project: alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, provincie Limburg, Watering Het Velpedal, Watering De Velpe), gemeente- en stadsbesturen (Bierbeek, Boutersem, Glabbeek, Kortenaken, Tienen, Halen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland) en het Regionaal Landschap Zuid-Hageland. In 2024 werd een Demerdag georganiseerd waarin alle acties in de Velpevallei werden toegelicht aan de betrokkenen. Deze dag werd georganiseerd door Regionaal Landschap Zuid-Hageland in samenwerking met het bekkensecretariaat.



Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)



[De opstart van het project in beeld](#)



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

WATERLANDSCHAP VELPE

➔ Waterlandschapsproject Wet Nature DeVELPment



Bij de opmaak van het stroomgebiedbeheerplan was het waterlandschapsproject voor de Velpe nog niet goedgekeurd. Het staat dus niet als actie vermeld in het plan, maar sluit ten eerste aan op de doelstellingen voor de Velpe en met name de acties rond structuurherstel op beneden- en bovenloop (actie [4B B 0312](#) en [4B B 0311](#)). Het

waterlandschapsproject werd op vraag van het bekken ingediend en kan beschouwd worden als een soort 'uitvoeringsprogramma met middelen' van het integraal project.

In 2022 maakte regionaal landschap Zuid-Hageland het **gebiedsprogramma** op voor het nieuwe waterlandschapsproject. Dat gebeurde in nauwe samenwerking en overleg met de verschillende partners, in het kader van de structuur van het integraal project. **Uitvoering van het programma gebeurt van 2023 tot 2026. Het project zet in op de 3 Velpe ambities:**

AMBITIE 1: Klimaatrobuuste vallei met

i. een groot waterbergend vermogen en aandacht voor droogte

- *Vertraagde afvoer en infiltratie bovenstrooms en op valleiflanken*

- *Stroomopwaarts ruimte voor water in de vallei (herstel natuurlijke valleiwerving)*

ii. een verbeterde waterkwaliteit

iii. biodiversiteitsversterking

AMBITIE 2: Klimaatrobuuste en duurzame landbouw met

I. een betere waterhuishouding en waterinfiltratie

II. aandacht voor erosiebestrijding naast zijwaterlopen en op de plateaus

AMBITIE 3: Waterbeleving bevorderen door

I. de focus op toegankelijkheid

II. de inzet op sensibilisatie en communicatie

➔ Masterplan bovenstroomse waterberging met beheerplan waterlopen

➔ Dit is actie 1 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. De studie 'Masterplan bovenstrooms waterberging' en 'beheerplan waterlopen' hebben betrekking op de gemeenten Boutersem en Bierbeek. In 2024 werd een visieplan met 5 visiebeelden (sponslandbouw, sponsbeekjes, groenblauwe dorpen, groene infiltratierand en natuurlijke vallei) ontwikkeld, en de aanzet tot zoekzonekaarten per strategie. Begin 2025 werd een workshop georganiseerd met inwoners en landbouwers, en is de afronding voorzien met

finale actiekaarten en actielijst. In 2025 wordt er verder gewerkt aan een flowchart ‘vertraagde waterafvoer’. Beek- en valleierherstel Kleine Vondelbeek

Dit is actie 2 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. De beekbodem van de Kleine Vondelbeek zal passief verhoogd worden door drempel in natuurlijk hout, gecombineerd met een vishelling en het weghalen van houten beschoeiing. Deze actie loopt naast het Blue Deal project ‘Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte’ door gemeente Boutersem, dat verder in dit document besproken wordt. **Uitvoering is voorzien in 2025.**

➡ **Beek- en valleierherstel Moergracht**

Dit is actie 3 van waterlandschap 2.0 Wet Nature DeVELPment. Aan de moergracht zal met graafwerken gezorgd worden voor een hermeandering, verondieping en een dijkconstructie met knijpfunctie, die pas zal gebruikt worden, wanneer de riolering is aangesloten. Ook zullen er inrichtingswerken gebeuren. In 2023 en 2024 werd gewerkt aan het voorontwerp, technische plannen en omgevingsvergunningsdossier. Deze vergunning werd ondertussen goedgekeurd en de **uitvoering is voorzien in 2025**. Het project wordt verder afgestemd met gemeente Boutersem, Aquafin en met het ‘Natuur in je buurt’ project. Fluvius zorgt voor cofinanciering.

➡ **Opheffen vismigratieknelpunten Kasteel Kwabeek, Kwademolen, Breisemmolen met een visvriendelijke bypass**

Dit is actie 4 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In 2023 werden de vroegere ontwerpen besproken met de betrokken partners. In 2024 werd een omgevingsvergunning aangevraagd en een aanbestedingsdossier opgemaakt voor vismigratieknelpunt kasteel van Kwabeek, dat uitgevoerd werd in oktober 2024. Ook werd er in 2024 gewerkt aan de technische plannen en omgevingsvergunningsaanvraag van vismigratieknelpunt Kwademolen fase 2. De vergunning werd ondertussen goedgekeurd en de **uitvoering is voorzien in 2025**. Het oplossen van vismigratieknelpunt Breisemmolen werd geschrapt.

➡ **Structuurherstel zijbeken Velpe in Kortenaeken**

Dit is actie 5 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In 2023 en 2024 bekeek een studiebureau op welke manier aan structuurherstel gewerkt kan worden in Kapellebeek, Kattebeek en Beek 3088 (bv. Beekbodem verhoging door drempels van houten schotten of natuurlijk hout, micromeandering, via graafwerken beekbodem verhoogd en oeverwallen verlaagd worden. Er wordt ook gedacht aan het opstuwen van het water in de overgedimensioneerde beken met visvriendelijke stuwen. In 2024 werd er gewerkt aan het omgevingsvergunning dossier, dat ingediend werd in oktober. Het aanbestedingsdossier is in opmaak en de **uitvoering is voorzien in 2025**.

➡ **Structuurherstel zijbeken in de andere gemeenten**

Dit is actie 6 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Drainage van grondwater wordt verminderd door beekbodemverhoging (passief via drempels en actief) in de Kleinbeek (Boutersem), WVBOU-92 (Boutersem), Binkombeek (Glabbeek) en Bosbeek (Halen). In 2023 en 2024 werden overgedimensioneerde beken geselecteerd door de waterbeheerders, werd er een beperkte impactanalyse uitgevoerd door een studiebureau en werden technische plannen opgemaakt. Een omgevingsvergunningsdossier werd opgemaakt en ingediend. **Uitvoering voorzien in 2025.**

<https://www.rlz.be/nieuws/structuurherstel-en-opstuwen-van-de-zijbeken-van-de-velpe>

In 2024 werd het plaatsen van 12 peilbuizen naast zijbeken voorbereidt. Deze werden geplaatst in 2025.

➡ **Biodiversiteitsversterking Velpe**

Dit is actie 7 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Deze actie wordt getrokken door Natuurpunt Beheer. Zie ook de bespreking over de gebieden Snoekengracht, Molensteen en Paddepoel. Mogelijke acties zijn het structuurherstel aan de zijwaterloop in de omgeving van Snoekengracht/Grote vondelbeek (voorstudie dienstenbestek), het omzetten van hellende en erosiegevoelige akkers naar soortenrijk en structuurrijk grasland in ruilverkavelingsgebied, de aanleg van kleine landschapselementen en herstel waterhabitat (poelen, kwelgrachten...), veenherstel- en behoud en het opbreken van drainage (na vooronderzoek). Een eerste deel werd uitgevoerd in 2024, het tweede deel in 2025.

➡ **Sensibilisatie**

Dit is actie 8 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In het kader van communicatie, sensibilisatie en waterbeleving organiseert het project een **Fotowedstrijd ‘Hallo Velpe!’**. **Zowel in 2023 als in 2024 vond er een Velpepicknick plaats met streekproducten.**

Gekoppeld aan een provinciaal Klimaatproject werd er in 2024 ook een reizende tentoonstelling gelanceerd die al een maand in de bibliotheek van Bierbeek en daarna Boutersem gestaan heeft. Er werd een Velpecursus georganiseerd in het najaar van 2024 met 4 lezingen en 4 excursies. Tot slot werd er een educatief pakket ontwikkeld.



De Velpe Picknick in 2024 (Regionaal Landschap Zuid Hageland) Er werd gewerkt aan een website (www.velpevallei.be), communicatie via gemeenteberichten op maat, toelichtingen op landbouwraden en schepencolleges, ... Er wordt gewerkt aan een Velpeboek. Waterinfiltratie bij fruittelers

Dit is actie 9 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Sluit aan bij het project 'Waterproof in de Fruitstreek' (zie onder Herk & Mombeek). In 2024 werden demo's aangelegd (focus op hellende percelen) met experimenten rond greppels in de zwartstrook (Kortenaken), het inzetten van een fruitaerator (Halen) en bol aangelegde grasstroken na een nieuwe aanplant om runoff tegen te gaan (Glabbeek).

PILOOTPROJECT VOOR OEVERZONES IN VLAANDEREN

➡ Oeverzone Velpe

Dit is actie 12 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. De VMM trekt hier het project voor de oeverzone langs de Velpe. Het is de bedoeling om te komen tot een multifunctionele oeverzone, die zorg draagt voor de buffering van nutriënten, meer ruimte voor water geeft en zorgt voor meer infiltratie. Oeverwallen kunnen worden verlaagd.,

Het -concept wordt uitgewerkt voor de Velpe 1ecategorie (waterbeheerder VMM)-en voor de bovenlopen. **In 2023 is gestart met de opmaak van de visievorming** en werd een concreet oeverzonevoorstel opgemaakt door de Werkgroep Oeverzone Velpe. **In 2024 werd dit voorstel meer in detail uitgewerkt en haalbaarheid met betrokkenen nagegaan.**

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#))

BEEK EN VALLEIHERSTEL VAN DE VELPE IN VOLLE VOORBEREIDING

In het kader van de dienstenopdracht, ondersteund door VMM, worden een aantal deelprojecten beek- en valleiherstel in de vallei van de Velpe en van haar zijlopen, uitgewerkt. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het waterlandschapsproject, dat ook in een aantal gevallen zorg draagt voor de uitvoering. Actieve partners zijn hier Watering Velpedal, Regionaal Landschap Zuid Hageland, Natuurpunt Oost Brabant, VMM, ANB en Bekkensecretariaat Demerbekken. **De uitwerking van zowat alle deelprojecten is reeds gestart (2022-2023), uitvoering is gepland tussen 2023 en 2026.**

➡ Beek- en valleiherstel van de bovenstroomse Velpe en zijlopen

Er worden ook een aantal acties voorbereid in het kader van de dienstopdracht Demer Zuid-Dijle-Zenne, die, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant, door het studie bureau Sweco voorstudies en voorontwerpen voorbereid voor specifieke projecten.

➡ Groenblauwe dooradering met de kleine Vondelbeek in Boutersem

De gemeente Boutersem wil de **vallei van de Kleine Vondelbeek, gelegen in het centrum van Boutersem, herwaarden, versterken en klimaat robuuster maken**. Daartoe wordt de **noord-zuid verbinding van de vallei hersteld** en wordt er **in de vallei meer ruimte voor**

water en groen gecreëerd. Het kerngebied van de vallei wordt geherwaardeerd als **moeras- en overstromingsgebied**. Verschillende **onthardings**initiatieven zorgen ervoor dat er in het gebied meer water kan infiltreren. Daarnaast zorgen deze maatregelen voor een betere **beleving** van de omgeving en meer **biodiversiteit**. **Het project loopt van 2022 tot 2027.**



1. Sloop boogloodsen in park- en overstromingsgebied, opbreken verhardingen, herstel natuurlijk reliëf
2. Sloop woning nr. 264, herstel beekvallei
3. Wijziging kruispunt, ontharden middenstrook N3, herstel beek in open bedding
4. Opbreken verharding busstelplaats herstel natuurlijk reliëf
5. Verwijderen parkeerterrein fit-o-meter, herstel natuurlijk reliëf
6. Slopen kantine korfbal
7. Slopen sanitaire blok korfbal
8. Sloop bergingen scouts
9. Ontharden terrein Lourdesgrot
10. Herstel natuurlijke meandering Kleine Vondelbeek en opheffen drainering sportveld
11. Verwijderen beschoeiing van Kleine Vondelbeek en herstel natuurlijke meandering
12. Aanleg circulair pad rond het valleigebied van de Kleine Vondelbeek met instapplaatsen en meervoudig ruimtegebruik
13. Planologische ruil woongebied in beekvallei
14. Ontharden Kerkplein
15. Ontharden Dorpsstraat tussen aansluiting Korte Steeg en pastorie

➡ Beek- en valleierherstel benedenstrooms aan de Velpe

In het kader van de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (4B B 0312) worden verschillende deelacties uitgewerkt, waaronder de visdoorgang Arnautsmolen in Kortenen en structuurherstel tussen Glabbeek en Kortenen.

➡ Structuurherstel aan de benedenstroomse Velpe tussen Glabbeek en Kortenen

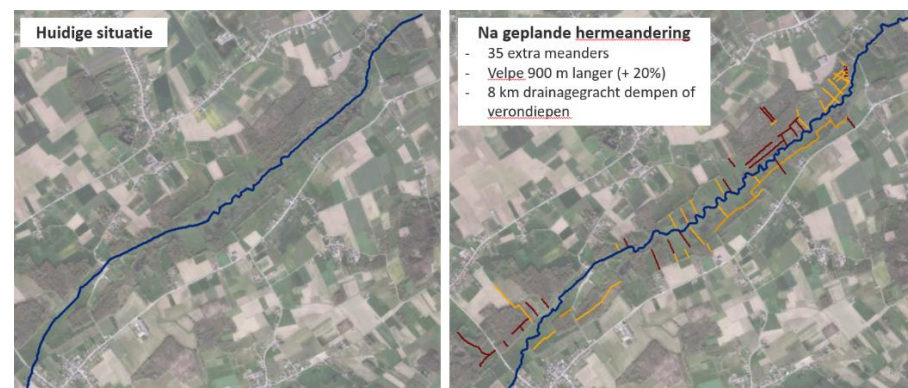
De Velpe 1e cat heeft op een aantal trajecten een goede structuurkwaliteit. Tegelijkertijd is er een aangepast maaibeheer door VMM AOW dat een natuurlijke structuur op vele plaatsen toelaat. Op een aantal plaatsen is de Velpe echter zodanig rechtgetrokken, dat het nog jaren kan duren vooraleer de waterloop hier vernatuurlijkt. Structuurherstel kan hier actief versneld worden door een aantal ingrepen uit te voeren. Door nadien ook daar aangepast maaibeheer toe te passen kan een goede hydromorfologische structuur worden bereikt. Samen met een verbetering van de fysisch-chemische kwaliteit van het water kan dit leiden tot een goede ecologische toestand van het Vlaams waterlichaam. Hierbij wordt gewerkt aan diverse aspecten:

- Het aansluiten van twee kleine historische meanders van de Velpe juist stroomopwaarts de straat Donk (Kortenen) op linkeroever die werden afgesneden door een rechtekking.



Figuur: ontwerpschets meanders tussen Donk en Strostraat

- structuurherstel van de Velpe tussen Nieuwstraat en uitlaat GOG:. De gronden zijn in eigendom van VMM en worden beheerd door ANB. Met het oog op de gewenste natte natuurdoelstellingen in dit Habitatrichtlijngebied is verhoging van de grondwatertafel wenselijk. Structuurherstelmaatregelen maken vernatting mogelijk maken en verbeteren tegelijk de ecologische toestand van de Velpe. In het verleden werden reeds vijf afgesneden meanders aangesloten. Doelstelling is dat de maatregelen kaderen binnen het natuurbeheerplan voor dit gebied.



Figuur: Velpe tussen Nieuwstraat en uitlaat van het gecontroleerd overstromingsgebied

- structuurherstel Velpe tussen Nieuwstraat en Zuurbemdesteenweg inclusief optimaliseren van vismigratie : De gronden in deze zone zijn grotendeels in eigendom van Vlaams Gewest (VMM en ANB) en worden beheerd door ANB. De doelstelling is: (1) verbeteren van de hydromorfologische structuur van de Velpe; (2) Verbeteren van de vismigratie door optimaliseren van de bestaande vistrappen;



Figuur: Velpe tussen Nieuwstraat en Zuurbemdesteenweg

In **2023** gingen hiertoe VMM, Bakkensecretariaat en studiebureau op **terreinbezoek met de betrokkenen, werden diverse opmetingen uitgevoerd en ontwerpplannen opgemaakt en besproken met alle actoren**. In **2024** werd een volledig nieuw ontwerp opgemaakt die resulteerde in ontwerpplannen. De nieuwe plannen werden in 2024 hydrologisch gemodelleerd om te zien wat de impact is op het overstromingsregime van de Velpe. In 2025 zal koppeling worden gemaakt aan het ecohydrologisch model (in opdracht van ANB). Uitgaande van de resultaten van deze plannen, zullen de ontwerpplannen worden aangepast vooraleer ten vroegste eind 2025 een vergunning zal worden aangevraagd.

- structuurherstel Velpe ter hoogte van erkend natuureservaat Paddepoel : Tussen de Vissenakenstraat en de Pamelstraat stroomt de Velpe doorheen een erkend natuureservaat van Natuurpunt. Als gevolg van slibuimingen in het verleden ontstond er op verschillende plaatsen een kunstmatig verhoogde ruimingswal die verruigd is. De VMM wil nagaan of er mogelijkheden zijn om de hydromorfologische structuur van de Velpe en de relatie met de vallei te verbeteren, onder andere door het plaatselijk afschuiven van binnenbochten, verwijderen van eventuele overbodige kunstmatige oeververstevingen en het verlagen of afgraven van ruimingswallen of plaatselijk verticaal afsteken van oevers. In 2024 werden de ontwerpplannen hiervoor opgemaakt samen met bovenstaande plannen voor structuurherstel.



Figuur: Afgraven van kunstmatige ruimingswallen ifv hydromorfologische opwaardering.

➡ Visdoorgang aan de Arnautsmolen aan de Velpe in Kortenen

Een automatisch regelende stuwconstructie ter hoogte van een voormalige watermolen vormt hier een verval tot 2m dat onoverbrugbaar is voor stroomopwaarts trekkende

vissen. De stuwconstructie bestaat uit drie parallelle kanalen: een brede doorgang met een stuwklep, een smalle doorgang langs linker oever voor het plaatsen van een waterwiel (niet aanwezig) en tussen beiden een soort vispassage die in de betonconstructie werd geïntegreerd. Deze visdoorgang is ontworpen toen de kennis over vismigratie nog beperkt was en de te hoge trappen zijn onvoldoende overbrugbaar voor optrekkende vissen.



Zicht op de stuw en de molen langs de stroomafwaartse rechteroever.

Ter hoogte van de molen is de Velpe in het verleden verlegd naar de linker valleiflank. De waterloop is stroomopwaarts van de molen ingedijkt om op een hoog peil te kunnen stuw. Meer centraal in de vallei staat de parallel lopende Motbeek/Gelbeek (2de cat) in voor de waterafvoer van de valleigronden naar de Velpe stroomafwaarts de stuw.

Alle overige visdoorgangen op de Velpe 1ste categorie zijn gerealiseerd en is de Arnautsmolen de enige locatie waar nog een structurele ingreep nodig is i.f.v. vismigratie. De afweging tussen de diverse oplossingspistes (inclusief een nevengeul via de Motbeek/Gelbeek) dient opnieuw bekeken te worden om te komen tot de meest aangewezen oplossing.

In **2023** werden in het kader van het dienstenbestek Demer Zuid - Dijle-Zenne door VMM, bakkensecretariaat en het studiebureau Sweco de **diverse oplossingspistes** voor het vismigratieknelpunt op Velpe 1e cat thv de Arnautsmolen onderzocht. Het voorkeurscenario betreft aanleg van een klassieke bypass op rechteroever stroomafwaarts straat Donk. Aansluitend werden berekeningen gemaakt om te kijken welke

debietsverdeling mogelijk is. Deze verdeling is van belang aangezien de moleneigenaars een vergunning hebben om een rad te installeren aan de Arnautmolen met het oog op opwekken elektriciteit. Afspraken omtrent debietsverdeling tussen bypass en molen werden gemaakt. In 2024 werd een poging gedaan om de gronden langs de Velpe te verwerven met het oog op aanleg van een bypass. Tot zover is de grond echter nog niet beschikbaar. In 2025 wordt geprobeerd een goede uitruilmogelijkheid met gronden in omgeving uit te werken.

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#)).

➡ Structuurherstel Velpe ter hoogte van de Paddepoel

De Velpevallei ter hoogte van Bunsbeek is een groot openruimte gebied. Daarnaast is dit segment van de Velpevallei een belangrijk erkend natuurgebied. Door een waterbeheer gericht op afvoer van water is er een sterke drainage en zakt de grondwatertafel in de zomer steeds dieper weg, met een sterke verdroging van de natuurwaarden tot gevolg.



Beeld van ontwerpplan voor structuurherstel Kleine Velpe thv Paddepoel

In het gebied van de Paddepoel is de Velpe 1e cat in het verleden in de vallei verlegd en zijn de oeverwallen sterk opgehoogd in functie van de watermolen van Pamelen en om

overtopping van de waterloop tegen te gaan. Daarnaast bevinden zich in het reservaat de Leibeek, Hagerotbeek, en Kleine Velpe. Deze deelopdracht wordt deels mee beschreven onder deelopdracht 2.5 voor wat betreft de ingrepen aan de Velpe. Voorliggende opdracht focust op verondieping en structuurherstel van Leibeek en Kleine Velpe met het oog op het verbeteren van de ecologische toestand van de waterlopen en het verhogen van de grondwaterstanden. De voorbije jaren zijn de Kleine Velpe en Leigracht al deels verondiept of zelfs gedempt met een sterke stijging van de grondwatertafel tot gevolg. Het lokaal verlagen van de oeverwallen van de Velpe wordt opgenomen in deelopdracht 2.5, doch de effecten daarvan op de vallei dienen in deze deelopdracht ook te worden onderzocht.

In **2023** en 2024 werkten Bekkensecretariaat, waterbeheerders, Natuurpunt, en studie bureau een **ontwerp** uit op basis van diverse metingen op terrein.

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#))

➡ Structuurherstel en tegengaan verdroging ter hoogte van de Eksterbeemdenbeek in Vissenaken (Tienen)

De benedenloop van de Eksterbeemdenbeek is in de loop van de geschiedenis verlegd. Tot en met de Popp-kaarten (1842-1879) mondde de Eksterbeemdenbeek uit in de Velpe stroomopwaarts van de Aarschotsesteenweg via het huidige waterloopje "Wvtnn-42". Nadien is de Eksterbeemdenbeek verlegd en mondt ze stroomafwaarts van de Aarschotsesteenweg uit zodat een natte kwelzone onderaan de sterk hellende percelen gedraineerd werd en voor landbouwdoeleinden bruikbaar werd. In deze deelopdracht van het dienstenbestek worden de mogelijkheden en hydrologische voorwaarden onderzocht om de Eksterbeemdenbeek terug in de Velpe te laten uitmonden stroomopwaarts van de Aarschotsesteenweg, zodanig dat een deel van de huidige Eksterbeemdenbeek kan gedempt worden en kwelafvang wordt tegengegaan. In **2023** werkten bekkensecretariaat en studie bureau de **ontwerpplannen uit op basis van opmetingen (eveneens 2023)**. Het is de bedoeling om in 2025 de omgevingsvergunning aan te vragen en aansluitend over te gaan tot **uitvoering**.

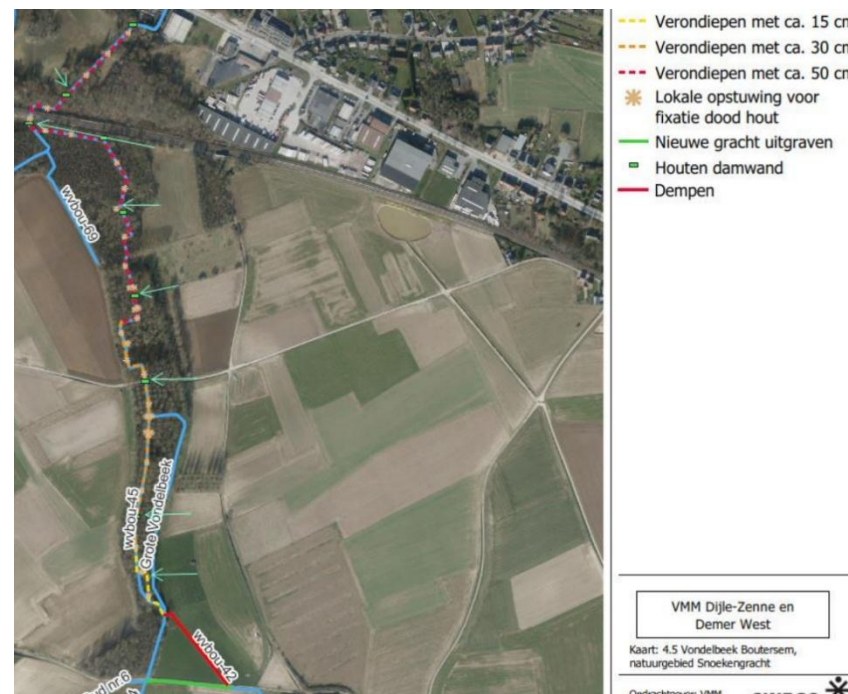


Beeld van ontwerpplan verondieping en aanleg van drempels in benedenloop Eksterbeemdenbeek

Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Velpe, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpe' ([4B B 0311](#)).

➡ Tegengaan van verdroging ter hoogte in natuurgebied Snoekengracht (Velpe en Vondelbeek in Boutersem)

De Vondelbeek is een zijloop van de Velpe en maakt deel uit van natuurgebied de Snoekengracht (E-048). De Vondelbeek bestaat uit twee segmenten: een vloedgracht gevoed door regenwater en een kwelwaterloop ter hoogte van de Snoekengracht. In het kader van de ruilverkaveling Willebringen zal hier ook gewerkt worden aan brongerichte maatregelen door waterbuffering (bekkens), aanleg van bufferstroken en de meest erosiegevoelige en steile akkers uit landbouwproductie nemen ter hoogte van de kop van Koutenveld. Deze brongerichte maatregelen zijn belangrijk voor het verminderen van de sedimentafvoer naar de Velpe.



Beeld van conceptplan voor verondieping van Vondelbeek en Snoekengracht Thv Boutersem

De afgelopen droge jaren is de bovenstroomse Vondelbeek steeds droog komen te staan. Dit deel van de Vondelbeek is een infiltratiegebied en cruciaal voor het aanvullen van de grondwater reserves. Het tweede deel bestaat uit habitatbossen van het type Elzenbroekbos die gebonden zijn aan de ondiepe grondwatertafel. Door het wegzakken van de waterloop wordt het regenwater sneller afgevoerd en het infiltratiegebied onderbenut. In de kwelbossen heeft dit wegzakken van de waterloop een verdrogend effect door het afvangen van grondwater. Binnen dit project wensen we hier te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om dit te verhelpen.

De inrichtingswerken voor structuurherstel op de Velpe en de Vondelbeek situeren zich op eigendommen van Natuurpunt, in het natuurgebied Snoekengracht (E-048). De Velpe ligt hier lokaal zeer diep en heeft een sterk ontwaterende functie, net als de Vondelbeek. Bovendien zorgt een uitgebreid netwerk van rabatten in de broekbossen voor een versnelde captatie van opwellend grondwater. De Snoekengracht herbergt bovendien verschillende unieke kalkrijke bronnen. Het project zet in op klimaatbuffering door de

veenvorming in de elzenbroeken te herstellen via het optrekken van de grondwatertafel en een vertraagde afvoer, en dit door het verondiepen van de bodemprofielen van zowel Velpel als Vondelbeek. Het onderzoek kan zich richten op de werkzaamheid van knippen en stuwen, of het opstuwen via herprofilering van Snoekengracht en/of Vondelbeek.

Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpel, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpel' ([4B B 0311](#)). In 2023 en 2024 werden **opmetingen** uitgevoerd, haalbaarheid van maatregelen overlopen en **een ontwerpplan opgemaakt**. Een omgevingsvergunning kan in de loop van 2025 worden aangevraagd, waarna tot **uitvoering** kan worden overgegaan (**2025-2026**).

➡ Tegengaan verdroging in omgeving Molensteen (Velpel in Opvelp (Bierbeek))

De Velpel vindt haar bron in Opvelp, natuurgebied Molensteen is de eerste plaats waar de Velpel ruimte en een eigen vallei heeft. Doel is de vallei van de Velpel stroomopwaarts van Neervelp en de autostrade terug in contact brengen met de bedding thv. Molensteen en de structuur en het bodempeil van de Velpel en van de Vloedgracht opnieuw naar een aanvaardbaar en meer natuurlijk niveau brengen. In het kader van het dienstenbestek wordt onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn zonder daarbij een al te grote impact qua wateroverlast verder stroomopwaarts te veroorzaken. Dit structuurherstelproject beoogt het verondiepen waar mogelijk en het verbeteren van de structuurkwaliteit van de Velpel en van de Vloedgracht, die historisch ten dienste stond van de watervoorziening van de vijvers van de molen te Neervelp. Vandaag vangt deze heel wat mineralenrijk grondwater af. Doelstelling is de vallei van de Velpel terug in contact brengen met de bedding thv. natuurgebied Molensteen (E-237) en daar streven naar een aanvaardbare structuur en peilniveau, conform de referentiewaarden voor grondwaterafhankelijke habitats. In 2023 en 2024 werden opmetingen gedaan, een ontwerp opgesteld. In 2025 kan een **omgevingsvergunning** worden aangevraagd (en eventueel overgegaan tot **uitvoering** aangezien het een betrekkelijk kleinschalig project is). Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpel, waterlopen

2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpel' ([4B B 0311](#)).



EROSIEBESTRIJDING

➡ Erosiebestrijding aan de Velpel

In het stroomgebied van de Velpel werden ook in 2024 erosie maatregelen uitgevoerd: (actie [8B A 0148](#)). Voor meer informatie verwijzen we hierover naar Databank Ondergrond Vlaanderen.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ➡ - Het project waterlandschap is sterk gestart en omvat een aantal zeer belangrijke acties. Als waterlandschapsproject 2.0 is er voor dit project een beperkte maar reële mankracht ondersteuning voorzien (de facto 2 dagen per week). Een groot aantal uitvoeringen wordt beoogd: het risico bestaat dat er te weinig tijd gevonden wordt om alle acties goed uit te kunnen voeren. En na 2025 is wordt de permanentie van de mankracht (en middelen) helemaal onzeker. Vanuit de projectpartners wordt gezocht naar mogelijkheden om de werking te continueren en nog verder te versterken. Dit gebied is zeker ook een goede kandidaat om op te schalen tot een project als dat van 'Living Lab Herk & Mombeek', mochten de mogelijkheden zich voordoen (en de nodige middelen en mensen beschikbaar zijn).



Vallei van de 3 Beken

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Hulpe-Zwart Water is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Hulpe - Zwart Water (Winterbeek) ingeschat als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



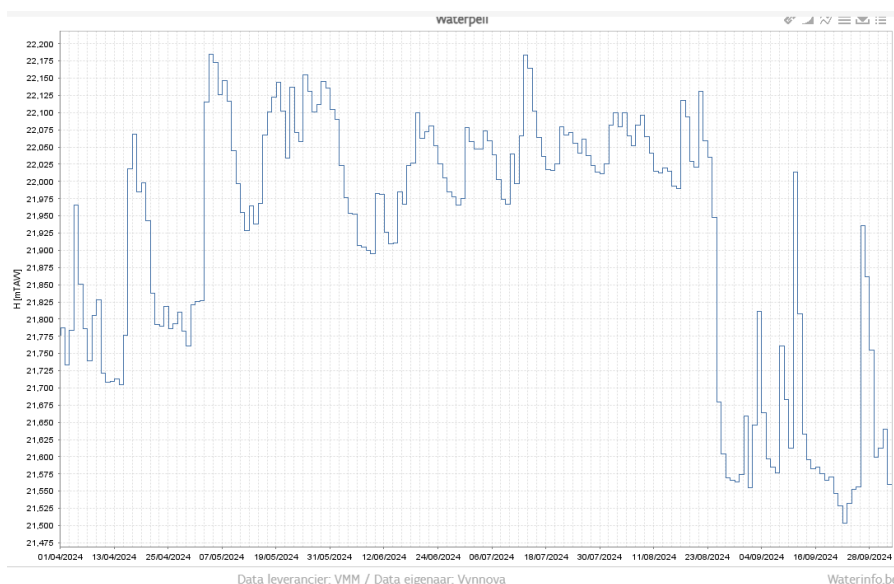
watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



Door de sterke plantengroei in de Winterbeek 1e cat thv Meilrijk (Diest) is er een sterk opstuwend effect op de waterpeilen. In zekere zin gaat dit verdroging tegen. Tegelijkertijd is de peilstijging tgv plantengroei zo sterk dat wateroverlast naar enkele aangelanden optreedt (zowel landbouwpercelen als frequente instroom van zout water naar Habitatrictlijngebied) en voor beperkingen op industriële lozingen kan zorgen in extreme gevallen. VMM volgt (mede dankzij de peilmeting op de Winterbeek thv Meilrijk die door Vynova wordt ter beschikking gesteld) de waterpeilen op en is in de zomer van 2024 (23 augustus; zie onderstaande grafiek) ook tot kruidruiming overgegaan om waterpeilen niet te sterk te laten stijgen.

Stijging waterpeilen tgv sterke waterplantengroei op Winterbeek



Stijging waterpeilen tgv sterke waterplantengroei op Winterbeek

Daarnaast hebben bevers dammen gebouwd op o.a. de Middelbeek (laagste zone in Vlaams natuursreservaat Schutshaag) waardoor verdroging van het veenpakket in de ondergrond tegengegaan wordt.



Stijging waterpeilen op Middelbeek tgv beverdammen



In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Voor de Vallei van de Drie Beken is er in 2024 een wandelbrug aangelegd over de Winterbeek thv Dassenaarde, en werd door ANB een vergunning verkregen om de knuppelpaden thv Vlaams Natuurreservaat Schutshaag te vernieuwen (uitvoering gepland 2025). Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.

➡ **Meer info:** [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder het Integraal Project van de Drie Beken, dat het in 2009 op vraag van het bekkenbestuur opstartte. Al enkele jaren, sinds in 2017 het saneringsproject van de Winterbeek werd opgestart, bevindt het project zich grotendeels in uitvoeringsfase. De saneringswerken, uitgevoerd door VMM en OVAM, werden afgerond in 2023. De werkvelden 'monitoring chlorideconcentratie' en 'waterzuiveringsinfrastructuur' blijven ook na de uitvoering van de werken van belang. De 'ecologische monitoring' werd opgedragen aan 'natuurpunt studie' en wordt de komende jaren verder gezet. De herinrichting van Middelbeek en Kleine Beek gebeurt in het kader van het natuurbeheer in het Vlaams Natuurreservaat 'De Drie Beken'.

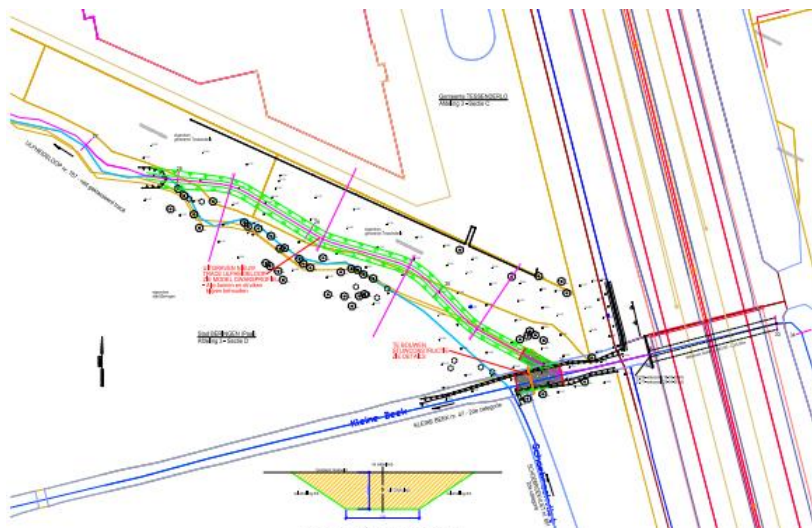
➡ **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Verbetering structuurkwaliteit in de Vallei van de Drie Beken

De actie 'Verbetering van structuurkwaliteit en natuurlijke waterhuishouding in de Vallei van de Drie Beken' ifv de IHD en de GET/GEP KRLW ikv het IP Vallei van de Drie Beken' actie [4B_D_0255](#)) werd in 2023 en 2024 door de VMM afgerond met de nazorg voor het saneringsproject en de uitvoering van fase 4.

Ter hoogte van de Paalse Plas zal de oude loop van de Winterbeek (de Ulfheideloop) opnieuw watervoerend gemaakt worden. In 2024 werden hiertoe de technische plannen opgemaakt en de vergunning aangevraagd. In 2025 zal normaliter overgegaan worden tot uitvoering. Het project wordt getrokken door provincie Limburg als waterbeheerder, met ondersteuning van Regionaal landschap Lage Kempen.



Watervoerend maken Ulfheideloop vanuit Winterbeek stroomafwaarts E313

➡ Vernatting en sanering van Winterbeek en Hulpe

In het Europese Life-NARMENA NARMENA (Nature-based Remediation of Metal pollutants in Nature Areas to increase water storage capacity) project is naar een natuurgebaseerde saneringsmethode gezocht voor historische metaalverontreiniging in waterbodems. Hierbij wordt de (water)bodemsanering afgestemd op natuurbehoud en waterberging. Aanvullend op de sanering werden de Kloosterbeemden omgevormd tot een rietmoeras met waardevolle flora. Door een bres te maken in een oude Demermeander in 2024 kon er Demerwater naar het gebied stromen. Hierdoor kan het gebied meer water vasthouden en herstellen we het waterbergend vermogen. De werken dragen zo in grote mate bij tot de strijd tegen droogte en kaderen daarom binnen de Blue Deal, het programma van de Vlaamse Regering dat de droogteproblematiek wil aanpakken. Dit alles kadert in de actie 'Verbetering van structuurkwaliteit en natuurlijke waterhuishouding in de Vallei van de Drie Beken' ifv de IHD en de GET/GEP KRLW ikv het IP Vallei van de Drie Beken' actie [4B_D_0255](#)). Het project NAREMA situeert zich op de grens van integraal project (Sigma) Demervallei en integraal project 'vallei van de 3 beken', daar waar de winterbeek, in de kloosterbeemden, uitmondt in de Demer. Meer info op :

<https://www.vmm.be/water/projecten/life-narmena>



[NARMENA in de Kloosterbeemden in beeld](#)

In 2024 werden de slibvangen opnieuw geruimd. Deze zullen, na een periode van uitlekken, afgevoerd worden naar de startplaatsen van Kepkensberg (Tessenderlo-Ham). Een staal van het slib zal onderzocht worden op de aanwezigheid van metalen. We hopen dat de resterende vervuilde slibresten stelselmatig doorheen de jaren zullen afnemen. Toekomstige ruiming moet uitwijzen in hoeverre er nog restverontreiniging in de Winterbeek aanwezig is.



Geruimde slibvang langsheen Winterbeek

➡ Project Multi peat

LIFE Multi Peat is een LIFE Climate Change Mitigation project, met de focus op het klimaat. Door de CO₂-capterende werking van veengebieden te herstellen, wordt ook biodiversiteit beschermd en aangetrokken en beschermen en ontwikkelen we een aantal Europees beschermde habitatten. Er wordt geschat dat de vallei van de Grote Beek na herstel de CO₂ uitstoot met meer dan 1000 ton CO₂ per jaar reduceert. **Momenteel zijn veel veengebieden verdroogd en stoten ze dus CO₂ uit.** Een veengebied is eigenlijk een gebied waar duizenden jaren geleden heel veel CO₂ is opgeslagen in de grond. Hiermee kunnen we twee kanten uit: ofwel gaat de CO₂ die ooit is opgeslagen geleidelijk aan terug vrijkomen, ofwel herstellen we de werking van het veen en zetten we het proces verder waarin CO₂ gefilterd wordt uit de lucht. Binnen het LIFE Multi Peat project zullen een aantal van deze veengebieden hersteld worden. In totaal wordt zo'n 700ha veengebied hersteld, waarvan 130ha in de vallei van de Grote Beek.

De ploeg van Multi Peat is **gestart in maart 2023**. Voorlopig wordt hier ingezet op het **terug openmaken van verruigde stukken als voorbereiding op de werken aan grachtjes**. In **2024** is de **hydrologische studie** afgerond waardoor gericht maatregelen kunnen worden genomen om het waterniveau te stabiliseren. Gezien de sterke drainage van het gebied via vele waterlopen, zullen maatregelen op een aantal categorie 2 waterlopen zijn. Uit de studie bleek dat de meeste waterlopen verondiept dienen te worden tot 30cm of 50cm onder maaiveld. In **2025** worden **werken aan grachtjes afgerond, worden een aantal vijvers gedempt** en worden **vergunningen voor verondiepingen van 2 tracés langs de Grote Beek (bovenstroom Grote Laak) waterlopen** aangevraagd. Het grootste deel van de inrichtingen gebeurt dus eigenlijk net in het Nete Bekken, in het Demerbekken en dus de bovenstroom van de Vallei van de drie beken zullen in een verdere toekomst nog een aantal beken verondiept worden, zijn al heel wat verruigde stukken opengemaakt, waar deze zomer de grachten gedempt gaan worden. Eveneens in het Demerbekken zal er een opgehoogd stuk afgegraven worden en worden nog vijvers gedempt, dit alles om het water zo lang mogelijk vast te houden in de veenbodem en zo het oorspronkelijk doorstroommoeras deels te kunnen herstellen.

Link informatie Multi Peat:

<https://www.natuurpunt.be/projecten/life-multi-peat>

Demerdelta

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Demer (III-IV), het Zwart Water en het Schulensmeer zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De Demer V is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

In dit gebied komen een groot aantal waterlopen samen, waardoor het bij overstromingen meestal een hotspot voor wateroverlast is. Tevens vormt de infrastructuur rond Schulensbroek en Webbekomsbroek net de basis voor het overstromingsbeheer in het Demerbekken. Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor Demer III-IV, Gete II, Zwarte Beek en Mangelbeek ingeschat als laag, voor Herk- Kleine Herk als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

In het samenvloeiingsgebied van Herk, Gete, Velp en Demer komt een groot deel van het water uit het Demerbekken samen. De gecontroleerde overstromingsgebieden, (binnenbekken) Schulensbroek en Webbekomsbroek, werden in juli 2021 maximaal benut maar ook het buitenbekken van Schulensbroek stond onder water. Herk de Stad kreeg te maken met plaatselijke wateroverlast en dijkdoorbraken. Halen centrum stond onder water, onder invloed van Gete en Velp. Om verdere wateroverlast te voorkomen werd op



16 juli de Getedijk doorgestoken. Neveneffect van deze 9 doorbraak was dat twee perenplantages, op grondgebied Herk-de-Stad, onder water kwamen te staan.

In het kader van het Life Delta project werden een groot aantal maatregelen genomen, die zowel waterveiligheid als natuurlijkheid in dit gebied bevorderen. Maar ook hier geldt dat verdere bovenstroomse maatregelen op het land een absolute noodzaak zijn.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: [bekkenspecifiek deel Demerbekken \(Demer III-IV\)](#) ([Demer V](#)) ([Zwart Water](#)) ([Schulensmeer](#))

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Voor dit project werkt het bekkensecretariaat samen met het Life Project Life DemerDelta, dat zorgt voor een hele hoop realisaties in het integraal waterbeleid en daarvoor ook over de nodige middelen beschikt. Het project wordt getrokken door een consortium van Agentschap Natuur en Bos, Vlaamse Milieumaatschappij en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren. Het gebied waarover zowel integraal project als Life Demerdelta gaan is het afstroomgebied van Demer III-IV, Demer V, het Zwart Water en de monding van Herk, Gete II en Mangelbeek in het Schulensbroek (met Schulensmeer), Lummensbroek & Webbekomsbroek.

Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#) en op <https://www.vmm.be/water/projecten/life-delta>, www.demerdelta.be,

Meer info over werken Webbekomsbroek: www.vmm.be/water/beheer-waterlopen/projecten/renovatie-grote-steunbeer-in-diest en www.diest.be/anb-werken-in-het-webbekoms-broek



[Waterbuffering en sponswerking in het gebied van Life Delta in beeld](#)



[Biodiversiteit in het gebied van Life Delta in beeld](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

LIFE DELTA

➡ Life Delta project verbetert waterbeheer en natuur in Schulens- en Webbekomsbroek

In het kader van het project 'Ecologische inrichting van Schulensbroek, Webbekomsbroek en Borchbeemden ikv LIFE DELTA, IP Schulensbroek en Blue Deal (Vlaamse Veerkracht)' (actie [4B D 0240](#)) werden de voorbije jaren grote realisaties inzake integraal waterbeleid gedaan. LIFE Delta wordt uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie binnen het LIFE Projects programma, met als **partners de Vlaamse Milieumaatschappij, Agentschap Natuur en Bos, Natuurpunt en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren**. De Demerdelta is een **samenvloeiingsgebied van verschillende beken** die een **uniek overstromingslandschap** vormen. Daarom besteedt het project bijzondere aandacht aan het ontwikkelen van een **multifunctioneel waterbeheer en een sterkere natuur**. De mens drukte in de loop der tijd sterk zijn stempel op dit landschap. Door het verleggen en indijken van waterlopen werd het gebied ontgonnen tot een uitgebreid complex van hooilanden. De afgelopen decennia ging het weidse beemdenlandschap met waardevolle graslanden echter grotendeels verloren door een te intensief beheer, de aanplant van populierenplantages en de aanleg van het Schulensmeer. **Het project is verder uitgevoerd in 2022 en 2023, met nazorg omtrent groei van rietvegetatie in 2024. . In functie van rietgroei werd het waterpeil van het meer in 2024 in het groeiseizoen ook lager ingesteld.** Voor wat de waterlooppinrichting betreft wordt ook de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van Demer III & IV, 1ste categorie, in het kader van integraal project Demer Limburg' (actie [4B B 0322](#)) hieronder gevat, met **uitvoering van de herinrichting van de waterlopen in het Schulensbroek in 2023 en 2024.**



De natuurlijke waterbergende functie, met hoge grondwaterstanden en regelmatige overstromingen, werd hierdoor aangetast. Dit is niet enkel nadelig voor de mens, maar ook voor de natuur. Life DELTA wil de leefgebieden van bedreigde soorten opnieuw verbeteren, met aandacht voor een **veilig en multifunctioneel waterbeheer**. Dit zal meteen ook de **belevingswaarde** verhogen. Met dit project richten we ons op een aantal **specifieke doelsoorten en hun leefgebieden** zoals onder andere aan **graslanden, riet- en moeraslanden, vijvers en waterlopen**, waarvan het merendeel als Europees habitat beschermd is. Hiervoor is een waaier aan concrete herstelacties vooropgesteld: *Herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding, afgraven van de zanddepot, ontwikkeling en herstel van rietmoeras en natte graslanden, herinrichting van grachtenstelsels, landschapsherstel en het versterken van de belevingswaarde van het gebied door de inrichting van wandelpaden, hengefaciliteiten...*

RENOVATIE VAN DE GROTE STEUNBEER

Het sluizencomplex 'Grote Steunbeer' is een beschermd monument dat deel uitmaakt van de 19de -eeuwse verdedigingsgordel rond Diest. Op initiatief van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wordt de **huidige sluis vervangen door een regelbare stuw** en wordt de **sturing van de stuw gedigitaliseerd**. Dit zorgt voor **vernatting** in de hoger gelegen gebieden, onder meer door een **verhoging van het grondwaterpeil in het Webbekoms Broek**. Door de slimme sturing kan men beter inspelen op het voorkomen van droogte in de omgeving. Door de verbinding tussen de Demer en de Oude Demer te herstellen kan er opnieuw Demerwater door het centrum van Diest stromen. Deze ingrepen **beschermen de omgeving ook beter tegen wateroverlast** en geven de **biodiversiteit** meer kansen.

In augustus **2024** startte een eerste fase van deze renovatie met de bouw van de boogvormige fiets- en voetgangersbrug aan de Grote Steunbeer, de oude stuw aan Saspoort. Tijdens de werken wordt omwille van de veiligheid de huidige betonnen brug afgesloten. Als alles volgens de vooropgestelde planning verloopt, gaat de nieuwe brug eind mei 2025 open. Daarna wordt de eigenlijke stuw aangepakt; einde der werken normaliter in de loop van **2026**.



Samen met het begin van de renovatie van de Grote Steunbeer is er binnen het Webbekomsbroek ter hoogte van stuw K31 een **natuurlijke nevengeul tussen de Demer en de Zwarte Beek aangelegd in 2024**. Deze zal dienst doen als visdoorgang voor stroomopwaarts trekkende vissen die ter hoogte van de Grote Steunbeer naar de Zwarte Beek worden geleid en via deze nevengeul terug hun weg naar de Demer kunnen vinden. Hierdoor wordt één van de belangrijkste vismigratieknelpunten in het Demerbekken weggewerkt. De nevengeul is reeds uitgevoerd maar het gehele project rond **het herstel van de optrekbaarheid van de Demer** ten behoeve van vismigratie van o.a. rivierprik ikv het IP Demer (actie [4B I 0023](#)) **zal pas afgerond zijn als ook de stuw op de Demer gerenoveerd is en de waterpeil opwaarts kan doen stijgen. Dan pas is de nevengeul volwaardig vispasseerbaar.** Door het waterpeil in de Demer op te stuwen, zal overigens ook een vismigratieknelpunt op de Velpen vanzelf verdwijnen.



KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- In het kader van Life Delta werden zeer grondige werken in het gebied gedaan. Het project is intussen afgelopen en de mankracht om de gebiedscoalitie te coördineren is er niet meer, of niet meer op dezelfde manier. Een verdere opvolging door een integraal project zou wenselijk kunnen zijn, ook voor het aspect waterkwaliteit. Bij het bekkensecretariaat ontbreekt de mankracht om dit

verder op te starten. Wel wordt er verder gekeken naar een samenwerking tussen dit projectgebied en het gebied 'Demervallei' (zie verder), maar zonder een direct zicht op (extra) mensen of middelen.

- ↙ - In 2024 werden gedurende nagenoeg het volledige bloeiseizoen (grosso modo van juni tot oktober) blauwalgen op het Schulensmeer vastgesteld. Wekelijks werd de kwaliteit van het Schulensmeer gecontroleerd. De aanwezigheid van blauwalgen kan gevaarlijk zijn voor de volksgezondheid (enkel bij contact met blauwalgen). Hierdoor werd gedurende lange periode watersport op het meer slechts beperkt toegelaten (enkel vissen en zeilen; geen windsurfen). Een eenduidige verklaring voor de felle aanwezigheid van blauwalgen in 2024 is niet aangeduid. Samen met recreatiebeperking ten gevolge van vulling van het Schulensmeer als overstromingsgebied, heeft dit voor veel leed gezorgd bij watersporters in Schulen. Ook in 2025 wordt de toestand van blauwalgen en kwaliteit van het water wekelijks gemonitord.
- ↙ In opdracht van het agentschap natuur & bos wordt momenteel een academische visienota voorbereid over de alluviale Demervallei. Die omvat zowel de 'Demervallei' (het gebied 'Sigma Demer') als de 'Demerdelta' en focust ook op de samenhang van beide gebieden. Het zou goed zijn de resultaten van deze academische nota verder uit te werken in het kader van de totaalvisie op het integraal waterbeleid in het Demerbekken en naar verdere uitvoeringen in de toekomst.



Demervallei

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Demer (VI-VII) is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Demer VI-VII ingeschat als hoog. Bij overstromingen komt al het water van alle andere waterlopen van het Demerbekken uiteindelijk ook hier terecht. Dat speelt vooral voor het water vanuit de overstromingshotspot van de Demerdelta, maar er is in de praktijk ook een sterke wisselwerking met de Noord-Hagelandse Beken: Winge, Begijnebeek en Motte. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

De wateroverlast van 1998, 2002 en 2003 bracht het inzicht dat dijkverhogingen aan de Demer geen oplossing bieden tegen extreme wateroverlast. Sigmaplan Demer zet daarom in op het heraan takken van meanders en het structureel inzetten van natuurlijke bergingsgebieden. Jammer genoeg was, ten tijde van de overstromingen van juli 2021, dat plan nog maar deels gerealiseerd (enkele meanders en overstromingsgebied Vinkenberg (tussen Diest en Zichem)), waardoor de oplossingen ook maar gedeeltelijk konden werken. Het extreem debiet en waterpeil maakte daardoor in juli 2021 ingrijpen, wegens dreigende kritieke overstromingen in Zichem, Testelt en Aarschot, noodzakelijk. Die ingrepen bestonden o.a. uit dijkverlagingen om zo de natuurlijke waterbergingsgebieden (Kloosterbeemden, Molenstedebeek, Laarbeekvallei ...) mee in te kunnen zetten. Hierdoor (en door wat er wel al was gerealiseerd) werden kritieke overstromingen, zoals in 1998, dit keer vermeden. Wat niet wegnam dat er lokaal nog wateroverlast voorkwam (Aarschot,...). Eind juli nam de neerslag af en kon het al lang gestockeerde water eindelijk wegstromen. De te langdurige concentratie van overstromingswater op een te kleine oppervlakte leidde



tot een hoge waterkolom en verrotting en verdrinking van plant en dier in de vallei. De invloed van dat 'verrottingswater' en van de vervuiling door riooloverstorten, overstroomde stookolietanks, ... op de kwaliteit van de waterloop was nefast: van 25 juli tot 5 augustus ontbrak (meetbare) zuurstof in het Demerwater, met massale vissterfte tot gevolg. De waterbeheerders pompten daarom in allerlei extra zuurstof in de waterloop.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

Geïntegreerde visie Demervallei en laak



SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder mee het Integraal Project (SIGMA) Demervallei, dat in de vorige planperiode werd opgestart. Het integraal project realiseert, in overleg en met deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van Demer VI en Demer VII. Het integraal project wordt, zoals bepaald in de beslissing van de Vlaamse Regering over de 'integrale visie voor de Demervallei en Laak van Diest tot Werchter', 2016, getrokken door een Interbestuurlijk Overleg, samengesteld uit de lokale partners vanuit het Bekkenbestuur (Bekkenbestuur, Vlaamse Overheid, Provincie Vlaams-Brabant, Gemeentebesturen en Regionaal Landschap Noord-Hageland) en creëert draagvlak voor integraal waterbeleid in het gebied. Participanten in het project zijn alle betrokken waterbeheerders (De Vlaamse Waterweg nv, VMM, provincie Vlaams-Brabant, Watering Acht Beken), gemeentebesturen (Rotselaar, Stad Scherpenheuvel-Zichem, Begijnendijk, Tremelo, stad Aarschot), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, AOE, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. Omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland) en het Regionaal Landschap Noord-Hageland. Het merendeel van de grote realisaties op het terrein komen op het conto van De Vlaamse Waterweg nv en ANB.



Eind 2023 liep de eerste periode van de gebiedscoördinatie rond Demer en Laak ten einde. Vier jaar lang financierden Provincie Vlaams-Brabant en 5 gemeenten een gebiedscoördinator in opvolging van het Strategisch Project voor Demer en Laak. Daarbij werd de focus verlegd van de visievorming, naar het opvolgen en faciliteren van de verschillende uitvoeringsprojecten binnen de Demer- en Laakvallei. Op het Interbestuurlijk Overleg van juni 2023 gaven de verschillende aanwezige partners al aan dat het werk op vlak van gebiedscoördinatie niet ten einde is. In opvolging hiervan werd een nieuwe samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waardoor RLNH ook de komende 4 jaar de gebiedscoördinator voor Demer en Laak zal huisvesten.

PARTNERS: Stad Aarschot, gemeente Begijnendijk, gemeente Rotselaar, stad Scherpenheuvel-Zichem, gemeente Tremelo, Provincie Vlaams-Brabant en i.s.m. Regionaal Landschap Noord-Hageland. Engagement van de provincie is momenteel voor 2 jaar en Diest doet opnieuw niet mee.



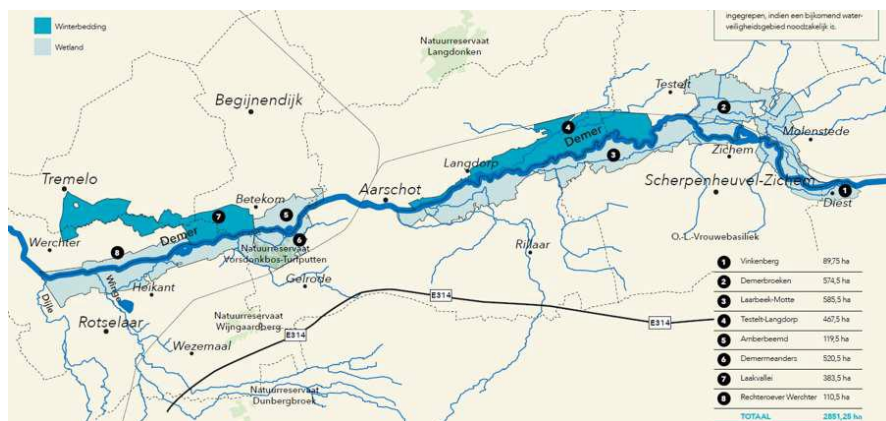
➡ Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

WATERBERGING EN NATUURHERSTEL IN DE DEMERVALLEI

➡ Sigma Demervallei

Voor wat de acties 'Uitvoering Sigma Demer in de Demervallei tussen Diest en Werchter' ([4B D 0238](#)) en 'Waterberging en natuurherstel in de Demervallei tussen Diest en Werchter i.k.v Sigma Demer en IP Demervallei' ([4B I 0026](#)) betreft werd in 2023 het **bodemsaneringsproject Kloosterbeemden afgewerkt**. In 2024 is de drempel in de Demer tussen de Laarbeek en de Hulpe aangelegd en zijn de werken gestart om 3 **meanders tussen Zichem en Testelt** aan te sluiten. In het najaar 2024 zijn de voorbereidende werken gestart om in totaal 10 bijkomende meanders aan te sluiten op de linkeroever tussen Aarschot en Rotselaar.



In het deelgebied Vinkenberg zal de Leigracht verder ingericht worden als vispasseerbare verbinding met de Oude Demer door Diest. In een eerdere fase werd aan de afwaartse zijde al een vispassage aangelegd. In 2025-2026 zal ook de opwaartse zijde worden aangepast door het herstellen van de verbinding tussen Leigracht en de Oude Demer en het uitvoeren van maatregelen om de drainerende werking van de Leigracht te verminderen. Deze werken worden uitgevoerd door de VMM in samenwerking met het ANB.

In de deelgebieden Vinkenberg en Geysweide zullen in de periode 2025-2027 door ANB maatregelen worden genomen om de verbinding te verbeteren tussen de Demer en het lokale grachtenstelsel in de vallei. Deze maatregelen zorgen voor hogere (grond)waterstanden in het voorjaar en komen ten goede aan vissoorten zoals kwabaal en grote modderkruiper.

De herinrichting van de Demervallei tussen Diest en Werchter omvat ruwweg de volgende maatregelen:

- *Het herstel van het winterbed van de Demer t.b.v. waterberging in de Demervallei*
- *Het lokaal aanleggen van winterdijken in de Demervallei op een 10-tal locaties t.b.v de bescherming van woon- en industriezones tegen overstromingen*
- *Het lokaal maken van bressen in de bestaande Demerdijken t.b.v. waterberging*

- *Het (her)aansluiten van een 30-tal meanders in de Demer t.b.v. het winterbedherstel en het herstel van de natuurlijke en landschappelijke karakteristieken van de Demer*
- *Het aanleggen van een 20-tal drempels in de Demer t.b.v. het winterbedherstel en het verhogen van de grondwaterstand in de Demervallei om de droogteproblematiek in zomerperiodes tegen te gaan*
- *Enkele lokale bijkomende ingrepen en flankerende maatregelen t.b.v. de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en de aanduiding van het erfgoedlandschap van de Demer*

Met de voorziene middelen op het reguliere investeringsprogramma 2024 zullen in 2025-2026 naar verwachting een 8-tal nieuwe meanders kunnen worden aangelegd. Meer specifiek worden op korte termijn de uitvoering van de volgende deelmaatregelen gepland:



Meander 23 Rotselaar

- 2025: Aansluiting meander 5 te Scherpenheuvel-Zichem (in uitvoering).

- 2025-2026: Aansluiting meanders 17, 18, 18b, 21, 21b, 22 & 25, te Begijnendijk en Rotselaar (in uitvoering).
- 2025-2027: Aansluiting Laak afwaarts Aarschot /veiligheidsmaatregelen Hellicht (Rotselaar)
- 2026-2027: Aansluiting meanders 31 & 32, te Rotselaar.



Meander 1 Vinkenbergh

➡ NARMENA

Zie ook bespreking onder gebied 'vallei van de 3 beken'.

Project Kloosterbeemden:

Sanering Kloosterbeemden en stroomafwaarts deel Winterbeek in Zichem

Door jarenlange industriële lozingen is de Winterbeek sterk verontreinigd. Maar liefst 17 kilometer waterloop en oevers werden de voorbije 7 jaar grondig onder handen genomen in Beringen, Tessenderlo, Diest en Scherpenheuvel-Zichem. De historische verontreiniging van de Winterbeek met zware metalen en zouten werd waar mogelijk weggenomen. De vierde en laatste fase van de sanering situeerde zich in het mondingsgebied van de Winterbeek, in de Kloosterbeemden in Scherpenheuvel-Zichem.

De laatste kilometers stroomt de Winterbeek (of Hulpe) door de Kloosterbeemden. Het natuurgebied overstromde in het verleden regelmatig met verontreinigd water van bovenstrooms gelegen bedrijven. Vooral zouten en zware metalen zijn er achtergebleven. Een grootschalige afgraving was geen optie, daarvoor is het natuurgebied te kwetsbaar. Kloosterbeemden kampte ook met een toenemende verdroging.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vlaamse Waterweg nv werkten samen met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en Tessenderlo Chemie nv aan een natuurgebaseerde sanering. Daarbij wordt een klassieke sanering door afgraving gecombineerd met maatregelen om het gebied te vernatzen. Deze vernatting gebeurt door de aanleg van een bres die bij hoge waterpeilen Demerwater afleidt naar Kloosterbeemden en door maatregelen die het grondwaterpeil verhogen. Door water van de Demer op te stuwen zal het mondingsgebied van de Winterbeek vrijwel permanent onder water staan en komt het grondwaterpeil in de zomer hoger te staan. Deze vernatting van de Kloosterbeemden betekent niet enkel een meerwaarde voor de aanpak van de droogteproblematiek. De vernatting zorgt er ook voor dat vervuilende stoffen zich niet meer verder verspreiden en minder opgenomen worden door organismen. De werken werden deels gefinancierd door het Europese LIFE-project NARMENA.

Om de biodiversiteit nog meer te beschermen en te verbeteren wordt dit mondingsgebied herontwikkeld als habitat voor o.a. de roerdomp en de bruine kiekendief. Deze werken kaderen ook binnen het Sigmaplan en zijn momenteel in uitvoering.

In de loop van **2024 en 2025** volgde het afwerken van een drempel in de Demer, een gedeeltelijke oeverafgraving langs de kant van Kloosterbeemden en de aantakking van drie meanders aan het einde van de Hamerstraat,. Omdat daardoor het wandelpad tussen Zichem en Testelt op de rechteroever langs de Demer doorgesneden wordt, zal door ANB een nieuwe plaatselijke wandellus aangelegd worden in Kloosterbeemden.

(NARMENA staat voor de Nature-based Remediation of Metal pollutants in Nature Areas to increase water storage capacity.)



Filmpje Herinrichting Kloosterbeemden: <https://vimeo.com/773253271>

➡ Erosiebestrijding aan de Demervallei

In het stroomgebied van de Demervallei werden ook in 2024 erosiemaatregelen uitgevoerd: voor uitvoering van de werken verwijzen we naar Databank Ondergrond Vlaanderen en erosiecoördinatoren. In Diest werd in 2024 aan de Steyneweg een houthakseldam gerealiseerd en zijn er ontwerpen afgewerkt voor aan de Wolvenstraat: bufferbekken (1200 m³) met aarden dam en geprofileerde grasbufferstrook en aan de Smodderpotstraat met een erosiepoel (110m³) en een houthakseldam. In Scherpenheuvel-Zichem staan twee projecten in uitvoering : aan de Oude Tiensebaan zuid met een buffergracht (1700 m³) en grasstrook en aan de Oude Tiensebaan noord met een erosiepoel (2660 m³) . Zie [Provincie en stad bestrijden erosie in Scherpenheuvel-Zichem](#) . Voor de Heuvelweg werd een ontwerp van erosiepoel (400m³) opgemaakt.

integraal waterbeleid in het Demerbekken en naar verdere uitvoeringen in de toekomst.

↪ - Het bekkensecretariaat stuurt mee in het project, maar zou idealiter nog meer moeten kunnen doen, o.a.. inzake de problematiek van waterkwaliteit en het uitwerken van voorstellen voor maatregelen op 2de en 3de categorie waterlopen. Daartoe ontbreekt helaas de mankracht. Ook regionaal landschap en provincie zullen hier niet meteen kunnen bijspringen, gezien de vraag naar extra acties in het nabijgelegen gebied van de Winge, die eerst moeten worden aangepakt.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

↪ - Het integraal project (Sigma) Demervallei wordt terecht beschouwd als één van de meer succesvolle integrale projecten in het Demerbekken en op Vlaams niveau. Door de ondersteuning in mensen en middelen vanuit zowel ANB als De Vlaamse Waterweg nv en vanuit een strategisch project, kon hier de voorbije jaren veel worden gerealiseerd. Toen het strategisch project afliep, besloten gemeenten en provincie de coördinator voor 80 % verder te betalen. Die overeenkomst liep af eind 2023 en werd deels herbevestigd. Voor de contacten met lokale besturen en middenveld is die werkkraft noodzakelijk, zeker nu de situatie sinds de zomeroverstromingen van 2021 complexer is geworden. Er was een constructieve samenwerking met de natuursector bij de opmaak van het geïntegreerd beheerplan, dat voor de Demervallei tussen Aarschot en Diest werd afgewerkt, en het inrichtingsplan voor de resterende ingrepen tussen Aarschot en Diest, dat voorbereid wordt.

↪ In opdracht van het agentschap natuur & bos wordt momenteel een academische visienota voorbereid over de alluviale Demervallei. Die omvat zowel de 'Demervallei' (het gebied 'Sigma Demer') als de 'Demerdelta' en focust ook op de samenhang van beide gebieden. Het zou goed zijn de resultaten van deze academische nota verder uit te werken in het kader van de totaalvisie op het

Getes

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Grote Gete, de Kleine Gete en het Vinne zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De Gete (I en II) is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Grote Gete, Kleine Gete en Melsterbeek ingeschat als hoog, voor Gete I en Gete II als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

Het Getegebied kreeg eind juni 2021 al te maken met wateroverlast. Op 30 juni overstroomde de Kleine Gete in de dorpskern van Ezemaal (Landen) een eerste keer, half juli opnieuw. Van 29 juni tot 5 juli waren er ook problemen in Geetbets (Melsterbeek en aan de oude molen op de Gete), die zich tussen 14 tot 18 juli herhaalden. Half juli ervoerde ook het centrum van Geetbets (vanuit de Overbeek (zijloop Gete) en deelgemeente Rummen wateroverlast. Het water kwam daarbij niet alleen uit de waterloop maar ook van de velden. Het ergst werd vanaf 15 juli Zoutleeuw (stadscentrum en Budingen) getroffen. Maar ook op andere locaties als in Orsmaal (Kleine Gete) en Hoegaarden (Grote Gete) waren er problemen.

De overstromingen van 2021 vormden een aansporing voor VMM om een totaalplan 'ruimte voor de Getes' uit te werken. Participatie, studiewerk en modelleringen lopen



momenteel (zie verder in dit wateruitvoeringsrapport). Ook voor het project 'Weerbaar Waterlandschap' (toepassen van de methodologie van het advies 'weerbaar waterland' op een concreet gebied) is het gebied van de Getes (met focus op het 'stroomgebied Wissebos' (Hakendover) één van de vier focusgebieden in Vlaanderen (zie verder).



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie daarvoor). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor het gebied van de Getes geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van

mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.

➡ **Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken** ([Grote Gete](#)) ([Kleine Gete](#)) ([Vinne Gete I](#)) ([Gete II](#))

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het Integraal Project Getes-Melsterbeek, dat samenspoort met Strategisch Project OnverGETelijk! & Water-land-schap. Samen realiseren we, in overleg en met deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van de Getes, waarbij we streven naar de goede toestand van de waterloop door inspanningen voor riolering, erosiebestrijding en structuurherstel. Tegelijk werken we aan een multifunctioneel blauwgroen netwerk in de vallei en treffen andere maatregelen van integraal waterbeleid in het volledig afstroomgebied. In december 2020 werd het strategisch project voor de Getestreek voor een tweede keer goedgekeurd door Departement Omgeving, nu onder de naam OnverGETelijk!. De partners provincie Vlaams-Brabant, Regionaal landschap Zuid-Hageland vzw, gemeente Linter, stad Landen, gemeente Geetbets, stad Tienen, stad Zoutleeuw en gemeente Hoegaarden sloegen de handen in elkaar om te werken rond een aantal transitieopgaven, waaronder het streven naar een klimaatrobuust waterlandschap. De uitvoering van projecten Waterlandschap vallen ook onder deze noemer. Intussen liep het tweede strategisch project af en werd een nieuwe aanvraag strategisch project ingediend (voorjaar 2025) voor de periode 2026-2029, met de naam 'Klimaatrobuuste Getestreek'.



STRATEGISCH PROJECT GETESTREEK



Al deze aan elkaar gelinkte projecten zorgen voor een sterk draagvlak voor integraal waterbeleid. Trekkers zijn Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap Zuid-Hageland en provincie Vlaams Brabant, participanten de waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Wateringen 'De Grote Gete', 'De Kleine Gete', 'De Mene', 'De Natte Nest' en Watering van Sint-Truiden), gemeentebesturen (Hoegaarden, Zoutleeuw, Linter, stad Tienen, Geetbets, Landen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin, Fluvius) en middenveld (Boerenbond, Natuurpunt). We werken ook samen met onderzoeksproject Future Floodplains, C2-project 'Mens-milieu interacties in valleigebieden' en het project 'Valleien vertellen' van de KU Leuven. Bij de goedkeuring van het stroomgebiedbeheerplan vroeg de bekkendraad om in de loop van dit stroomgebiedbeheerplan initiatieven te ondernemen om waterconservering in de vallei aan te wenden en tot een win-win te maken voor landbouw, water en natuur.

Voor meer informatie verwijzen we naar volgende websites:

- Website Departement Omgeving - <https://omgeving.vlaanderen.be/getestreek-onvergetelijk>
- Website provincie - <https://www.vlaamsbrabant.be/nl/ruimtelijkeplanning/projecten/strategisch-project-getestreek-onvergetelijk> (update voorjaar 2022)
- Website RLZH - <https://www.rlzh.be/projecten/getestreek>
- Facebook Project Getestreek - <https://www.facebook.com/projectgetestreek>

➡ **Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)**

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

ONVERGETELIJKE INTEGRAAL: STRATEGISCH PROJECT ONVERGETELIJK, WATERLANDSCHAP, TOTAALPLAN 'RUIMTE VOOR DE GETES' EN 'DIENSTENBESTEK'.

De Getes zijn cruciaal voor het Demerbekken. Waar de Gete uitmondt in de Demer, in het gebied van de Demerdelta, bevat de Gete meer water dan de Demer, waarin ze uitmondt. Bekkenssecretariaat, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Provincie Vlaams Brabant en VMM werken al jaren samen in dit gebied, hetgeen heeft geleid tot meerdere belangrijke initiatieven, die het beeld van het waterbeleid in het gebied grondig kunnen veranderen:

- ✚ - strategische projecten in de Getestreek
- ✚ - Waterlandschap Getestreek (landinrichtingsproject 'Groenblauwe Leemplateaus' en demoprojecten 'GETEst!')
- ✚ - Weerbaar Waterlandschap Stroomgebied Wissenbos
- ✚ - Studie totaalplan 'ruimte voor de Getes'
- ✚ - meerdere deelprojecten in het kader van de dienstenopdracht



Strategisch Project en Waterlandschap (overkoepelend)

Het strategisch project in de Getestreek en het daaraan gekoppelde waterlandschapsproject zijn in volle beweging en leiden tot een groot aantal acties op het terrein (actie [4B I 0006](#)), die we hierna ook verder apart bespreken. **Het strategisch project startte in 2021 en liep tot eind 2024.** Een nieuwe aanvraag is ingediend voor de periode 2026-2028. De gronden die aangekocht werden met de verwervingssubsidie uit de eerste en tweede periode van het strategisch project, werden deels ingericht

(Geteparkje in Orsmal, White star in Wommersom, De Grooten Hof in Attenhoven) of worden nu bestudeerd naar **inrichting** toe (Het Waterhof in Melkwezer, Den Bruel en Het Panbrugge in Zoutleeuw, Park Odette in Hoegaarden, De Perenboomgaard in Tienen, de Pastorij in Rummen). Hiervoor is er **overleg met de gemeenten lopend**.

EEN ONVERGETELIJKE STREEK

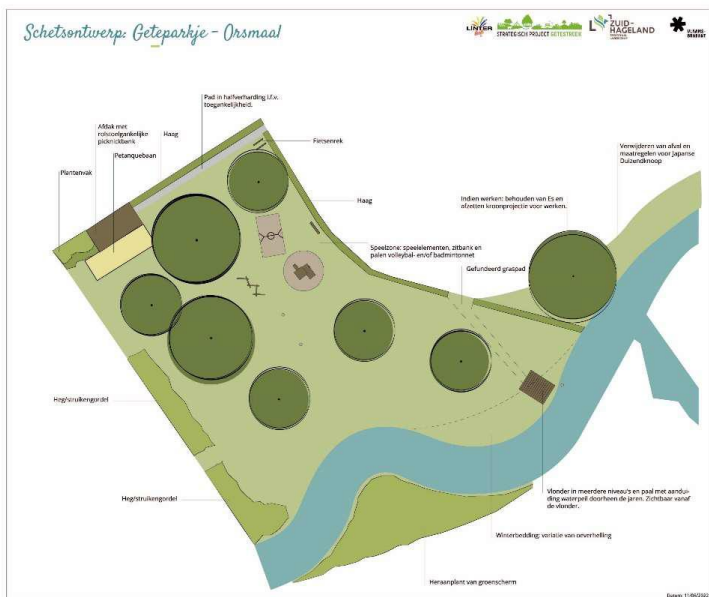
6 transitie-opgaven voor een toekomstklare Getestreek



erGETELijk (actie [4B I 0006](#)).

Net Geteparkje: hier wordt ingezet op een ontmoetingsplek en waterbeleving. In 2022 werd hiervoor een participatiemoment georganiseerd met de buurtbewoners. De gemeente kreeg subsidie van de provincie Vlaams-Brabant voor de inrichting. **De 1ste van uitvoering gebeurde in de winter van 2023-2024. De ontmoetingsplek werd geopend in juni 2024. Bijkomende maatregelen aan de waterloop en de molen worden nadien nagekeken en nagevolgd door VMM (dienstenbestek: Orsmolen).**

Witte star (voetbalterrein in Wommersom): hier is er overleg tussen de gemeente, de provincie en RLZH voor de inrichting. Er wordt gezocht om aansluiting te vinden bij het natuurgebied Voedsellandschap. De gemeente heeft de verloederde voetbalinfrastructuur verwijderd van de terreinen. Vanuit de provincie tekende de erosiecoördinator een plan om een oplossing te bieden aan de water- en erosieproblematiek op het perceel. Na overlegging met het GOP werd een subsidie aangevraagd ter realisatie. De gemeente en RLZH namen initiatief om zowel het perceel in landbouwgebruik te nemen als om het gebied toegankelijk te maken.

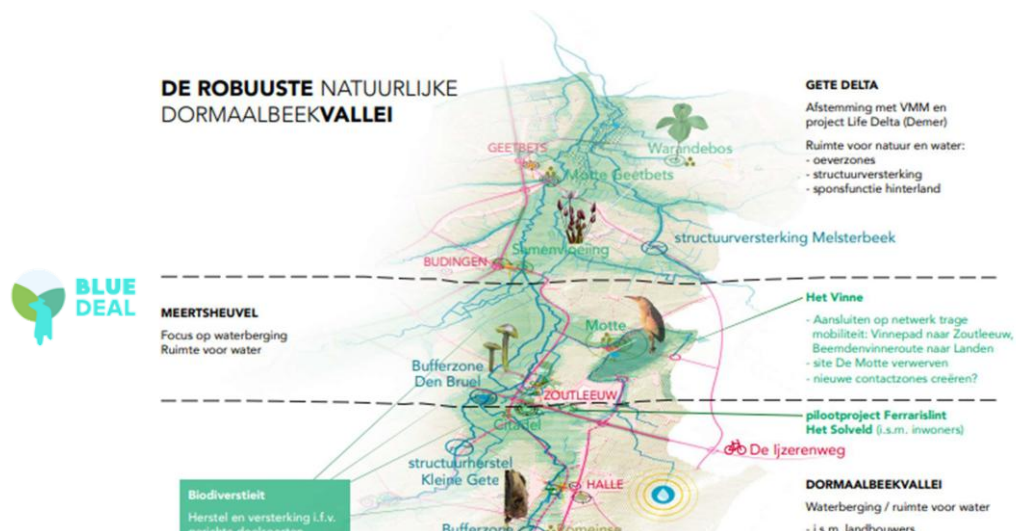


White star – ontwerp erosiemaatregelen

3. Het Waterhof: de gemeente Linter, RLZH en Erfgoedstichting ERF werken hier aan een inrichting en hebben de laatste jaren participatie events georganiseerd. Intussen werd er een premie van 525.000 euro toegekend voor de restauratie van het dak en werd er een plan opgemaakt voor de uitbreiding en inrichting. Het is de bedoeling dat de link tussen water (grachtensysteem rond het gebouw) en erfgoed wordt door de inrichtingskeuzes in de kijker gezet.

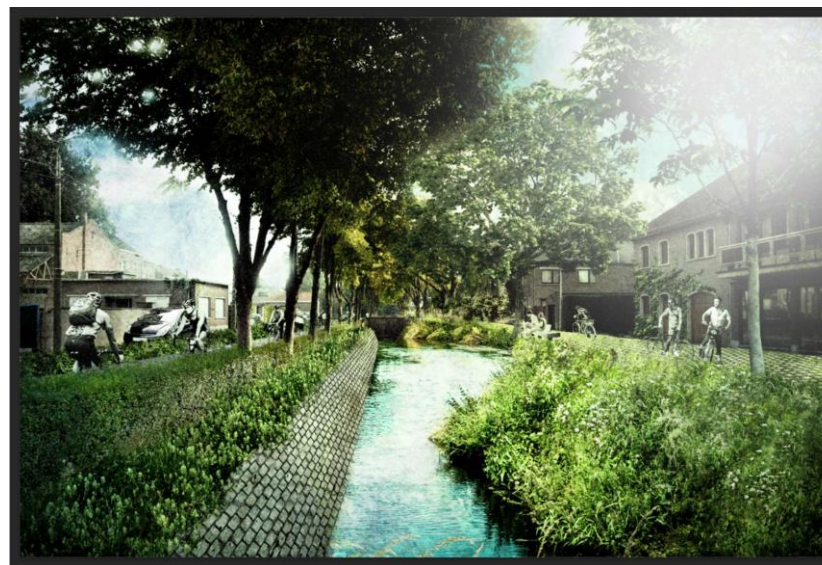
Het hefboomproject 'Dormaalbeekvallei' heeft als doel om het valleigebied van de Dormaalbeek van bron tot monding als groenblauwe corridor te ontwikkelen: met sterke projecten die de vallei klimaatrobuust en multifunctioneel maken. Naast het komgebied van de Dormaalbeek neemt het ontwikkelingsproject eveneens de omliggende akkerplateaus en flanken mee. De ambities voor de ontwikkeling van dit groenblauwe lint zijn ruimte voor water, waterkwaliteit en watergebonden ecosystemen en samenwerking

met landbouwers, om zo lokale waterinfiltratie en –berging, erosiebestrijding, ontharding in dorpskernen en connectiviteit in het landschap en tussen de dorpskernen, trage mobiliteit, recreatie en waterbeleving te realiseren. Dit wordt verder opgenomen door de Blue deal coördinator en wordt aangevuld door de werking van de Houtkantencoördinator vanuit RLZH. Belangrijke onderdelen van dit hefboomproject worden via subprojecten van bron tot monding uitgevoerd: bijvoorbeeld het LIP Groenblauwe Leemplateaus (aan het brongebied van de Zeyb in Waasmont), Landen Breekt Uit! (in het centrum van Landen), de 2 Blue deal-projecten ‘Aan het Panbrugge’ (Dormaalbeek tussen Landen en Zoutleeuw) en ‘Den Bruel’ (samenvloeiing Dormaalbeek en Kleine Gete in Zoutleeuw), Zie verder.



➡ Landen breekt uit

Het project ‘Landen breekt uit!’, dat kadert in de oproep ‘Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte’ van het programma ‘Vlaanderen breekt uit!’, startte op 1/07/2022.



Droombeeld van de Maartstraat in Landen (Zeybvallei)

Het project heeft als doel om aan het transformatieproject ‘Veerkrachtige stadsvallei Landen!’ te werken en focust op volgende deelelementen:

1. De Maartstraat (langs de Zeyb) wordt als klimaatstraat heraangelegd;
2. Het Slachthuisplein wordt heringericht met meer ruimte voor waterinfiltratie (ontharding van voortuinen), minder parkeerplaatsen en het knippen van een rijstrook;
3. Het Bronplein wordt heraangelegd: ontharding, vergroening, herstel van de historische bron door meer ruimte voor het bronwater te creëren.

Voorts worden 4 quick-wins ontwikkeld in het project met gerichte acties rond ontharding, vergroening, waterinfiltratie en -conservering in de kern:

1. Zeybpark aan de Eikkapellaan: aankoop en omvorming van een oude waterkerskwekerij tot groenblauwe oase met waterbuffering, -infiltratie en -beleving; Voor het Zeybpark werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd en een ontwerp opgemaakt. Het is de bedoeling om in **2025** tot uitvoering over te gaan. Aan de Eikkapellaan werd een

onthardings- en vergroeningsactie uitgevoerd in 2023, met de symbolische aanplant van een eik aan de kapel.



Ontwerp voor ontharding aan de Eikkapellan en aanplant van een eik aan de Eikkapel



Ontwerp voor de inrichting van het Zeybepark (oude waterkerskwekerij en brongebied van de Pepijnbronnen)

2. Klimaatwijk 'Wegvoeren die Laan!': ontharding van de Weggevoerdenlaan in de Koreawijk met als doel de hoeveelheid afstromend hemelwater tot aan de Molenbeek te verminderen. Hiervoor werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd en een ontwerp opgemaakt. Het draagvlak bij de inwoners blijkt echter beperkt (omwille van een mobiliteitsdiscussie), waardoor er naar alternatieven moet worden gezocht.

3. Microcorridor versterking: ontharding en vergroening tot aan de Beemden (natuurgebied). Dit project werd grotendeels uitgevoerd in 2023 (heraanleg fietspad met waterdoorlatend materiaal).

4. Walshoutem als 'brondorp' herstellen: ontharding en vergroening aan het brongebied van de Molenbeek t.h.v. de kerk/het ontmoetingscentrum. Hiervoor werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd en een subsidie vanuit de provincie Vlaams-Brabant gegeven. Een ontwerp moet nog worden opgemaakt.

Uitvoering van het project was voor **2027** gepland maar zal wellicht uitgesteld moeten worden.

➡ Blue deal project 'Den Bruel' en 'Aan het Panbrugge' / 'Zoutleeuw verbindt'



De Blue Deal-projecten 'Den Bruel' en 'Aan het Panbrugge' zijn sinds 2021 in uitvoering. Ze passen in de actie 'Inrichting natuurlijk overstromingsgebied Den Bruel (samenvloeiing Kleine Gete en Dormaalbeek) en Dormaalbeek' ([6 F 0399](#)). Het project 'Den Bruel' heeft als doel het inrichten van een natuurlijk overstromingsgebied aan de samenvloeiing van de Dormaalbeek en de Kleine Gete. In het kader van het totaalplan 'ruimte voor de Getes' (zie verder) wordt het overstromingsluik van dit project verder uitgewerkt. In 2024 werd een verlenging aangevraagd voor beide projecten, met als uitvoeringstermijn december **2028**.

🔗 **'Den Bruel': in 2025 wordt er samen met Zoutleeuw, RLZH en IOED Zuid-Hageland aan het masterplan Citadel gewerkt om een visie te ontwikkelen voor de herwaardering van de Citadelsite. De link met waterbeheersing wordt gemaakt: het overstromingsgebied van Den Bruel zal inspiratie halen uit het verleden. Er wordt in eerste instantie gewerkt aan het deelgebied 'Halfbastion'.**



Halfbastion

Verdediging tegen vijanden en water

🔗 **'Aan het Panbrugge': in 2024 werd er samen met de Houtkanten- en Blue dealcoördinatoren gewerkt aan een visie voor de leemplateaus ten zuiden van Dormaal. Deze visie werd met de Dienst waterlopen van de provincie Vlaams-Brabant afgetoetst, met als doel om in 2025 de eerste actie m.b.t. waterinfiltratie en -conservering uit te voeren.**

➡ Demoproject GETEst!

Vanuit het strategisch project werden de 5 laatste jaren alternatieve teelten uitgetest in het kader van Water+Land+Schap: deze teelten (luzerne en hennep) werden gekozen omdat ze de waterinfiltratie en -kwaliteit bevorderen en resistent zijn tegen droogte. Luzerne werd 3 jaar lang in Outgaarden uitgetest (2020-2023). De Bodemkundige Dienst van België volgde de teelt op. In **2023** werd **de teelt van vezelhennep op haar beurt als klimaatrobuuste en watervriendelijke teelt uitgetest**. 15 ha vezelhennep werden succesvol ingezaaid door **7 verschillende landbouwers in 5 Getegemeenten**.

In 2024 werd het traject verder gezet door één van de deelnemende landbouwers die ervoor koos om hennep verder te telen op ca 180ha (niet alleen in de Getestreek); er werd een extra budget vrij gemaakt vanuit Water+land+schap om de monitoring verder te zetten en meer kennisopbouw te doen. De resultaten van dit demoproject werden in februari toegelicht tijdens het slotevenement. In 2025 schaalde de landbouwer zijn productie sterk op: er wordt met contractteelt met andere landbouwers gewerkt en gestreefd naar een totale oppervlakte van 500ha in de Benelux. Ook wordt er geïnvesteerd in een verwerkingslijn die opgericht wordt in onze streek om zo vezelhennep lokaal te valoriseren als bouw- en isolatiemateriaal.



Oogst van vezelhenep in Tienen

➡ Landinrichtingproject Groenblauwe Leemplateaus (Water+land+schap)

Het instrument Landinrichting wordt in de Getestreek in twee gebieden ingezet:

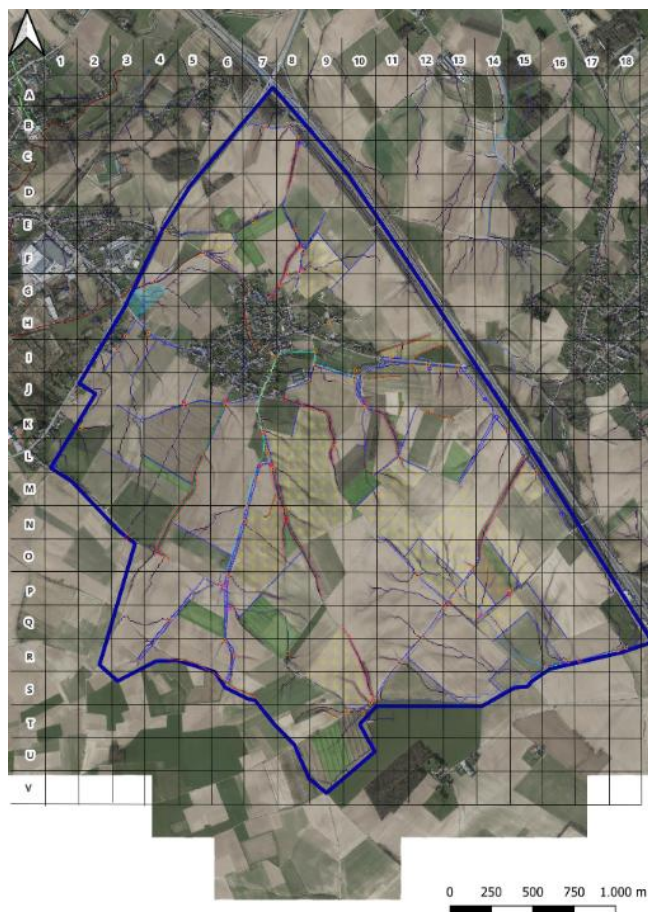
- Het plateau van Waasmont en het brongebied van de Zeyb (Landen);

- Het plateau van Outgaarden en het afstroomgebied van de Panhuisbeek (Hoegaarden).

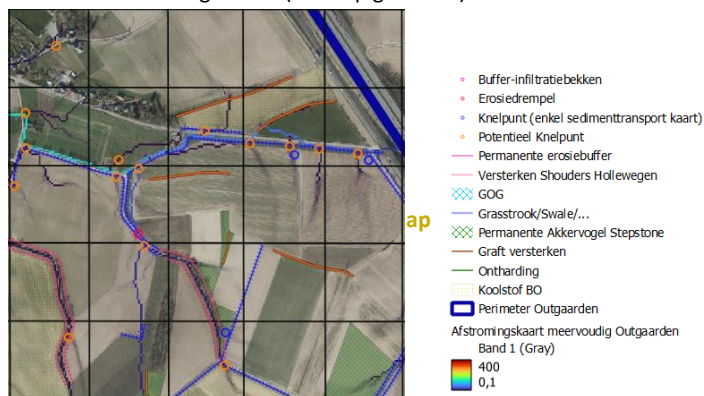
In deze twee gebieden wordt er gewerkt aan 3 hoofdambities, om zo minder afstroom van water en sediment tot in de dorpskernen en de (hoofd)waterlopen te krijgen:

- 1/ Het herstellen en versterken van het sponslandschap;
- 2/ Het stimuleren van het weerbaar, veerkrachtig en duurzaam landbouwlandschap;
- 3/ Het weven van groene dooraderingen in het landschap.

In **2024** werkte de gebiedscoalitie aan een kansenkaart met mogelijke maatregelen voor beide gebieden en startte een samenwerking met Praktijkpunt Landbouw voor landbouwadvis. Daarbij is het de bedoeling om in **2025** interviews bij een 5-tal landbouwbedrijven uit te voeren. Van daaruit wordt er gewerkt aan een actieplan met maatregelen die de landbouwtransitie stimuleren maar vooral een positieve impact hebben op waterbeheersing en water- en bodemkwaliteit. Dit traject wordt samen met de stad Landen en de gemeente Hoegaarden de komende jaren uitgevoerd.

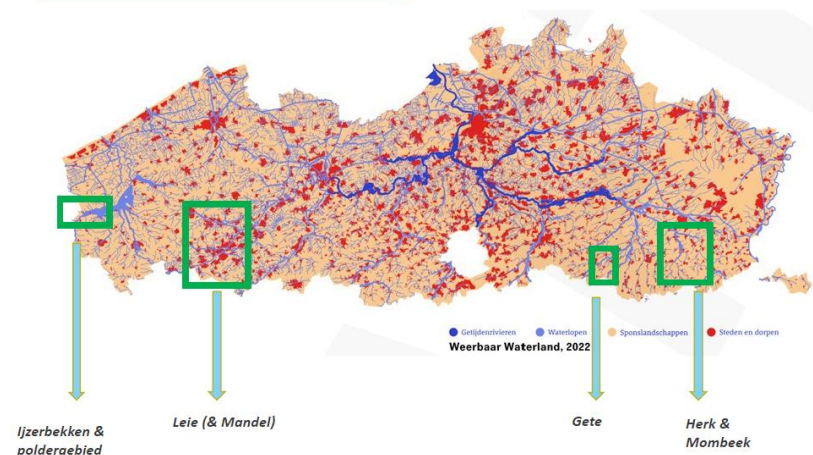


Kansenkaart Outgaarden (voorlopige versie)



➡ Weerbaar Water Land Schap Wissebos: proces en visievorming

↖ Weerbaar Water+Land+schap



Onder de bestaande waterlandschapsprojecten in Vlaanderen werd gekeken in welke gebieden men, inzake gebiedscoalitie, ver genoeg staat om naar een opschaling van de bestaande proefprojecten te gaan, gekaderd in de methodiek van het rapport 'Weerbaar Waterland'. Vier coalities werden hiervoor geselecteerd, waarvan twee in het Demerbekken: Herk & Mombeek en Getestreek. Het is de bedoeling om in die gebieden een stap verder te gaan dan in de gewone waterlandschapsprojecten. Meer specifiek werd een gebied van 11km² als pilootgebied naar voren geschoven, Stroomgebied Wissenbos, op grondgebied van stad Tienen en gemeente Linter'.

In augustus 2024 werd een ambitieplan opgesteld met 3 pijlers. Pijler 1, en tevens de basisambitie voor het stroomgebied Wissenbos, is de maximalisatie van een natuurlijk werkend watersysteem. Aangezien de modelleringen aangeven dat dit niet voldoende is, komt een tweede pijler daarbovenop, namelijk een adaptief sponslandschap. Beide kunnen slechts optimaal functioneren wanneer ook de verantwoordelijken voor en de bewoners in het gebied hun steentje bijdragen, vandaar de derde pijler rond de reactieve sponsgemeenschap.



Ambitieplan WWLS in stroomgebied Wissenbos

Pijler 1 - Maximalisatie van een natuurlijk werkend watersysteem

Als centrale gedachte in deze eerste pijler wordt gesteld dat droogte en wateroverlast best opgevangen kunnen worden door het natuurlijke watersysteem te herstellen. Er wordt maximaal ingezet op het bovenstrooms ophouden van water, en dit door in de eerste plaats water te laten infiltreren. Dit kan wanneer de bodemstructuur optimaal is. Tegelijk wordt ook aandacht besteed aan de vegetatie in het gebied.

De veenvegetatie in stand houden heeft immers een impact op het klimaat van de toekomst, en vegetatie draagt tevens bij tot het beleven van het landschap, het voorbereid zijn op hogere temperaturen, biodiversiteit in het gebied, en heeft ook een waarde voor de aanwezige landbouwers in het gebied via de ecosysteemdienst van bestuiving. Bij het nemen van maatregelen in het stroomgebied wordt er altijd rekening gehouden met het biotische systeem zodat er een evenwicht bestaat tussen landbouw, water, landschap en natuur.

1. *Abiotisch systeem*

- ↳ **Florerende bodem**
- ↳ **Koolstofgehalte verhogen (minstens in de streefzone)**
- ↳ **Bodemleven verbeteren**
- ↳ **Erosiebestrijding gebiedsdekkend toepassen**
- ↳ **Grondwater**
- ↳ **Maximale voeding via infiltratie**
- ↳ **Een duurzame grondwatertafel Ifv systeemherstel stroomgebied**
- ↳ **Aanpassingen aan drainagenetwerk**
- ↳ **Oppervlaktewater**
- ↳ **Watervoerend maken bronnen en kwelzones**
- ↳ **Structuurherstel waterlopen**

↳ **Bronwater gescheiden van rioleringswater**

2. *Biotisch systeem*

↳ **Veenvegetatie**

↳ **Vernatten van actieve veenvegetatie**

↳ **Nat houden van begraven veen**

↳ **Biodiversiteit en bestuiving als ecosysteemdienst in het gebied**

3. *Afstemming tussen plaats in het landschap, bodemkenmerken en bodemgebruik* – via mogelijke pistes zoals beleidskader, gebiedsregisseur, grondenbank of andere nog te bepalen maatregelen

Pijler 2 – Een adaptief sponslandschap

Uit de modelleringen blijkt dat natuurlijke maatregelen alleen niet zullen volstaan, noch naar wateroverlast toe, noch naar droogte toe. Bijkomende ingrepen in het landschap, zowel in de open ruimte als in de kern, zijn dus noodzakelijk. In deze pijler wordt hierop ingezoomd, waarbij als randvoorwaarde wordt meegenomen dat de ingrepen liefst kleinschalig zijn.

4. *Een waterinfrastructuur met voldoende bufferend vermogen om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen*

↳ **Pieken opvangen in opvangbekkens, bedding beken en valleien**

↳ **Winwin zoeken met Tiense Watervelden**

↳ **Hergebruik van water in bekkens voor landbouw**

5. *Grachtensysteem in de vallei van de Grote Gete optimaliseren*

↳ **Met voldoende buffercapaciteit**

↳ **Zonder drainerend effect voor het veen**

↳ **Met een beheerplan**

6. *Weerbare landbouwbedrijven met een klimaatbestendige bedrijfsvoering en klimaatbestendige teeltkeuze*

↳ **Rendabiliteit voor landbouw als randvoorwaarde**

↳ **Waterhuishouding in balans (water vasthouden en efficiënt inzetten)**

↳ **Juiste teeltgroep op juiste plaats (zie ook actie 3)**

↳ **Aandacht voor waterkwaliteit**

7. *Klimaatrobuuste dorpskern Hakendover ingebed in het sponslandschap*

↳ **Hergebruik opgevangen regenwater**

↪ Ontkoppeling afvalwater en regenwater

↪ Vergroening en ontharding

↪ Beleving van oppervlaktewater in de kern vergroten

Pijler 3 - Reactieve sponsgemeenschap

Binnen deze pijler wordt de mens gezien als een belangrijke actor in het gebied. De basis om te handelen is echter de kennis die vergaard wordt, zowel nieuwe inzichten als inzichten vanuit monitoring. Deze kennis verspreiden en introduceren in het gebied is belangrijk. Daarnaast moet er vanuit de bevolking een 'sense of urgency' komen om de genomen maatregelen in stand te houden en verder te verspreiden over meerdere percelen of gebieden.

8. Dynamische en adaptieve sponsgemeenschap (inwoners, belanghebbenden, landbouwers, actoren, politici, ...)

↪ Onderzoek opzetten

↪ naar onbekende factoren (grondwaterstroming; relatie plateau/vallei; veenvegetatie/begraven veen; sponssysteem)

↪ modellering grondwaterstromen en voorraden

↪ Educatie/sensibilisatie/piloottrajecten

↪ Naar landbouwers toe

↪ Naar bewoners toe

↪ Naar overheid toe

↪ Evoluties in (grond)water/erosie/biodiversiteit/teeltkeuze/bedrijfsvoering/veen/... monitoren, zowel in het stroomgebied als daarbuiten

↪ Sponsbrigade - lokale ambassadeurs voor een weerbaar waterlandschap die bijvoorbeeld metingen doen na wateroverlast, metingen op langere termijn, initiatieven neemt voor educatie en monitoring, en die andere leden van de sponsgemeenschap aanspoort om acties te nemen of te continueren. Hoe controle daarin een plek kan krijgen, dient te worden onderzocht.

➡ Weerbaar Water Land Schap Wissebos: actieplan



Dit ambitieplan werd samen met de coalitiepartners verder uitgewerkt tot een actieplan met 7 geïntegreerde projecten. Deze projecten zijn soms locatiespecifiek (benedenstrooms, bovenstrooms, ...), soms geldend voor het gehele stroomgebied.

Inhoudelijk bevatten ze vaak brongerichte maatregelen, en soms ook bufferende maatregelen. Zo haken ze in op de verschillende domeinen die bijdragen aan een weerbaar sponlandschap: de landbouwvelden, de wegenis en riolering, de waterlopen, grachten en de landschappelijke structuren. Telkens schaaft een divers partnerschap zich achter de uitvoering van het geïntegreerd project.

1. Grondwatermodel en Waterbeheerplan Benedenstroomse Vallei	Er bestaan onduidelijkheden rond de werking van de grachten, waterlopen en grondwaterstanden in de vallei van de Grote Gete. Het stroomgebied bevat weinig peilmeters en data over grondwaterstanden. Door bijkomende fluxsensoren, peilsondes en bodemvochtsensoren te plaatsen kan de werking van het watersysteem beter doorgrond worden. De opmaak van een grondwatermodel op regionale schaal en op lokale schaal verschaffen inzichten in de huidige grondwaterstanden en in de effecten van bepaalde maatregelen. Twee pilots rond peilgestuurde drainage of het plaatsen van stuwen zouden worden geïnstalleerd en opgevolgd. Met deze inzichten is het mogelijk om samen met betrokkenen een gewenst grondwaterregime in de vallei te bepalen en vervolgens een gepast beheerplan voor grachten en waterlopen op te stellen. Dit project wordt uitgevoerd binnen het Slimme Regio project indien de aanvraag wordt goedgekeurd (juni 2025). Deelpakketten: 1.1 Plaatsen en monitoren van fluxsensoren, peilsondes en bodemvochtsensoren  Bepalen van geschikte locaties voor de plaatsing van sensoren in volledig stroomgebied  Opvolgen meetresultaten en onderhouden installaties 1.2 Opmaak lokaal en regionaal grondwatermodel
---	--

	1.3 Demo rond sturing van grondwatertafel op percelen (peilgestuurde drainage en/of plaatsen van stuwen in grachten)  Pilot in de vallei en pilot op de flanken  Peilgestuurde drainage: enkel voor omvorming werkende bestaande drainage 1.4 Stakeholdertraject richting bepalen van gewenst grondwaterregime en opmaak van waterbeheerplan Tot evenwicht komen om enerzijds aanwezig veen te beschermen van uitdroging en anderzijds landbouwactiviteiten een plaats geven
2. Geïntegreerd project Benedenstroomse Vallei	Vanuit de ambitie om het natuurlijk watersysteem zo goed mogelijk te herstellen, en tegelijk aandacht te hebben voor de leefbaarheid van de landbouwsector, is er nood aan een geïntegreerd project dat een stapsgewijze transitie voor dit benedenstrooms gebied verkent. Parallel aan project 1 (Grondwatermodel en Waterbeheerplan Benedenstroomse Vallei), kan gestart worden met de realisatie van enkele (kleinschalige) ingrepen in de vallei om het watersysteem te optimaliseren. Hiervoor werden eerste verkennende gesprekken gevoerd met de belanghebbenden (landbouwers, Stad Tienen met pachtvrij perceel, Natuurpunt, eigenaars, de waterloopbeheerders, ...). Mogelijke ingrepen zijn het verbreden en verontdiepen van grachten om het buffervolume te vergroten. Ook een (gedeeltelijke) herprofilering van de Ramshovensebeek komt in aanmerking. Het bepalen van de locatie voor deze testmaatregelen gebeurt in samenspraak met de betrokkenen. De effecten van deze maatregelen kunnen getest worden in het grondwatermodel. De activiteiten van het Living Labo (project 5) dat natte teelten test in de vallei en een bedrijfstransitie onderzoek, sluiten hier nauw bij aan.

	Deelpakketten: 2.1 Realisatie van verbrede en verontdiepte grachten 2.2 Herprofilering Ramshovensebeek (hermeandering, afgeschuinde oever, vegetatie)
3. Geïntegreerd project Bovenstrooms Hakendover	In het stroomgebied is er nood aan buffercapaciteit om Hakendover te vrijwaren van overstromingen. Om een T20 veiligheid te bekomen (toekomstig klimaat 2050, hoge impact) zou er ongeveer 100.000 m³ regenwater gebufferd moeten worden in overstromingszones, naast brongerichte maatregelen op de flanken en de plateaus. Met de coalitie werd besloten dat deze nodige buffering gespreid wordt in vijf zones, zo gekozen vanuit hun natuurlijke ligging in het landschap om de infrastructurele ingrepen te minimaliseren. Deze zones zijn gelegen langs de Vissengracht en de Ramshovensebeek. De coalitie streeft het maximaliseren van medegebruik door de landbouwers na in deze zones. Aangezien de vijf zones niet tegelijk gerealiseerd kunnen worden, zal het nodig zijn om stapsgewijs aan de slag te gaan. De coalitie streeft de realisatie van twee en, indien mogelijk, drie zones na tot 2030. Naast buffering zal de afstroom van de velden en wegen gereduceerd worden aan de hand van brongerichte maatregelen (koolstofgehalte verhogen, infiltratie verhogen, verruwen landschap, houtkanten, swales). Zie geïntegreerd project 4. Lerend Netwerk. Deelpakketten: 3.1 Realisatie bufferzones (2 à 3) Grondverwerving bij overstroming Technisch ontwerp Inrichting aarden dam en bufferzone Compenserende maatregelen landbouwers (vergoeding) Ingroening en beheer 3.2 Structuurherstel Ramshovensebeek en Vissengracht 3.3 Realisatie brongerichte maatregelen

	Aanleg houtkanten met microdepressies Aanleg geprofileerde grasbufferstroken Ontkoppelen van bronnen Dempen van drainerende baangrachten Uitvoeren erosimaatregelen ...
4. Lerend Netwerk Bodem en landschap	De modellering maakt duidelijk dat bodemmaatregelen rond koolstofopbouw, bodemcompactatie, afvoer vertraging en infiltratie verhoging belangrijk zullen zijn in het vergroten van de weerbaarheid tegen overstromingen en droogte. De instrumenten en de kennis voor het nemen van dergelijke maatregelen zijn aanwezig, maar de brede uitrol blijft uit. De oprichting van een lerend netwerk tracht dit te stimuleren door landbouwers warm te maken via voordelen zoals gratis adviesverlening op maat, jaarlijkse koolstofmetingen, toegang tot organisch koolstof, In ruil gaan ze een engagement aan om leermomenten bij te wonen, kennis uit te wisselen en bodemmaatregelen uit te voeren. Het lerend netwerk houdt de vooruitgang bij en bekijkt de eventuele struikelblokken. De voornaamste doelgroep zijn de landbouwers op de plateaus en de flanken, maar het lerend netwerk organiseert ook momenten die breder gaan en actoren betreft over de hele keten en in het volledige gebied (van grondeigenaren tot loonwerkers tot afzetmarkt, met enkele sleutelspelers zoals Tiense suiker, Citribel, etc.). Deelpakketten: 4.1 Organiseren bijeenkomsten, vragen detecteren en antwoorden via experts zoeken + kennis in vakblad opnemen (via alternatieve subsidie zoals Leader of EIP) 4.2 Advies op maat van bedrijf (via alternatieve subsidie zoals Leader of EIP, incl externe expert)  Vertrouwenspersoon die langsgaat en bekijkt hoe koolstofplan te implementeren

	4.3 Uitvoeringsmiddelen ↗ Voor metingen en realisaties op percelen, mogelijke opties zijn: ↗ Koolstofmetingen uitvoeren ↗ Prikstokmetingen uitvoeren ↗ Controle op stalmest ↗ Boerderijcomposteren ↗ aanplant schuilstruiken voor vee ↗ Aankoop gemeenschappelijke machines ↗ Uitvoeren erosie maatregelen ↗ Aanleg geprofileerde grasbufferstroken ↗ Drainagenetwerk peilgestuurd maken (enkel bestaande + na resultaten Slimme regio) 4.4 Uitvoeringsmiddelen (houtkanten) ↗ aanplant knotwilgen/houtkanten ifv houtsnippers
--	--

	Aanleg houtkanten met microdepressies
5. Living Labo Landbouwbedrijfstransitie	Rekening houdend met extremere weersomstandigheden omwille van klimaatverandering, zijn bepaalde teelten of landbouwpraktijken niet houdbaar in de toekomst. Om voedsel te kunnen blijven produceren in 2050 en 2100 zijn alternatieve teelten en praktijken nodig. De manier waarop deze gefaseerde omschakeling naar een ander bedrijfsmodel of teelt kan gebeuren is echter nog zeer onduidelijk. De kennis rond rendabiliteit, bodemgeschiktheid en haalbaarheid ontbreekt. Door op verschillende plekken en met een drietal landbouwers in het gebied aan de slag te gaan kunnen de randvoorwaarden voor een mogelijke transitie naar andere teelten of meer toekomstbestendige landbouwpraktijken verkend en getest worden. We denken hierbij in eerste instantie aan alternatieve teelt(praktijken) gekoppeld aan het vergroten van infiltratiecapaciteit, het vertragen van de waterafvoer, het telen van droogteresistente teelten en van waterrobuuste teelten. Deelpakketten: 5.1 Testen van nieuwe teelten en praktijken ↗ Begeleiding door Praktijkpunt Landbouw ↗ Natte teelten: lisdodde, wilgenteelt, mammoetgras, ... ↗ Droogteresistente teelten: luzerne, quinoa, ... ↗ Winterteelten (ism demoplatform winterteelten, Praktijkpunt Landbouw))

	↪ Praktijken: alternatieven voor aardappelgeultjes, onderzaai maïs, ... 5.2 Aanleggen van swales (1 demoperceel; optioneel) ↪ Indien interesse kan de aanleg van swales uitgetest worden 5.3 Ontwikkelen van transitiepaden voor een gefaseerde bedrijfsomschakeling (via alternatieve subsidie zoals Leader of EIP, incl externe expert) ↪ Het bedrijfsmodel van 1 à 3 landbouwers onder de loop nemen en een transitiepad uitstippelen naar een toekomstrobuust model. ↪ Externe bedrijfseconoom
6. Geïntegreerd project herinrichting (landbouw)wegen	Geïntegreerde herinrichting van Van Audenhovestraat en Broedersblok om gescheiden rioleringsstelsel aan te leggen en vuilvracht op te heffen. De herinrichting houdt rekening met verschillende ambities zoals het ontharden van overbodige weginfrastructuur, het aanpassen van de baangrachten zodat deze meer water kunnen infiltreren en/of bufferen, een herordening van de mobiliteitsstromen, het opvangen van afstromend water van de naburige velden, het reduceren van de overstortwerking ter bevordering van de waterkwaliteit en het ontkoppelen van de bron van Hakendover centrum die afvoert op de riolering. Het rioleringsproject wordt door de Stad Tienen en Fluvius getrokken. WWLS volgt dit traject mee en geeft inhoudelijke input om koppelkansen te maximaliseren. WWLS kent ook middelen toe aan de ontkoppeling van de bron in Hakendover en de realisatie van

	brongerichte maatregelen in de voortuinen van inwoners. Deelpakketten: Riolerings- + wegenisproject (lopend; buiten WWLS) 6.1 Realisatie bronmaatregelen individuele percelen rioleringsproject 6.2 Ontkoppeling bron Hakendover 6.3 Aanleggen geprofileerde grasbufferstroken (erosiebesluit)
7. Sponsnetwerk	Het is duidelijk dat nog niet alle bewoners overtuigd zijn van de ernst van de klimaatverandering. Ook de landbouwsector is nog niet eensgezind erover. Het doel van het sponsnetwerk is dan ook om iedereen die beleid voert in het gebied, er woont of er werkt, samen te brengen en op de hoogte te houden van de evoluties in voorspellingen, metingen, veranderingen in het stroomgebied, hen te informeren over mogelijke maatregelen, over nieuwe regels, ... , maar ook om hen te motiveren om zelf maatregelen te nemen, om deze op een duurzame manier toe te passen, ... Het is met andere woorden belangrijk om iedereen te betrekken en te verbinden in een netwerk. De doelstelling is om dit vanaf 2026 twee keer per jaar te organiseren in het stroomgebied. De begeleiding ervan gebeurt door een extern bureau dat voeling heeft met communicatie op vlak van klimaatthema's, en dat er ook externe expertise kan binnengebracht worden in dit netwerk.

Eenmaal goedgekeurd (verwacht rond juni 2025) zal het plan uitgevoerd worden tot 2030. Nadien zal er gewerkt worden aan de transformatie van het gebied zodat het tegen 2100 weerbaar is tegen klimaatverandering.

➤ Levend water-projecten 'We MENen het' en 'De Braambeek, een open en gezonde waterloop'

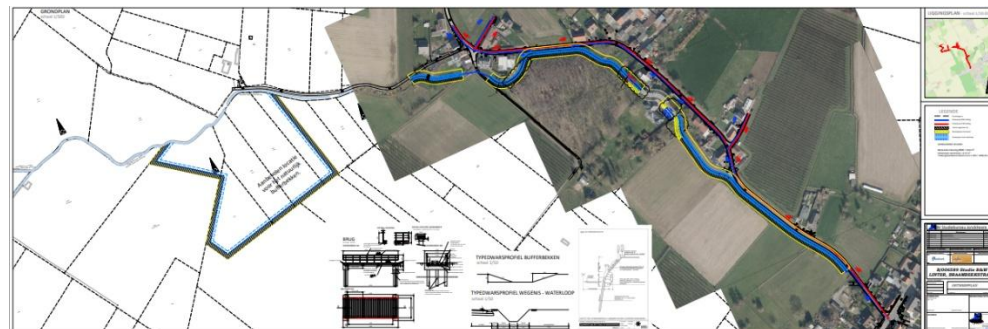
De gebiedscoalitie deed twee keer mee aan de projectoproep 'Levend water': in 2023 werd het project 'We MENen het' samen met de stad Tienen ingediend; in 2024 werd het project 'De Braambeek, een open en gezond waterloop' samen met Linter en Fluvijs ingediend. Beide projecten zijn in uitvoering en hebben als doel om meer ruimte te creëren voor de waterlopen.

'We MENen het': het project is een uitbreiding van het stadsrandbos van de stad Tienen; doel is om de Mene vrij te laten kronkelen op gebied dat verworven werd (zie verder); vanuit het strategisch project wordt er specifiek gewerkt aan de verbinding tussen de Grote Gete en Heldenland;

'De Braambeek, een open en gezonde waterloop': het project wordt tussen 2025 en 2030 uitgevoerd, samen met het rioleringsproject van de Braambeekstraat (Fluvijs). Beide projecten zijn complementair en pakken de problematieken rond waterkwaliteit enerzijds en het waterkwaantiteit anderzijds aan. Ook wordt er samen met de erosiecoördinator en de bedrijfsplanner van VLM gewerkt om ervoor te zorgen dat de principes van sponslandschap (geleerd uit het traject Weerbaar waterlandschap) toegepast worden. In **2025** wordt er gekeken naar de aanleg van een erosiebuffer en aan het tracé in open bedding van de waterloop.



Verbinding Grote Gete-Heldenland in het stadsrandbos van Tienen



Ontwerp voor de maximale openlegging van de Brambeek (voorlopige versie)

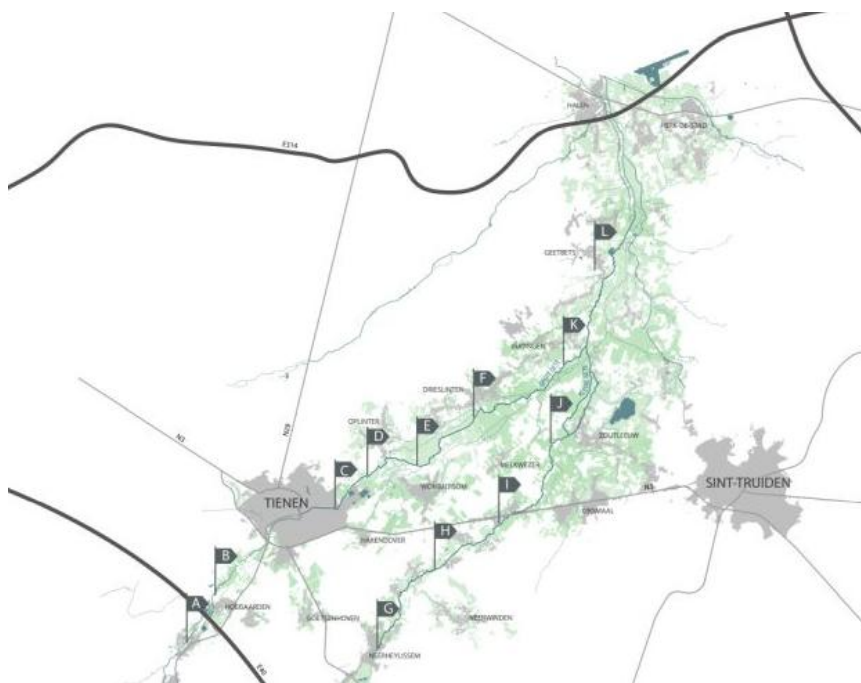
TOTAALPLAN 'RUIMTE VOOR DE GETES'

➤ Totaalplan 'ruimte voor de Gete'

In de zomer van 2021 kampten de valleien van de Kleine en de Grote Gete met zware overstromingen. De Vlaamse Milieumaatschappij werkt samen met Hoegaarden, Linter, Zoutleeuw, Tienen, Geetbets en Landen een ambitieus actieplan uit om de Getestreek beter te wapenen tegen overstromingen. Met het plan wil VMM de valleien klimaat- en overstromingsbestendiger maken en de overstromingen maximaal spreiden in het volledige valleigebied. Ook de gouverneur van Vlaams-Brabant steunt deze visie. Het coördinatieteam van het strategisch project zit mee aan tafel en integreert zo veel mogelijk dit nieuwe plan binnen het thema waterlandschap en stemt af met de andere thematische landschappen of hefboomprojecten. In 2023 en 2024 werden de eerste plannen van VMM concreter. Antea werd als studiebureau aangeduid en de studie is officieel van start sinds maart 2023.

Voor 11 deelgebieden zal VMM, Antea, in nauw overleg met alle betrokken actoren, maatregelen uittekenen die een 2-ledige doelstelling hebben. Enerzijds wordt gekeken hoe bij hoge waterpeilen extra water in deze open ruimtegebieden kan geborgen worden zodat waterberging over heel de Getevallei wordt gespreid. Anderzijds wordt gekeken naar maatregelen die in periodes van droogte vertraagde afvoer veroorzaken (en tegelijkertijd een natuurlijke structuur aan de waterloop geven).

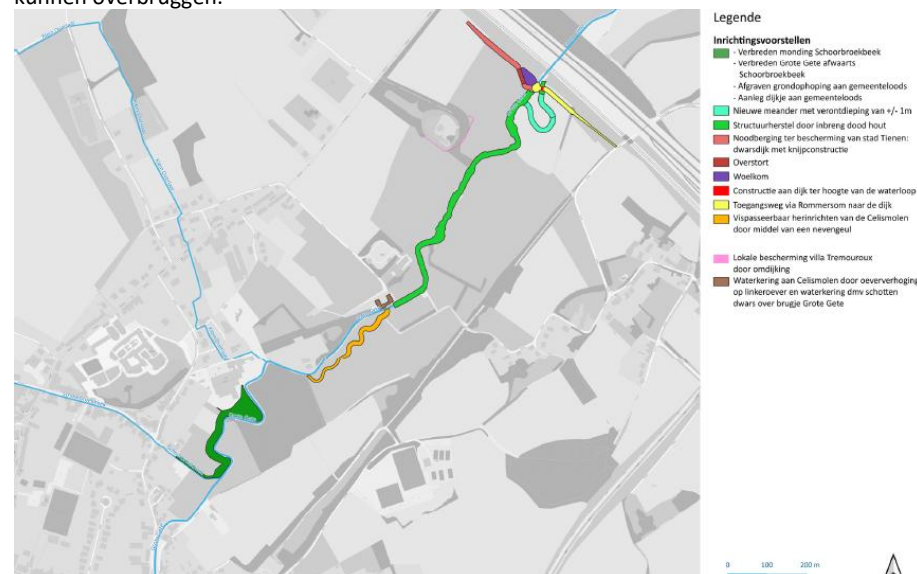
In 2023 werden voor deelgebieden A, B en C (vallei van Grote Gete tussen Tienen en Hoegaarden) en voor deelgebied G (Kleine Gete thv Ezemaal) conceptplannen opgemaakt; in 2024 werden meer concrete ontwerpplannen opgemaakt en besproken met de betrokkenen.



11 deelgebieden waar in het Totaalplan Ruimte voor Getes maatregelen worden uitgetekend

Voor deelgebied A (tussen Hoegaarden en E40) voorziet het ontwerpplan om meer ruimte voor water te creëren. In de eerste plaats doen we dit op een natuurlijke manier door bijvoorbeeld een oeververlaging, verondieping van de waterloop en extensief beheer. Dit maakt de vallei ook weerbaarder tegen droogte. De waterberging die hierdoor mogelijk wordt, volstaat echter niet om de stad Tienen te beschermen tegen kritieke overstromingen zoals in juli 2021. Daarom willen we dit gebied ook kunnen inzetten als noodberging. Voor overstromingen die eens om de 25 jaar voorkomen, kan een knijpconstructie in werking treden om maximaal water op te houden in dit gebied.

Tegelijkertijd zal het vismigatieknelpunt op de Grote Gete thv de Celismolen worden opgelost door aanleg van een meanderende nevengeul op rechteroever om het verval te kunnen overbruggen.



Voor deelgebied B (tussen E40 en R27 rond Tienen) is het concept gelijkaardig aan deelgebied A: ruimte voor water creëren door verondieping van de waterloop tussen de Bellekommolen en de R27. Ook hier volstaat de waterberging die hierdoor mogelijk wordt, echter niet om (samen met de bergingscapaciteit in deelgebied A) de stad Tienen te beschermen tegen kritieke overstromingen zoals in juli 2021. Ook hier wordt een knijpconstructie voorzien die bij hoogwateromnten (met retourperiode 1 op 25 jaar) in werking treden om maximaal water op te houden in dit gebied. Voor het vismigatieknelpunt op de Grote Gete thv de Bellekommolen zal het verval niet weggewerkt worden met een nevengeul maar door afwaarts de molen de bedding bijkomend te verondiepen.



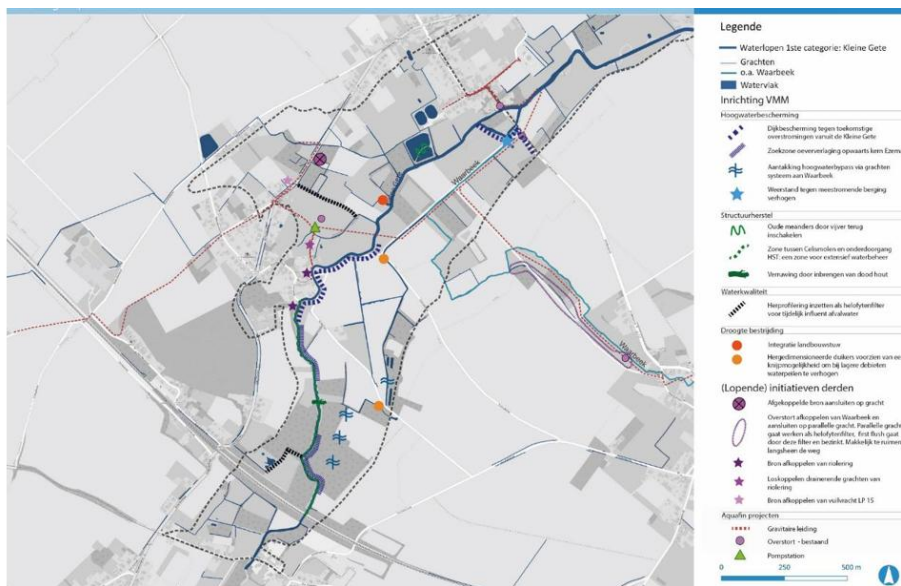
Voor deelgebied C (thv centrum van Tienen) zal door een verbreding van de waterloop het water hier meer ruimte krijgen waardoor de waterpeilen dalen. Dit vermindert de overstromingsdruk op de aangrenzende stedelijke gebieden. Deze worden bijkomend beschermd met een dijkje. Het natuurlijk inrichten van de oevers zorgt voor meer biodiversiteit en een aangename beleving in en langs de Grote Gete.



Deze ontwerpplannen voor de Grote Gete werden op 23 oktober **2025** in het centrum van Tienen getoond op een doorlopende publieke infomarkt. Hier konden betrokkenen vragen stellen en opmerkingen geven op de plannen.

Voor meer informatie kan je terecht op <https://vmm.vlaanderen.be/projecten/lokaal/totaalplan-ruimte-voor-de-getes>.

Voor de Kleine Gete werden in **2024** de conceptplannen ook verder uitgewerkt. Hier wordt op de Kleine Gete de doorvoer naar het centrum van Ezemaal beperkt bij hoog water, en zal de Kleine Gete stroomopwaarts worden verondiept. Bij hoogwatermomenten zal hierdoor water vanuit Kleine Gete overtoppen naar rechteroever (wat het laagste punt is van de vallei) en rond de dorpskern worden gevoerd. Bijkomend wordt een beschermingsdijk aangelegd om instroom richting Ezemaal te verhinderen. Deze plannen werden hydrologisch gemodelleerd en toegelicht op een eerste werkgroep aan alle betrokkenen. Aanpassingen aan dit ontwerp zullen in 2025 worden doorgevoerd en opnieuw aan de werkgroep worden voorgelegd.



BEEK- EN VALLEIHERSTEL OP DE BENEDENLOPEN VAN KLEINE GETE, GROTE GETE, GETE I EN II EN MELSTERBEEK

In het kader de actie 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Grote Gete, 1ste categorie in het kader van integraal project Getes-Melsterbeek' ([4B B 0301](#)) wordt in 2023 de opmaak van het vergunningsdossier en het bestek grondverwerving opgemaakt. Voor deze actie en voor de hierop aansluitende acties voor de het afstroomgebied van de Kleine Gete, ([4B B 0306](#)), Gete I ([4B B 0325](#)), Gete II ([4B B 0327](#)) werd in 2023 een grote Studie-opdracht 'Totaalplan Ruimte voor de Gete' opgestart.

- ➔ **Vispasseerbaar maken van de Grote en Kleine Gete door aanpak van diverse vismigratieknelpunten**

In het verleden werden diverse watermolens aangelegd op de Grote Gete. Het verval dat ter hoogte van deze molens zo ontstond, vormt op meerdere plaatsen een knelpunt voor vissen die stroomopwaarts willen migreren.

Met behulp van studiebureau Sweco werkt VMM als waterbeheerder van Grote en Kleine Gete aan oplossingen zodat de Getes vanuit de Demer terug visoptrekbaar worden.

Het betreft volgende watermolens:

- Celismolen op Grote Gete te Hoegaarden



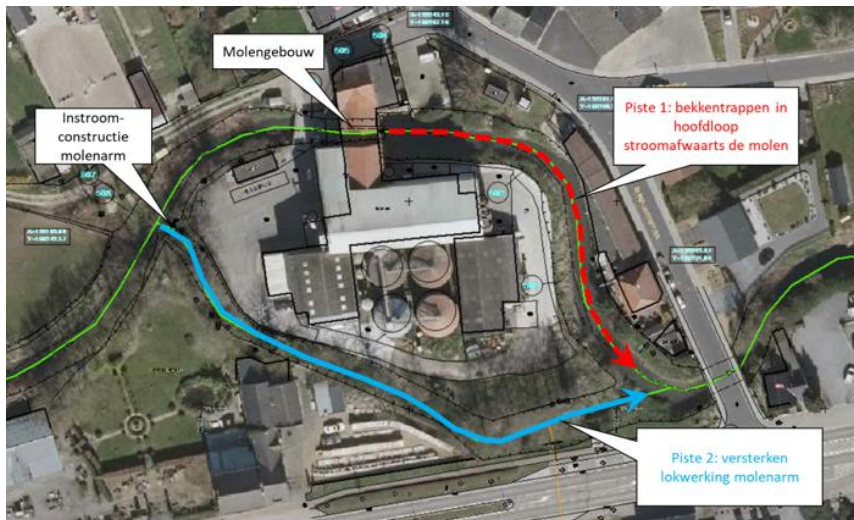
- molen van Bellekom op Grote Gete te Tienen



- molen op Grote Gete te Linter (Molenstraat)



- molen van Orsmaal op Kleine Gete



- molen van Pitsaer op Dormaalbeek te Landen



Situatieplan met aanduiding van mogelijke oplossingspistes

In 2022 organiseerde VMM, Bekkensecretariaat en het studie bureau een eerste terreinbezoek met de betrokkenen plaats, in **2023** werden **opmetingen** gedaan en **ontwerplannen uitgewerkt, berekend en gemodelleerd**. Deze plannen werden o.b.v. de modelleringen **verfijnd in de loop van 2024**.

➡ Structuurverbetering Melsterbeek-Galgestraat

Voor dit project van VMM en de gemeente Geetbets loopt er sinds februari 2022 en werd er een studie uitgevoerd door het bureau SWECO. Het betreft de aanleg van een winterbed langs de Melsterbeek en het verplaatsen van de Galgestraat buiten het overstromingsgebied. In 2024 werden de plannen afgerond en de noodzakelijke boringen met oog op vergunningsaanvraag gedaan. In **2025** zal de vergunning worden aangevraagd en starten normaliter de werken.

➡ Openleggen van de Grote Gete ter hoogte van het Schip in Tienen

Actie [8A E 0432](#) (Openlegging van de Grote Gete ter hoogte van het Schip te Tienen) werd **in 2022 aanbesteed en werd in 2023-2024 uitgevoerd**.

BEEK- EN VALLEIHERSTEL OP DE BOVENLOPEN VAN KLEINE GETE, GROTE GETE, GETE I EN II EN MELSTERBEEK

Voor het beek- en valleierherstel in de verschillende bovenstroomse gebieden (waterlopen 2de en 3de categorie) werkt het bekkensecretariaat samen met het strategisch project in de Getestreek/ waterlandschap en met de verschillende waterbeheerders (Wateringen Grote Gete, Kleine Gete, Mene en Sint-Truiden) en het middenveld. Er worden ook een aantal acties voorbereid in het kader van de dienstopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne, die, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant, door het studiebureau Sweco voorstudies en voorontwerpen voorbereid voor specifieke projecten. Het betreft hier de projecten [4B_B_0302](#) (afstroomgebied van de Grote Gete en Mene), [4B_B_0324](#) (afstroomgebied van Gete I), [4B_B_0300](#) (afstroomgebied van de Dormaelbeek), [4B_B_0305](#) (afstroomgebied van de Kleine Gete), [4B_B_0302](#) (afstroomgebied van de Grote Gete en Mene) en [4B_B_0295](#) (afstroomgebied in de provincie Vlaams Brabant van de Melsterbeek).

➤ Structuurherstel aan de samenvloeiing van Mene en Grote Gete in Tienen (stadsrandbos)

De **Mene**, een onbevaarbare waterloop van 2de categorie in beheer bij de Watering de Mene, mondt net stroomafwaarts van de Getestraat uit in de Grote Gete maar is er over een lengte van ruim 260 m ingebuisd onder en langs de Getestraat. De Mene liep historisch gezien ter hoogte van de IJzerenmolen onder de stadswallen van Tienen. Deze waterloop is pas in de loop van vorige eeuw van locatie veranderd en loopt nu evenwijdig met de overblijfselen van de stadswalling naar de Getevallei. Ter hoogte van de oude molen van de Mulk kwam de waterloop in het alluvium van de Grote Gete. Ook de **Grote Gete** is na het uit gebruik nemen van de oude molensite van de Grote Gete aan de Mulk genormaliseerd. Tussen de Getestraat en het spoorwegtalud bestaat het landgebruik langs de linker oever van de Grote Gete uit akkers. In deze percelen zijn de contouren van een voormalige molensite en een afgesneden meander van de Grote Gete nog goed zichtbaar als een natte depressie.

De normalisatiewerken en de overwelving van de Mene hadden een bijzonder negatieve impact op de ecologische waarde van deze waterloop. De ecologische verbinding tussen de valleien van Grote Gete en Mene ging verloren. Behalve een noodzakelijke verbetering van de waterkwaliteit, dient de waterloop in een meer natuurlijke toestand hersteld te worden. Stad Tienen, OCMW Tienen, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Strategisch Project Getestreek, VMM en Natuurpunt werken al enkele jaren samen rond het project

voor het stadsrandbos te Tienen. Het nieuwe stadsrandbos werd aangeplant op de oevers van de Grote Gete aan de wijk de Mulk, net aan de stadsrand van Tienen. Naast de bebossing van landbouwgronden wordt er ook gewerkt aan een visie rond de Grote Gete levend door de stad en staan er verschillende inrichtingsprojecten voor de waterloop op stapel. De stad Tienen verwierf en kreeg de afgelopen jaren een aantal percelen in beheer ter hoogte van de noordelijke oeverzone van de Grote Gete tussen de Getestraat, de Mulkstraat en de spoorwegberm, aansluitend aan het bestaande stadsrandbos. In 2023 diende stad Tienen een subsidiedossier in (ikv projectoproep 'Levend water') voor herinrichting van deze verworven percelen. Een goede inrichting ervan zal in de toekomst een belangrijke rol spelen in het waterverhaal ter plaatse. Water op een gecontroleerde manier ruimte geven, zal de wateroverlast in de benedenstad verminderen. Het gebied wordt hierbij ingericht als een soort park, waarbij de Mene (2de cat.) een nieuwe bedding krijgt ongeveer volgens het historische verloop van de Grote Gete. Een plaatselijke verbreding ter hoogte van de vroegere woelkom van de watermolen dient als sedimentvang. Een dijkje langs de achtertuinen van de woningen van de Mulkstraat schermt deze af van de overstromingsvlakte van de Grote Gete. Waar de Mene in de Grote Gete uitmondt, wordt er een brug aangelegd over de Gete.

Binnen het projectgebied dienen ook de mogelijkheden voor een betere waterconservering (verminderde drainage), reductie van sedimenttransport en waterberging (bufferen en vertraagd afvoeren van hemelwater, toelaten van overstromingen vanuit Mene en Grote Gete) onderzocht te worden.



Te onderzoeken ingrepen ter hoogte van de samenvloeiing van de Mene en de Grote Gete

⇒ **Structuurherstel Mene in bedrijventerrein Gripenveld in Tienen)**

In het kader van het dienstenbestek organiseerde het bekkensecretariaat **hiervoor in 2022 en 2023 overleg met alle betrokkenen**. Een **eerste voorstel** werd opgemaakt. Voorlopig wordt gekeken of de voorstellen kunnen meesporen met een RUP van POM Vlaams Brabant in hetzelfde gebied.

EROSIEBESTRIJDING

⇒ **Erosiebestrijding in het afstroomgebied van de Getes**

In Tienen werden in 2023 houthakseldammen geplaatst aan de Houtemstraat en aan de Wangestraat, en werd een ontwerp gemaakt voor een houthakseldam aan de Bloemenstraat. In Oorbeek-Diepelle (Tienen-Hoegaarden) is de aanleg van een bufferbekken (1075 m³) met aarden dam, grasstrook, toegangsweg en geleidende gracht in uitvoering.

In Linter staat een project aan de Ransbergstraat met bufferbekken (800 m³), aarden dam, grasstrook en buffergracht in uitvoering en werden ontwerpen afgewerkt voor de Langstraat met een houthakseldam, geleidende grachten, buffergracht (220 m³), grasstrook en bufferbekken (680 m³) en aan de White Sta met een erosiepoel van 6800 m³.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ↳ -Het gebied van de Getes is een zeer groot gebied, dat ook voor een zeer belangrijk deel van de waterhoeveelheid van de Demer instaat. In het kader van de voorbije strategische projecten werden hier al meerdere, dikwijls heel innovatieve en baanbrekende initiatieven genomen, en is er ook sprake van een relatief sterke gebiedscoalitie. Maar ook hier : mensen en middelen bepalen wat er kan.

- ↳ De studie 'ruimte voor de Getes' van de Vlaamse Milieumaatschappij bereid intussen een groot aantal ingrepen op de basisvalleien de van Getes, die in de loop van de komende jaren tot uitvoering moeten komen. Tegelijkertijd werd in het kader van het weerbaar waterlandschapsproject 'Wissebos' een relatief klein bovenstrooms afstroomgebied onderzocht met het oog op concrete maatregelen tegen wateroverlast en droogte, in de geest van het advies weerbaar waterland. Er is geld voorzien voor eerste uitvoeringen, maar in de praktijk zal er nog meer uitvoeringsgeld nodig blijken, zeker als je dit project toepast op (al) de andere bovenstroomse gebieden van de Getes.

- ↳ De soms erg versnipperde eigendomssituatie in het valleigebied (voornamelijk in privébezit) maakt het realiseren van een aaneengesloten groenblauwe corridor over grote afstand moeilijk. Ook de versnippering van bevoegdheden (vooral omtrent waterbeheer, maar ook over de sectoren heen) maakt het werken rond geïntegreerde projecten complex. Dit alles heeft tot resultaat dat er veel mankracht nodig is om tot gedragen realisaties te komen, wat niet wegneemt dat er zeer veel opportuniteiten voor realisaties met een grote kans op uitvoering, mits de nodige tijd, mensen en middelen.

- ↳ Onzekerheid over personeelsinzet in het kader van aflopende strategische projecten maakt het werk en toekomstperspectief wel heel moeilijk.

Melsterbeek

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Melsterbeek is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Melsterbeek ingeschat als hoog. Overstromingen stroomopwaarts worden uiteraard mee bepaald door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Het is duidelijk dat door de vele maatregelen, die Watering Sint-Truiden de afgelopen jaren bovenstrooms heeft uitgevoerd (in het kader van overstromings- en erosiebestrijding) hun effect hebben en bij waterpieken erger voorkomen. Tevens is het duidelijk dat er een sterke link bestaat tussen Melsterbeek en Gete I -II in het gebied waar beide waterlopen samenkomen.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

Zie tekst ivm samenwerken tegen overstromingen en modderstromen in het deelbekken van de Melsterbeek

<https://land-en-water.be/publicaties/2024/data/december-2024.pdf>



watertekort



De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. . Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Via het samenwerkingsverband land-en-water.be werken waterloopbeheerders en lokale besturen sinds 2002 samen aan een integraal land- én waterbeheer in het deelbekken van de Melsterbeek.

Meer info : www.land-en-water.be

📌 **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

Beek- en valleierherstel voor de bovenloop van de Melsterbeek

Voor wat betreft de actie [4B_B_0295](#) (Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied in de provincie Vlaams Brabant van de Melsterbeek, waterlopen 2de en 3de categorie) en [4B_B_0296](#) (Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied in de provincie Limburg van de Melsterbeek, waterlopen 2de en 3de categorie) kunnen volgende deelacties worden vermeld, waarin 'land-en-water.be' ondersteunt en meewerkt.

- de strijd tegen de verdroging
- de creatie van groenblauwe netwerken
- oeverzones en waterberging

Strijd tegen de verdroging aan de bovenloop van de Melsterbeek

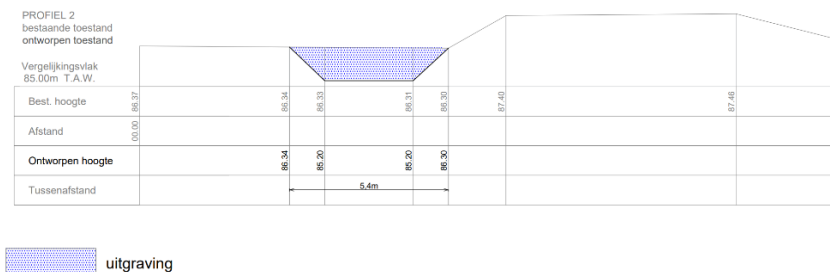
Voor wat de strijd tegen de verdroging neemt Watering Sint-Truiden de lead in volgende deelprojecten:

- Project “Water robuuste landbouwgebieden” ism provincie Limburg. Status : lopende. Einde : 2025

Waterrobuuste landbouwgebieden

In samenwerking met de gemeente Gingelom en de stad Sint-Truiden, worden door de Watering van Sint-Truiden infiltratiezones aangelegd in bestaande erosiebuffers. Met deze ingrepen streven we naar meer waterrobuuste landelijke gebieden in de Provincie Limburg en een grotere waterbeschikbaarheid door (hemel)water langer op te houden én te laten infiltreren.

De uitvoering van deze ingrepen is onderdeel van het project 'Waterrobuuste landbouwgebieden' (LIM22/INV/01) dat door de droogtecoördinator van de provincie Limburg ingediend werd als plattelandsproject binnen PDPO III: Omgevingskwaliteit – Investerings. Op die manier draagt het project bij aan de programmadoelstelling "bevordering van sociale inclusie, armoedebestrijding en economische ontwikkeling in plattelandsgebieden, met bijzondere aandacht voor het stimuleren van plaatselijke ontwikkeling in plattelandsgebieden" in het kader van het Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen - periode 2014 - 2020 (verordening (EU) nr.1305/2013 en wijzigingen).



- Project “Fruitwater” ism fruittelers, Fluvius, Vito. Status : uitvoering (in gewijzigde vorm) : 2025-

Groenblauwe netwerken aan de bovenloop van de Melsterbeek

Voor de creatie van groenblauwe netwerken zorgt de Watering van Sint-Truiden voor volgende deelprojecten

- Project “Van Veemarkt naar blauwgroen Park – Sint-Truiden” waarbij waterloop (Cicindria) terug open gelegd wordt, ism stad Sint-Truiden. Status : gestart in 2022, in uitvoering

📍 **Project “Openleggen ingebuisde bovenloop van de Cicindriabeek in Hasselbroek », gemeente Gingelom. Status : gestart in 2024, uitvoering ?**

Oeverzones en natuurlijke waterbergingscapaciteit

Inzake oeverzones en natuurlijke waterbergingscapaciteit heeft Watering Sint-Truiden volgende deelacties op het programma staan:

- Project “Ruimte voor water Boenebeek te Montenaken (Gingelom). Status : lopende. Uitvoering waarschijnlijk in 2025-2026

- Project 'Openbaar domein: Uitrol Hemelwater- en droogteplan – uitbouw waterwaterbuffergordel Zepperen' ism de stad Sint-Truiden. Status : voorstel overgemaakt aan stad in 2025.

- Project “Ruimte voor water Dorpsbeek te Grazen (Geetbets)”. Status : opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2026.

- Project “ Ruimte voor water op de Overbeek (Geetbets)”. Status : opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2026.

- Project “ Optimalisering GOG Bernissem 3”. Status : subsidiedossier goedgekeurd. Uitvoering in 2026.

- Ruimte voor water Molenbeek optimalisatie stuw Halingen :opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2026.

- Integraal project “Melsterbeek – Galgestraat (Geetbets)” olv VMM. Status : lopende. Uitvoering ?

- Project “Ruimte voor water Molenbeek te Niel (Gingelom)”. Status : opgestart, vermoedelijke uitvoering 2025/2026

↗ **Optimaliseren klassieke electromechanische wachtbekkens en uitbreiding van metingen (Gingelom en sint-truiden). Status : uitvoering start najaar 2025 en loopt door in 2026**

↗ **Aanleg van nieuwe noodoverlaat op wachtbekken Maasrode op de Molenbeek in Halmaal (sint-truiden). Status : uitvoering in 2026**

↗ **Uitbreiding wachtbekken op de Molenbeek te Niel (Gingelom). Status : in onderzoek**

➡ **Erosiebestrijding in het afstroomgebied van de Melsterbeek**

In het kader van de actie Erosiebestrijding in het afstroomgebieden van de Melsterbeek (8B A 0129) werden volgende projecten uitgevoerd en/of aanbesteed door 'Water & Land' / Watering Sint-Truiden (zie tabel)

Er Erosieprojecten:	Gemeente/s tad	Aan te besteden / in aanbesteding / in uitvoering	In onderzoek
↗ Aanleg erosiedam en erosiepoel in de Erberstraat	Sint-Truiden	X	
↗ Optimalisatie instroom naar bestaand bufferbekken in de Landenseweg te Halmaal	Sint-Truiden	X	
↗ Optimalisatie instroom naar bestaand bufferbekken in de Leeuwerweg te Halmaal	Sint-Truiden	X	
↗ Uitbreiding bestaande erosiepoel in de Ovelingenstraat te Gelinden	Sint-Truiden	X	
↗ Aanleg van een erosiebuffer in de JL Vrankenstraat te Heiselt	Gingelom	X	
↗ Aanleg van een erosiebuffer in de Heiseltstraat	Gingelom	X	

 Verlenging erosieproject Boonen te Velm	Sint-Truiden	X		 Kasteelstraat (Jeuk)	Gingelom		X
 Aanleg van geleidende dam en erosiebuffer in Heiselt	Gingelom	X		 Boenebeek opwaarts Montenaken	Gingelom		X
 Aanleg van water- en modderbufferende wegdrempel in de Waelenweg (zijweg Borgwormsesteenweg)	Sint-Truiden	X		 Hogen (grens met Zoutleeuw)	Geetbets		X
				 Begijnenbosstraat	Nieuwerkerken		X
 Aanleg erosiedam Truilingenstraat te Muizen	Gingelom	X		 Verlengen/verderzetten van bestaande projecten	Sint-Truiden /Gingelom/ Nieuwerkerken		X
 Aankoop én uitbreiding bestaand erosieproject “Buvingen”	Gingelom	X		 Wateroverlast beter voorkomen dan genezen (watertoetsen) Dit doen we bijvoorbeeld door in gebieden die gevoelig zijn voor overstromingen aangepast (waterrobuust) te bouwen of te verbouwen en in sommige gebieden bouwen zelfs niet langer toe te laten. Zo werden in 2024 ruim 260 watertoetsen uitgevoerd, waarvan 23 volledig gunstig, 170 voorwaardelijk gunstig en 23 (voorlopig) ongunstig.			
 Aanleg erosiebuffer in Verkaveling Velmerlaan	Sint-Truiden	X					
 Wegaanpassing Velmerlaan om modderstromen te geleiden naar erosiebuffer in verkaveling (zie project hiervoor)	Sint-Truiden	X		Of door het nemen van waterpreventieve maatregelen bij bestaande gebouwen (https://www.sint-truiden.be/subsidies-voor-waterpreventieve-maatregelen)			
KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN							

↙ -De Melsterbeek stroomt zowel door Limburg als Vlaams Brabant. Doordat de strategische projecten van de Getes beperkt zijn tot de provincie Vlaams Brabant wordt het Limburgse stuk in een apart hoofdstuk besproken. In de Limburgse Melsterbeekvallei is Watering Sint-Truiden al vele jaren innovatief en grensverleggend bezig met integraal bodem- en waterbeheer.

↙ Het is de bedoeling van het Bekensecretariaat om in de loop van 2025/2026 een nieuw integraal project in dit gebied op te starten, in nauwe samenwerking met de Watering (en alle andere partners in het integraal waterbeleid van het gebied) om daarbij ook het beleid rond waterkwaliteit en waterkwantiteit meer aan elkaar te koppelen.

Albertkanaal

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

Het Albertkanaal is Kies een item.



wateroverlast

Albertkanaal en watersysteem van het Demerbekken hebben weinig connectie met elkaar. Enkele kleinere beekjes komen uit in het Albertkanaal, maar grosso modo vormt het Albertkanaal een soort 'watersnelweg' tussen Luik en Antwerpen, die vooral onder invloed staat van het water van de Maas.



watertekort

Albertkanaal en watersysteem van het Demerbekken hebben weinig connectie met elkaar. Enkele kleinere beekjes komen uit in het Albertkanaal, maar grosso modo vormt het Albertkanaal een soort 'watersnelweg' tussen Luik en Antwerpen, die vooral onder invloed staat van het water van de Maas. In periodes van watertekort heeft een gebrek aan water uiteraard ook gevolgen voor de scheepvaart. De Vlaamse Waterweg voert hieromtrent dan ook de nodige projecten uit.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie.



Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Inzake het Albertkanaal bestaat er geen specifieke gebiedswerking. Het kanaal staat ook los van het watersysteem van het Demerbekken.



Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS



DEMERBEKKEN